

MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETAS
TEISĖS FAKULTETAS
CIVILINIO PROCESO KATEDRA

AURELIJA PAULIUKAITĖ
Civilinės teisės studijų programa

CIVILINĖS BYLOS SUSTABDYMAS
Magistro baigiamasis darbas

Darbo vadovas -
Prof. dr. Stasys Vėlyvis

VILNIUS, 2009

TURINYS

ĮVADAS.....	3
1. <u>CIVILINĖS BYLOS SUSTABDYMO SAMPRATA</u>	6
1.1. Civilinės bylos nagrinėjimo atidėjimo, teismo posėdžio pertraukos ir civilinės bylos sustabdymo santykis (skirtumai ir bendri bruožai).....	6
1.2. Civilinės bylos sustabdymo, atsisakymo priimti ieškinį, bylos nutraukimo, pareiškimo palikimo nenegrinėto santykis.....	13
2. <u>CIVILINĖS BYLOS SUSTABDYMO PAGRINDAI</u>	20
2.1. Privalomieji civilinės bylos sustabdymo pagrindai.....	20
2.1.1. Fizinio asmens mirtis arba juridinio asmens pabaiga.....	21
2.1.2. Šalies veiksnio netekimas.....	22
2.1.3. Kitos bylos, nagrinėjamos civiline, baudžiamąja ar administracine tvarka, įtaka nagrinėjamajai bylai.....	24
2.1.4. Nagrinėjamos bylos teigiamo sprendimo sąsaja su baudžiamąja, bankroto (restruktūrizavimo) byla.....	28
2.1.5. Komerciniam bankui pareikštų turtinių reikalavimų ir laikinojo administratoriaus jam paskyrimo įtaka civilinės bylos eigai.....	34
2.1.6. Teismo kreipimasis į Konstitucinį, administracinį teismą arba kompetentingą Europos Sąjungos teisminę instituciją.....	36
2.1.7. Kiti įstatymų numatyti atvejai.....	44
2.2. Fakultatyvūs civilinės bylos sustabdymo pagrindai.....	45
2.2.1. Paskelbta atsakovo paieška.....	46
2.2.2. Teismo paskirta ekspertizė.....	47
2.2.3. Šalies tarnyba Lietuvos Respublikos krašto apsaugos dalinyje.....	48
2.2.4. Kiti atvejai.....	49
3. <u>CIVILINĖS BYLOS SUSTABDYMO TVARKA IR PASEKMĖS</u>	52
3.1. Civilinės bylos sustabdymo tvarka ir terminai.....	52
3.2. Nutarčių dėl bylos sustabdymo apskundimas.....	56
3.3. Civilinės bylos nagrinėjimo atnaujinimas.....	58
IŠVADOS IR PASIŪLYMAI.....	60
LITERATŪROS SĄRAŠAS.....	62
SANTRAUKA.....	66
ZUSAMMENFASSUNG.....	67

IVADAS

Temos aktualumas. Civilinio proceso tikslai, įtvirtinti Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso¹ (toliau- CPK) 2 str. reikalauja, kad būtų ginami asmenų, kurių materialinės subjektinės teisės ar įstatymų saugomi interesai pažeisti ar ginčijami, interesai, tinkamai taikomi įstatymai teismui nagrinėjant civilines bylas, priimant sprendimus bei juos vykdant, taip pat kuo greičiau atkurta teisinė taika tarp ginčo šalių, aiškinama bei plėtojama teisė. Civilinės bylos teismuose turėtų būti nagrinėjamos greitai. Proceso koncentracijos principas, įtvirtintas CPK 7 str., reikalauja, kad byla būtų teismo išnagrinėta vieno posėdžio metu, būtų užkirstas kelias proceso vilkinimui. Tai yra teorinės nuostatos, kurių teismai privalo laikytis. Tačiau bylos nagrinėjimas negali būti supaprastintas tiek, kad būtų pažeistos asmenų teisės ir teisėti interesai. Būtina išlaikyti proporcingumą tarp greito ir teisingo bylos išnagrinėjimo.

Sudėtingėjant visuomeniniams santykiams, vis dažniau atsiranda tam tikrų objektyvių aplinkybių, dėl kurių teismai negali išnagrinėti bylos vieno posėdžio metu. Tam, kad būtų išvengta dalyvaujančių byloje asmenų teisių ir interesų pažeidimo, sunkių socialinių ir ekonominių padarinių, kad nagrinėjant bylas būtų užtikrintas Konstitucijos² viršenybės principas, laikomasi iš Konstitucijos išplaukiančios teisės aktų hierarchijos, bylos būtų nagrinėjamos laikantis ekonomiškumo principo, įstatymų leidėjas CPK įtvirtinto civilinės bylos sustabdymo institutą.

Teismai, nagrinėdami civilines bylas, dažnai stabdo bylų procesą, tačiau ne visada tai daro pagrįstai ar tinkamai. Tai paaiškinama ne tik teisėjų nepakankamu teoriniu pasiruošimu, bet ir ne visiškai tobulu civilinės bylos sustabdymo instituto reglamentavimu CPK.

Magistro baigiamajame darbe „Civilinės bylos sustabdymas“ bus siekiama atskleisti civilinės bylos sustabdymo instituto esmę, atriboti jį nuo kitų CPK įtvirtintų institutų, išanalizuoti praktines taikymo problemas.

Lietuvos civilinio proceso teisės doktrinoje pasirinkta magistro baigiamojo darbo tema palyginti mažai analizuota. Civilinės bylos sustabdymo institutas aptartas P. Rasimavičiaus, V. Staskonio, S. Vėlyvio ir kt. parengtame vadovėlyje „Tarybinė civilinio proceso teisė“³, Lietuvos TSR civilinio proceso kodekso komentare⁴.

---

¹ Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksas // Valstybės žinios. 2002, Nr. 36-1340.

² Lietuvos Respublikos Konstitucija // Valstybės žinios. 1992, Nr. 33-1014.

³ Rasimavičius P., Staskonis V., Vėlyvis S. ir kt. Tarybinė civilinio proceso teisė. Vilnius: Mintis, 1983.

⁴ Žeruolis J., Vitkevičius P., Gruodis M. ir kt. Lietuvos TSR civilinio proceso kodekso komentaras. Vilnius: Mintis, 1980.

Koncentruotai civilinės bylos sustabdymas aprašytas E. Laužiko, V. Mikelėno, V. Nekrošiaus parengto vadovėlio „Civilinio proceso teisė“ II tome⁵. Daug plačiau, pateikiant aktualiausią teismų praktiką, jis analizuojamas A. Driuko, V. Valančiaus parengto vadovėlio „Civilinis procesas: teorija ir praktika“ III tome⁶. Išsamiai civilinės bylos sustabdymo institutą nagrinėjo doc. J. Vasiliauskas⁷, tačiau dėl pasikeitusios ekonominės sanklodos, atsirado naujų bylos sustabdymo pagrindų, kurie anksčiau nebuvo numatyti CPK, taigi teorijoje neanalizuoti ir praktikoje netaikyti. Todėl darbe remtasi ne tik minėtų autorių darbais, bet ir teismų praktika, galiojančiais teisės aktais, Konstitucinio Teismo nutarimais ir kitais civilinio proceso teisės šaltiniais.

Magistro baigiamojo hipotezė. Dėl nepakankamos civilinės bylos sustabdymo instituto teorinės analizės, dažnai netinkamai taikomos civilinės bylos sustabdymo institutą reguliuojančios teisės normos.

Šio darbo **tyrimo objektas**- civilinės bylos sustabdymą reglamentuojančios normos, teismų praktika sustabdant bylų procesą ir mokslinė literatūra šiuo klausimu.

Dalykas – CPK įtvirtintų teisės normų, numatančių civilinės bylos sustabdymą, teorinės ir praktinės įgyvendinimo problemos.

Darbo tikslas ir uždaviniai. Šio darbo tikslas yra kompleksiskai ir glaustai atskleisti ir išspręsti pagrindines teorines ir praktines civilinės bylos sustabdymo problemas.

Siekiant užsibrėžto tikslo, keliami tokie uždaviniai:

- remiantis civilinio proceso doktrina bei teisės aktų nuostatomis, atskleisti civilinės bylos sustabdymo instituto esmę;
- analizuojant teismų praktiką, koncentruotai išnagrinėti civilinės bylos sustabdymo privalomuosius ir fakultatyviuosius pagrindus bei jų taikymo problemas;
- išanalizuoti civilinės bylos sustabdymo tvarką ir pasekmes;
- gautų rezultatų pagrindu suformuluoti magistro baigiamojo darbo išvadas ir pasiūlymus įstatymų leidėjui.

Darbe naudoti **tyrimo metodai**. Magistro baigiamojo darbo iškeltam tikslui pasiekti ir uždaviniams įgyvendinti, buvo panaudoti įvairūs teoriniai ir empiriniai tyrimo metodai. Darbe naudojamas *lyginimo* metodas, kuris suteikia galimybę atskleisti civilinės bylos sustabdymo, teismo

---

⁵ Laužikas E., Mikelėnas V., Nekrošius V. Civilinio proceso teisė. Vilnius: Justitia, 2005. T. 2.

⁶ Driukas A., Valančius V., Civilinis procesas: teorija ir praktika. Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2007. T. 3.

⁷ 1983-10-14 Maskvos M. Lomonosovo valstybiniame universitete apgynė disertaciją tema « Приостановление производства по гражданскому делу в советском гражданском процессе». Išspausdinti straipsniai: « Институт приостановления производства по делу и его место в системе гражданско-процессуального законодательства», Право, 1985.; Privalomas ieškininės bylos sustabdymas. // Socialistinė teisė“ 1976 m. Nr. 2. Piliečių neveiknumo procesinės pasekmės // Socialistinė teisė, 1984, Nr. 2. ir kt.

posėdžio pertraukos ir bylos nagrinėjimo atidėjimo panašumus ir skirtumus, atriboti civilinės bylos sustabdymo institutą nuo atsisakymo priimti ieškinį, bylos nutraukimo, pareiškimo palikimo nenegrinėto institutų. *Analizės* metodas darbe naudojamas nagrinėjant civilinės bylos sustabdymo privalomuosius ir fakultatyvius pagrindus, įtvirtintus CPK 163 – 164 str., atskleidžiant jų praktinio taikymo problemas. Išanalizuotai medžiagai apibendrinti, išvadoms suformuluoti, tyrime panaudotas *apibendrinimo* metodas. Taikant empirinį *teisinių dokumentų analizės* metodą darbe buvo tiriamos CPK, Lietuvos Respublikos civilinio kodekso⁸ (toliau- CK), Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymo⁹, Lietuvos Respublikos įmonių restruktūrizavimo įstatymo¹⁰, Lietuvos Respublikos bankų įstatymo¹¹ ir kitų teisės aktų nuostatos, susijusios su civilinės bylos sustabdymo instituto taikymu. Nagrinėjant Lietuvos teismų praktiką, buvo naudotas išnagrinėtų bylų *kiekybinės ir kokybinės analizės* metodas.

Darbo struktūra. Magistro baigiamąjį darbą sudaro įvadas, trys skyriai ir panaudotos literatūros sąrašas. Pirmajame skyriuje atskleidžiama civilinės bylos sustabdymo samprata. Antrajame- glaustai išanalizuojami civilinės bylos sustabdymo privalomieji ir fakultatyvūs pagrindai, jų taikymo praktika. Trečiajame- trumpai apžvelgiama civilinės bylos sustabdymo tvarka ir pasekmės.

---

⁸ Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas // Valstybės žinios. 2000, Nr. 54 – 1556.

⁹ Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymas // Valstybės žinios. 2001, Nr. 31-1010.

¹⁰ Lietuvos Respublikos įmonių restruktūrizavimo įstatymas // Valstybės žinios. 2001, Nr. 31-1012.

¹¹ Lietuvos Respublikos bankų įstatymas // Valstybės žinios. 2004, Nr. 54-1832.

1. CIVILINĖS BYLOS SUSTABDYMO SAMPRATA

1.1. Civilinės bylos nagrinėjimo atidėjimo, teismo posėdžio pertraukos ir civilinės bylos sustabdymo santykis (skirtumas ir bendri bruožai)

Igyvendindamas Konstitucijos 30 str. 1 d. numatytą teisę į teisminę gynybą¹², asmuo pagrįstai tikisi, kad jo byla bus išnagrinėta per kiek įmanoma trumpesnį laiką. Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos¹³ (toliau - EŽTK), kurios privalo laikytis Lietuva, 6 str. 1 d. numatyta, kad byla turi būti išnagrinėta per įmanomai trumpesnį laiką lygybės ir viešumo sąlygomis¹⁴. Valstybės atitinkamos institucijos ir jų pareigūnai privalo daryti viską, kad procesas vyktų vengiant nereikalingo delsimo.

Vienu iš civilinio proceso tikslų, numatytų CPK 2 str., yra kuo greičiau atkurti teisinę taiką tarp ginčo šalių. Siekiant šio tikslo, CPK 7 str. 1 d. įtvirtinta teismo pareiga imtis priemonių, kad būtų užkirstas kelias proceso vilkinimui ir byla būtų išnagrinėta teismo vieno posėdžio metu, jeigu tai nekenkia tinkamai išnagrinėti bylą.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus (toliau – LAT CBS) teisėjų kolegijos 2001 m. spalio 24 d. nutartyje konstatuojama, kad civilinio proceso paskirtis – užtikrinti greitą ir teisingą privatinių ginčų išsprendimą, ginčijamų civilinių teisių bei pareigų nustatymą. Procesinės teisės, kurias dalyvaujantis byloje asmuo įgyvendina pažeisdamas kitų asmenų teises į greitą ir teisingą bylos išnagrinėjimą bei šias teises atitinkančias paties byloje dalyvaujančio asmens pareigas, negali teismo būti pripažįstamos ir ginamos. Teismas, nustatęs, kad savo procesinėmis teisėmis asmuo piktnaudžiauja, privalo *ex officio* (savo iniciatyva) šalinti tokius neteisėtus veiksmus ir jų pasekmes¹⁵.

Visapusiškas, tačiau per ilgai užsitęsęs bylos nagrinėjimas, reiškia žmogaus teisių pažeidimą pagal EŽTK. Bylos nagrinėjimas spartinamas įvairiausiais būdais: nustatomi procesiniai terminai tam tikriems procesiniams veiksams atlikti, šalims bei kitiems byloje dalyvaujantiems asmenims taikomos sankcijos už procesinių terminų pažeidimą ir teismo nurodymų nevykdymą;

---

¹² Konstitucijos 30 str. 1 d. numato: „Asmuo, kurio konstitucinės teisės ar laisvės pažeidžiamos, turi teisę kreiptis į teismą“.

¹³ Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencija // Valstybės žinios. 1995, Nr. 40-987.

¹⁴ Pagal Europos Žmogaus Teisių teismo suformuotą praktiką, nustatant, ar bylos nagrinėjimo terminas nėra per ilgas, reikia atsižvelgti į bylos sudėtingumą, paties pareiškėjo elgesį, kompetentingų institucijų elgesį bei pareiškėjo intereso esmę.

¹⁵ LAT CBS teisėjų kolegijos 2001 m. spalio 24 d. nutartis civilinėje byloje Nr.3K-3-999/2001.

nesudėtingos bylos nagrinėjamos supaprastinta tvarka; šaliai neatvykus, priimamas teismo sprendimas už akių ir pan.

Tai, kad CPK ir EŽTK įtvirtinti bylos nagrinėjimo operatyvumo, proceso koncentracijos principai, nereiškia, kad byla privalo būti išnagrinėta kuo greičiau net ir teisingumo sąskaita. Greitas bylos išnagrinėjimas negali būti atsietas nuo teisingo išnagrinėjimo, negali būti pažeidžiami tokie civilinio proceso principai, kaip teisės būti išklausytam, tiesioginio dalyvavimo procese, proceso šalių lygiateisiškumo ir kt.

Išnagrinėti bylą iš esmės ir priimti teismo sprendimą jau pirmame teismo posėdyje dažnai neįmanoma, nes gali atsirasti nenumatytų kliūčių. Tam tikros aplinkybės nulemia, kad bylos nagrinėjimą sudaro ne vienas, o net keli teismo posėdžiai. Aplinkybės, trukdančios išnagrinėti bylą jau pirmame teismo posėdyje, gali būti skirstomos į aplinkybes, kurias lengvai ir greitai gali pašalinti teismas ar byloje dalyvaujantys asmenys, todėl gali būti numatyta kito posėdžio data ir laikas arba tas pats teismo posėdis gali būti pratęstas, bei aplinkybes, kurių atsiradimas ir pašalinimas nepriklauso nuo teismo ar dalyvaujančių byloje asmenų veiksmų ir valios, todėl kito posėdžio data ir laikas negali būti numatyti iš anksto.

Nurodytos aplinkybės lemia būtinumą taikyti tokius civilinio proceso institutus, kaip *civilinės bylos nagrinėjimo atidėjimas, teismo posėdžio pertrauka bei civilinės bylos sustabdymas*. Visais šiais atvejais civilinė byla nebaigiama nagrinėti iš esmės ir įstatymas teismui leidžia nagrinėti kitas civilines bylas, kadangi laikas, kuriam bylos nagrinėjimas atidedamas ar juo labiau sustabdomas, gali būti palyginti ilgas¹⁶.

CPK 156 str. 1 d. numato, kad atidėti bylos nagrinėjimą teismas turi teisę CPK numatytais atvejais, taip pat tais atvejais, kai negalima nagrinėti bylos tame posėdyje dėl to, kad neatvyko vertėjas arba kad pareikštas priešieškis, arba kai būtina išreikalauti naujus įrodymus ar dėl kitų svarbių priežasčių (neatvykimas dėl ligos, atostogos, komandiruotė, kitoks užimtumas, šalies atstovo užimtumas kitose bylose ir kitos panašios priežastys paprastai nelaikomos svarbiomis priežastimis).

CPK numatyta nemažai atvejų, kada teismas gali, bet neprivalo, atidėti bylos nagrinėjimą, pavyzdžiui: į teismo posėdį neatvykus vienai iš šalių ar abiem ir (arba) jų atstovams, kai teismas neatvykimo priežastis pripažįsta svarbiomis (CPK 246 str. 1-2 d.); trečiųjų asmenų, nepareiškiančių savarankiškų reikalavimų, ar jų atstovų neatvykimas į teismo posėdį, kai teismas jų neatvykimo priežastis pripažįsta svarbiomis (CPK 247 str. 1–2 d.); bylą nagrinėjančio teisėjo nušalinimas, jo liga ar kitos svarbios asmeninės priežastys, neleidžiančios dalyvauti teismo posėdyje (CPK 70-71 str.);

---

¹⁶ Driukas A., Valančius V., *Civilinis procesas: teorija ir praktika*. Vilnius. 2007. T. 3. P. 382.

teismui nusprendus pakeisti netinkamą šalį tinkama arba įstojus į bylą trečiajam asmeniui (CPK 45 str. 4 d.) ir pan.

CPK nepateikiamas baigtinis sąrašas atvejų, kada bylos nagrinėjimas turi būti atidėtas, tai nuspręsti paliekama teismo diskrecijai. Teismas kiekvienu konkrečiu atveju privalo nustatyti, ar tam tikra priežastis gali būti laikoma svarbia ir ar yra pagrindas atidėti bylos nagrinėjimą.

Įstatymų leidėjas CPK 156 str. 1 d. pateikia pavyzdinį sąrašą atvejų, kokios priežastys paprastai neturėtų būti laikomos svarbiomis priežastimis atidėti bylos nagrinėjimą. Tai padaryta norint išvengti dažnai pasitaikančių atvejų, kai šalys dėl tam tikrų priežasčių siekia užvilinti bylos nagrinėjimą.

LAT CBS 2006 m. sausio 18 d. nutartyje pažymėta, jog CPK 246 str. 1 d. numatyto prašymo atidėti bylos nagrinėjimą pagrindumas turi būti patvirtintas pridėtais dokumentais, pateisinančiais ieškovo ar jo atstovo neatvykimą. Neatvykimas gali būti pateisinamas tik svarbiomis priežastimis. Ar prašyme nurodytos priežastys yra pakankamai svarbios aplinkybės, kad būtų galima atidėti bylos nagrinėjimą, kiekvienu konkrečiu atveju vertina ir sprendžia bylą nagrinėjantis teismas, atsižvelgdamas į aplinkybių, paprastai nelaikomų svarbiomis priežastimis, pavyzdinį sąrašą¹⁷.

Teisėjų kolegija minėtoje nutartyje akcentavo, kad spręsdamas prašymą atidėti bylos nagrinėjimą, teismas turi įvertinti, ar jį patenkinus nebus pažeisti proceso operatyvumo ir koncentruotumo, draudimo šalims piktnaudžiauti procesinėmis teisėmis principai.

Kaip jau minėta, teismo posėdis atidedamas dėl tokių priežasčių, kurios gali būti greitai pašalintos teismo ar byloje dalyvaujančių asmenų, todėl kito teismo posėdžio data ir laikas gali būti numatyti iš anksto. CPK 156 str. 2 d. numato, jog teismas, atidedamas bylos nagrinėjimą, paskiria naujo teismo posėdžio laiką ir apie tai pasirašytinai praneša atvykusiems asmenims. Neatvykusiems ir naujai įtrauktiems dalyvauti procese asmenims apie naują teismo posėdžio laiką pranešama CPK nustatyta tvarka. Vadovaujantis CPK 133 str. 1 d., apie atidėto teismo posėdžio laiką asmenys, kurie nedalyvauja posėdyje, tačiau jiems buvo tinkamai pranešta apie pirmąjį posėdį, informuojami teismo pranešimais, o naujai įtraukti asmenys arba tie, kuriems nebuvo tinkamai pranešta apie pirmąjį posėdį, vertėjai, liudytojai ir ekspertai informuojami teismo šaukimais.

CPK 156 str. 3 d. įtvirtinta nuostata, kad atidedamas bylos nagrinėjimą, teismas gali apklausti atvykusius liudytojus, jeigu teismo posėdyje yra dalyvaujantys byloje asmenys arba jeigu jų nėra be svarbių priežasčių. Apklausti liudytojai paprastai iš naujo nebešaukiami, tačiau išimtiniais atvejais teismo nutartimi jie gali būti antrą kartą šaukiami į kitą teismo posėdį.

---

¹⁷ LAT CBS 2006 m. sausio 18 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-50/2006.

Prieš atidedant bylos nagrinėjimą atvykę liudytojai apklausiami, siekiant išnagrinėti bylą per kiek įmanoma trumpesnę laiką bei taupyti teismo, šalių, pačių liudytojų laiką ir lėšas¹⁸, įgyvendinti CPK 7 str. įtvirtintą proceso ekonomiškumo principą.

Bylos nagrinėjimą atidėjus, kitame posėdyje byla nagrinėjama iš pradžių. Jeigu dalyvaujantys byloje asmenys neprieštarauja, bylos nagrinėjimas gali būti pradėtas nuo to procesinio veiksmo, kurį atlikus byla buvo atidėta. Jeigu teismas atideda bylos nagrinėjimą dėl to, kad į posėdį neatvyko dalis kviestų liudytojų, o atvykusieji yra apklausiami, tai kitas posėdis gali būti pradėtas nuo atvykusių liudytojų apklausos. Tuo atveju, kai į bylą yra įtraukiami naujai dalyvaujantys asmenys, ji turi būti pradėdama nagrinėti iš pradžių, išskyrus procesinį teisių perėmimą pagal CPK 48 str., kai teisių perėmėjui visi veiksmai, atlikti procese iki jo įstojimo, yra privalomi tiek, kiek jie būtų buvę privalomi tam asmeniui, kurio vietoj įstojė teisių perėmėjas. Bylos nagrinėjimas taip pat turi būti pradėdama iš pradžių, jei keičiasi teisėjų sudėtis. Taip įgyvendinamas CPK 16 str. numatytas bylos nagrinėjimo nepertraukiamumo ir teisėjų sudėties nekintamumo principas. Tačiau siekiant operatyvaus bylos išnagrinėjimo, greitos teisinės taikos tarp ginčo šalių atkūrimo, numatyta šio taisyklės išimtis- bylos nagrinėjimas net ir pasikeitus teisėjų sudėčiai gali būti tęsiamas nuo to procesinio veiksmo, kurį atlikus ji buvo atidėta, jei tam neprieštarauja dalyvaujantys byloje asmenys.

Dėl bylos nagrinėjimo atidėjimo teismas paprastai priima žodinę nutartį neišeidamas į teismo sprendimų priėmimo kambarį. Tokia nutartis įrašoma į teismo posėdžio protokolą. Jei teismas mano, kad būtina, gali priimti ir rašytinę nutartį, kuri turi atitikti CPK 291 str. 1 d. nurodytus reikalavimus. Teismo nutartis atidėti bylos nagrinėjimą, nesvarbu, ar ji žodinė, ar rašytinė, paduodant atskirąjį skundą neskundžiama, nes neužkerta kelio tolesnei bylos eigai, tačiau, remiantis CPK 334 str. 3 d., motyvai, susiję su tokios nutarties teisėtumu ir pagrįstumu, gali būti įtraukiami į apeliacinį skundą. Bylos nagrinėjimas gali būti atidedamas tiek esant parengiamajai teismo posėdžio daliai, tiek ir nagrinėjant bylą iš esmės.

Bylos nagrinėjimo atidėjimas- tai bylos nagrinėjimo iš esmės perkėlimas kitam teismo posėdžiui, teismo iš anksto nustatytu laiku ir nustatytoje vietoje. Bylos nagrinėjimo atidėjimui pagrindą sukuria skirtingos aplinkybės, trukdančios nagrinėti ją iš esmės¹⁹.

Nagrinėjimo teisme nepertraukiamumo principo išimtis- teismo posėdžio pertraukiamumas CPK 235 str. 3 d.: „Teismo posėdis kiekvienoje byloje vyksta nepertraukiamai, išskyrus

¹⁸ CPK 89 str. 1 d. numato, kad liudytojams už jų atitraukimą nuo tiesioginio darbo ar įprasto užsiėmimo apmokama už kiekvieną dėl teismo iškviėtimo sugaištą dieną. To paties straipsnio 4 d. įtvirtinta nuostata, kad liudytojui atlyginamos turėtos dėl atvykimo į teismą, važiavimo bei gyvenamosios patalpos nuomos išlaidos bei išmokami dienpinigiai.

¹⁹ Гражданский процесс: Учебник. 2-е изд., перераб. И доп. / Под ред. М. К. Треушников. 2007. Р. 378.

atvejus, kai yra skelbiama pertrauka, kurios trukmė negali būti ilgesnė kaip penkios dienos. Kol pradėta nagrinėti byla bus baigta nagrinėti, teismas neturi teisės nagrinėti kitų bylų, išskyrus atvejus, kai bylos nagrinėjimas atidedamas, byla sustabdoma arba padaroma pertrauka, atidedamas sprendimo priėmimas ir paskelbimas²⁰.

Kaip ir tuo atveju, kai bylos nagrinėjimas atidedamas, taip ir darant teismo posėdžio pertrauką, priežastys, dėl kurių ji daroma, gali būti pašalintos greitai, jų pašalinimas priklauso nuo teismo arba dalyvaujančių byloje asmenų valios, todėl teismas iš karto gali nustatyti kito posėdžio ar posėdžio tęsinio datą ir laiką. Pertraukos paskirtis- užtikrinti teismui ir byloje dalyvaujantiems asmenims galimybę pailsėti bylos nagrinėjimui užsitęsus, suteikti galimybę operatyviai surinkti trūkstamus byloje įrodymus ir tuo užtikrinti kuo greitesnį bylos išnagrinėjimą. Įstatymas nedraudžia teismui, esant reikalui, padaryti ir daugiau nei vieną teismo posėdžio pertrauką²¹.

Bylos nagrinėjimo atidėjimo ar teismo posėdžio pertraukos tikslas- pašalinti santykiškai didesnes ar mažesnes bylą nagrinėti trukdančias kliūtis, todėl tarp teismo posėdžių ir per pertraukas galima aktyviai atlikti procesinius veiksmus, būtinus siekiant parengti bylą kitam teismo posėdžiui ar sudaryti sąlygas tęsti teismo posėdį²².

CPK nepateikia net pavyzdinio sąrašo atveju, kada teismas gali daryti teismo posėdžio pertrauką. Tai palikta visiškai teismo diskrecijai. CPK taip pat nenumato, kad pasibaigus teismo posėdžio pertraukai, bylos nagrinėjimas būtų pradedamas nuo pradžių. Tokiu atveju ji toliau nagrinėjama nuo to procesinio veiksmo, kuris atliktas prieš skelbiant pertrauką.

Kaip ir dėl nutarties atidėti bylos nagrinėjimą, taip ir dėl nutarties daryti teismo posėdžio pertrauką, atskirasis skundas negali būti duodamas, nes tai neužkerta kelio tolesniam bylos nagrinėjimui. Nutartis daryti teismo posėdžio pertrauką priimama neišeinant į sprendimų priėmimo kambarį, ji įrašoma į teismo posėdžio protokolą.

Nors teismo posėdžio pertrauka ir laikytina teismo nagrinėjimo nepertraukiamumo principo išimtimi, tačiau ji padeda įgyvendinti bylos išnagrinėjimo operatyvumo principą²³. Tai galima paaiškinti tuo, kad padarius teismo posėdžio pertrauką, gali būti surinkti trūkstami įrodymai, pašalintos kitos tinkamai išnagrinėti bylą iš esmės trukdančios aplinkybės ir bylos nagrinėjimas nebus užvilktas, kadangi įstatyme numatytas maksimalus teismo posėdžio pertraukos laikas- penkios dienos.

---

²⁰ Lietuvos Respublikos Civilinio proceso kodeksas // Valstybės žinios. 2002, Nr. 36-1340.

²¹ Driukas A, Valančius V, Civilinis procesas: teorija ir praktika. 2007. T. 3. P. 382.

²² Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso komentaras. I dalis. 2004. P. 370.

²³ Laužikas E., Mikelėnas V., Nekrošius V. Civilinio proceso teisė. 2005. T. 2. P.102.

Galima daryti išvadą, kad teismo posėdžio pertrauka yra laikinas (iki penkių dienų) procesinių veiksmų sustabdymas, siekiant pašalinti tam tikras bylą nagrinėti iš esmės trukdančias aplinkybes, kai iš karto numatomas laikas ir vieta, kada procesiniai veiksmai bus tęsiami toliau.

Iškėlus civilinę bylą, rengiantis teisminiam nagrinėjimui arba jau pradėjus nagrinėti bylą teismo posėdyje, gali atsirasti aplinkybių, dėl kurių negalima jos toliau nagrinėti ir neaišku, kada tos aplinkybės išnyks. Tokiu atveju teismas negali padaryti pertraukos ar atidėti bylos nagrinėjimo iš anksto numatytai datai. Esant tokiai situacijai, civilinė byla sustabdoma pagal CPK 163 – 167 str. numatytas taisykles.

Iš pirmo žvilgsnio gali pasirodyti, jog bylos sustabdymo institutas panašus į bylos nagrinėjimo atidėjimą ar teismo posėdžio pertrauką, kadangi visais šiais atvejais civilinis procesas nutrūksta. Teismas, sustabdydamas ar atidedamas bylą, neatsisako nagrinėti jos iš esmės ir priimti sprendimą, jis tik nurodo, kad šiuo metu dėl tam tikrų aplinkybių bylos išspręsti negalima, kad bylos nagrinėjimas ir sprendimo priėmimas nukeliamas į kitą teismo posėdį ir kad bylos nagrinėjimas bus tęsiamas, šioms aplinkybėms išnykus²⁴.

Nors bylos nagrinėjimo sustabdymas turi bendrų bruožų su bylos nagrinėjimo atidėjimu ir teismo posėdžio pertrauka, tačiau šių institutų teisinė prigimtis ir esmė skirtinga.

Visų pirma, civilinės bylos sustabdymo institutą nuo bylos nagrinėjimo atidėjimo ar teismo posėdžio pertraukos skiria tai, kad jo taikymą lemia objektyvios aplinkybės, kurių pašalinimas nepriklauso nei nuo teismo, nei nuo byloje dalyvaujančių asmenų valios. Kadangi trukdančios nagrinėti bylą aplinkybės negali būti pašalintos teismo ar dalyvaujančių byloje asmenų, sustabdžius bylą pasyviai laukiama, kol tos aplinkybės išnyks ir nėra atliekami jokie procesiniai veiksmai. Tačiau tai nėra absoliuti taisyklė- išimtį sudaro veiksmai, susiję su laikinųjų apsaugos priemonių taikymu, numatytu CPK 144 – 152 str.

Kadangi byla sustabdoma dėl objektyvių aplinkybių ir iš anksto nėra žinoma, kada jos išnyks, negali būti nustatyta kito posėdžio data ir laikas, priešingai nei atidedant bylos nagrinėjimą ar darant teismo posėdžio pertrauką. Kai išnyksta aplinkybės, dėl kurių buvo sustabdyta byla, teismas, atnaujinęs bylos nagrinėjimą, paskiria posėdžio datą ir laiką. Atnaujinus bylos nagrinėjimą, bylos nagrinėjimas tęsiamas nuo to procesinio veiksmo, kuris buvo atliktas prieš ją sustabdant. Pastarasis požymis sutampa su teismo posėdžio pertraukos bruožais, kadangi ir po pertraukos bylos nagrinėjimas tęsiamas nuo to procesinio veiksmo, kuris buvo atliktas prieš ją paskelbiant. Kitaip, kaip sakėme, yra tuo atveju, jei byla buvo atidėta, nes po atidėjimo, nagrinėjimas pradedamas nuo

---

²⁴ J. Vasiliauskas. Privalomas ieškininės bylos sustabdymas // Socialistinė teisė. 1976, Nr. 2. P. 48.

pradžių, nebent byloje dalyvaujantys asmenys neprieštarauja, kad bylos nagrinėjimas būtų tęsiamas nuo to procesinio veiksmo, kuris buvo atliktas prieš ją atidedant.

CPK pateikiamas pavyzdinis bylos sustabdymo atvejų sąrašas, o daryti teismo posėdžio pertrauką teismas gali savo nuožiūra. CPK yra numatyti atvejai, kai teismas gali atidėti bylos nagrinėjimą, tačiau privalomų atvejų sąrašo nėra. Teismui kiekvienu konkrečiu atveju palikta teisė spresti, ar atidėti bylos nagrinėjimą, ar ne.

Sustabdžius bylą, sustoja visų nepasibaigusių procesinių terminų eiga (tai numato CPK 76 str.), tačiau tokių padarinių neatsiranda atidėjus bylos nagrinėjimą ar padarius pertrauką.

Kaip jau buvo minėta, atidedant bylos nagrinėjimą ar darant teismo posėdžio pertrauką, dažniausiai priimama žodinė nutartis, kuri įrašoma į teismo posėdžio protokolą. Motyvuota rašytinė nutartis sustabdyti bylos nagrinėjimą turi būti priimama sprendimų priėmimo kambaryje.

Kadangi bylos nagrinėjimo atidėjimas ar teismo posėdžio pertrauka neužkerta kelio tolesnei bylos eigai, nutartis dėl bylos atidėjimo ar pertraukos darymo paduodant atskirąjį skundą neskundžiama. Bylos nagrinėjimas sustabdomas neapibrėžtam laikui, nėra aišku, kada tiksliai išnyks aplinkybės dėl kurių ji buvo sustabdyta. Kad nebūtų užvilktas bylos nagrinėjimas be teisinio pagrindo ją sustabdžius, CPK 165 str. numatyta galimybė nutartį dėl bylos sustabdymo skusti paduodant atskirąjį skundą. Tačiau minėtame straipsnyje įtvirtinta taisyklė turi išimčių- atskirasis skundas dėl bylos sustabdymo negali būti duodamas, jei ji sustabdoma dėl kreipimosi į Konstitucinį Teismą ar administracinį teismą.

Teisinėje literatūroje nekyla diskusijų ar prieštaravimų dėl civilinės bylos sustabdymo apibrėžimo. CPK komentare civilinės bylos sustabdymas apibrėžiamas kaip laikinas procesinių veiksmų, kuriais siekiama bylą išspręsti iš esmės, atlikimo sustabdymas neapibrėžtam terminui²⁵. Rusų teisės mokslininkų rengtuose civilinio proceso vadovėliuose nurodoma, kad bylos sustabdymas- tai laikinas teismo procesinių veiksmų nutraukimas, kurį nulemia objektyvios (t.y. nuo teismo ir proceso šalių nepriklausančios) aplinkybės, kurios kliudo tolesnei proceso eigai ir nėra aišku, kada jos išnyks ir kada bus galima atnaujinti bylos nagrinėjimą²⁶. Bylos sustabdymas- tai laikinas ir visiškas visų procesinių veiksmų nutraukimas byloje, nulemtas įstatyme įtvirtintų aplinkybių, kliudančių tolesniam teismo procesui²⁷.

²⁵ Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso komentaras. I dalis. 2004. P. 370.

²⁶ Гражданский процесс: Учебник. 2-е изд., перераб. и доп. / Под ред. М. К. Треушникова. „Городец“, 2007. P. 379.

²⁷ Гражданский процесс: учебник для студентов вузов, обучающихся по специальности «Юриспруденция»; отв. ред. – В. В. Ярков. – 5-е изд., “Волтерс Клувер“, 2005. P. 354.

Doc. J. Vasiliauskas civilinės bylos sustabdymą apibrėžia kaip civilinės procesinės teisės institutą, reguliuojantį procesinių veiksmų, kuriais siekiama bylą išspręsti iš esmės, nutraukimą neapibrėžtam laikui, kai bylos nagrinėjimo metu atsiranda viena iš įstatymo numatytų aplinkybių, kliudančių išspręsti bylą šiame teismo posėdyje²⁸.

Vieni civilinės bylos sustabdymo apibrėžimai platesni, kiti- siauresni, tačiau jie vienas kitam neprieštarauja, esminių skirtumų tarp jų nėra.

1.2. Civilinės bylos sustabdymo, atsisakymo priimti ieškinį, bylos nutraukimo, pareiškimo palikimo nenegrinėto santykis

Civilinės bylos sustabdymo institutą atskyrus nuo bylos nagrinėjimo atidėjimo bei teismo posėdžio pertraukos, būtina jį atriboti ir nuo atsisakymo priimti ieškinį, bylos nutraukimo, pareiškimo palikimo nenegrinėto institutą.

Teismas, spręsdamas ieškinio priėmimo klausimą, privalo *ex officio* aiškintis, ar ieškinį padavęs asmuo turi teisę kreiptis į teismą ir ar jis tokią teisę įgyvendina tinkamai. Jei asmuo neturi teisės pareikšti ieškinį ar netinkamai jį įgyvendina, civilinis procesas negali būti pradėtas. Šiuo atveju galime sutikti su literatūroje pareikšta nuomone, jog kreipiantis į teismą pažeidus vienas ar kitas CPK 137 str. 2 d. išvardytas sąlygas ir teismui atsisakius priimti ieškinį, tik vienu atveju negalima vėl kreiptis į teismą su tuo pačiu ieškiniu- kai ieškinys nenagrinėtinas teisme²⁹. Visos kitos CPK 137 str. 2 d. numatytos aplinkybės yra pašalinamos ir asmuo vėl gali kreiptis į teismą.

CPK 137 str. 2 d. numatytas baigtinis sąrašas atvejų, kada teismas atsisako priimti ieškinį. Teismui nėra suteikiama teisė atsisakyti priimti ieškinį koku nors kitu, nei šiame straipsnyje numatytu pagrindu. CPK numatytas pavyzdinis privalomojo bei fakultatyvaus bylos sustabdymo atvejų sąrašas, taigi teismui paliekama teisė spręsti, ar konkrečiu atveju, net ir nenumatytu CPK, nėra pagrindo stabdyti bylą (CPK 164 str. 4 p.).

Atsisakymo priimti ieškinį instituto taikymą lemia tam tikros aplinkybės, kurias pašalinus, vėl galima kreiptis į teismą (išskyrus, kaip jau minėta, tą atvejį, kai ieškinys nenagrinėtinas teisme). Civilinės bylos sustabdomos taip pat dėl tam tikrų aplinkybių, kurių išnykimas nepriklauso nuo teismo ar dalyvaujančių byloje asmenų valios ir nėra aišku, kada tos aplinkybės išnyks. Teismas

²⁸ J. Vasiliauskas. Privalomasis civilinės ieškininės bylos sustabdymas // Socialistinė teisė. 1976, Nr. 2. P. 43.

²⁹ S. Vėlyvis, G. Abromavičienė. Kai kurios teisės kreiptis į teismą bendrosios sąlygos // Jurisprudencija. 2006, Nr.2 (80). P. 124.

atsisako priimti ieškinį dėl priežasčių, kurių pašalinimas daugeliu atvejų priklauso nuo į teismą besikreipiančio asmens subjektyvių veiksmų ir jis pats gali tas priežastis pašalinti (pvz. kreiptis į neteisminę ginčų nagrinėjimo instituciją ar į tą teismą, kuriam teisinga byla arba pasinaudoti išankstine bylos sprendimo ne teisme tvarka ir pan.). Civilinės bylos sustabdymo instituto taikymą, kaip jau buvo minėta, lemia objektyvios aplinkybės, kurių patys dalyvaujantys byloje asmenys ar teismas negali pašalinti (pvz. pasyviai laukiama, kol kitas teismas išnagrinės kitą civilinę, administracinę ar baudžiamąją bylą, kol atsiras mirusiojo teisių perėmėjas ir pan.).

Tiek stabdant bylą, tiek ir atsisakant priimti ieškinį, priimama rašytinė motyvuota nutartis, kuri gali būti skundžiama paduodant atskirąjį skundą (CPK 137 str. 5 d. ir 165 str.), kadangi taip užkertamas kelias tolesnei proceso eigai.

Esminis skirtumas tarp atsisakymo priimti ieškinį ir civilinės bylos sustabdymo institutų yra tas, kad civilinė byla gali būti sustabdyta tik tuo atveju, kai ji jau iškelta, t.y. ieškinys jau yra priimtas, o atsisakant priimti ieškinį, byla nėra iškeliama, civilinis procesas neprasideda. Taigi civilinės bylos sustabdymo ir atsisakymo priimti ieškinį institutų atribojimas yra labiau teorinio pobūdžio, kadangi praktikoje neiškyla jų atribojimo problemų- jei byla jau yra iškelta, CPK 137 str. 2 d. numatyti punktai nebebus taikomi.

Civilinės bylos sustabdymą būtina skirti nuo tų atvejų, kai byla užbaigiama nepriimant teismo sprendimo iš esmės, t. y. nuo bylos nutraukimo ir pareiškimo palikimo nenagrinėto.

Teismas, sprenddamas dėl ieškinio priėmimo ir civilinės bylos iškėlimo CPK 137 str. nustatyta tvarka, turi patikrinti, ar ieškinys paduotas laikantis teisės kreiptis į teismą prielaidų ir yra tinkamos šios teisės įgyvendinimo sąlygos.

Pasitaiko atvejų, kai pareiškimas priimamas, byla iškeliama ir tik jos nagrinėjimo iš esmės stadijoje pastebima, kad asmuo neturėjo teisės kreiptis į teismą arba neteisingai ją realizavo ir dėl to negalima išnagrinėti bylos iš esmės. Tokiai situacijai ištaisyti įstatymų leidėjas numato proceso užbaigimo nepriėmus teismo sprendimo iš esmės institutą. Skiriamos dvi jo formos: bylos nutraukimas ir pareiškimo palikimas nenagrinėto. Nutraukus bylą, asmuo negali tikėtis, kad kada nors vėliau jo reikalavimas bus išspręstas teisme ir kad jam bus suteikta teisminė gynyba. Likvidavus procesą paliekant pareiškimą nenagrinėtą, teisė kreiptis į teismą lieka³⁰.

Bylos nutraukimo pagrindai numatyti CPK 293 str., tačiau sąrašas nėra baigtinis, kadangi nurodoma, jog byla gali būti nutraukta ir kitais CPK numatytais atvejais. Pareiškimo palikimo

---

³⁰ S. Vėlyvis. Civilinių bylų užbaigimas, nepriėmus sprendimo iš esmės. Socialistinė teisė. 1969, Nr. 2. P. 35.

nenagrinėto pagrindai išdėstyti CPK 296 str. 1 d., nurodant, jog pareiškimas gali būti paliktas nenagrinėtas ir kitais CPK bei CK numatytais atvejais.

Tam tikrais atvejais teisėtai pradėto proceso metu gali atsirasti aplinkybių, kurios tolesnį procesą daro negalimą arba nereikalingą. Todėl visus civilinės bylos nutraukimo pagrindus pagal jų atsiradimo momentą galima skirstyti dvi grupes: 1) pagrindus, esančius ieškinio atsiradimo momentu; 2) pagrindus, atsirandančius teisėtai pradėto proceso metu. Pirmos grupės pagrindai susiję su neteisėtai pradėtu procesu dėl teisėjo padarytos klaidos ar neatidumo priimant pareiškimą. Antrosios grupės pagrindai priklauso nuo šalių iniciatyvos ar objektyvių priežasčių, atsiradusių teisėtai pradėjus procesą³¹.

Bylos nutraukimo pagrindai, atsirandantys teisėtai pradėto proceso metu, turėtų būti atriboti nuo tam tikrų objektyvių aplinkybių, trukdančių nagrinėti bylą iš esmės ir lemiančių civilinės bylos sustabdymo instituto taikymą. Pagrindinė problema, kuri institutą- civilinės bylos sustabdymo ar civilinės bylos nutraukimo- taikyti, kyla, kai miršta fizinis asmuo ar likviduojamas juridinis asmuo, kurie buvo bylos šalys. Norint tai išsiaiškinti, reikia nustatyti, ar kiekvienu konkrečiu atveju yra galimas materialųjų teisių perėmimas, kuris sąlygoja ir procesinių teisių perėmimą, kadangi CPK 163 str. 1 p. numatyta, jog byla gali būti sustabdyta tuo atveju, jei mirus fiziniam asmeniui ar pasibaigus juridiniams asmeniui yra leidžiamas teisių perėmimas. Tais atvejais, kai teisių perėmimas neleidžiamas, byla pagal CPK 293 str. 7 ar 8 p. turėtų būti nutraukta.

Kai teisinis santykis yra asmeninio pobūdžio, mirusio asmens teisės ir pareigos kitiems asmenims nepereina, taigi tokiu atveju nebus galimas ir procesinis teisių perėmimas, o byla turės būti nutraukta. Pavyzdžiui, 1999 m. gegužės 18 d. priimto Lietuvos Respublikos autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymo 14 str. 2 d. numato, kad autorių asmeninės neturtinės teisės neperduodamos kitiems asmenims³², taigi tokiu atveju nebus galimas ir procesinių teisių perėmimas.

Pagal CPK 48 straipsnį, reglamentuojantį procesinių teisių perėmimą, procesinis teisių perėmimas yra nulemtas materialinių subjektinių teisių perėmimo ginčo teisiniame santykyje galimybės. Procesinio teisių perėmimo pagrindas yra materialinių subjektinių teisių perėmimas materialiojoje teisėje. Juo gali būti fizinio asmens mirtis, reikalavimo perleidimas, skolos perkėlimas ir kt. Perėmęs materialiąsias teises asmuo perima ir teisę reikalauti šių teisių gynimo, taip pat pareigą atsakyti pagal prievoles. Procesinio teisių perėmimo apimtį taip pat lemia atitinkamų materialųjų subjektinių teisių perėmimo apimtis: jeigu tam tikrų materialųjų subjektinių teisių negalima perimti, tai negalima perimti ir atitinkamų procesinių teisių ir pareigų, susijusių su

³¹ Rasimavičius P., Staskonis V., Vėlyvis S. ir kt. Tarybinė civilinio proceso teisė. Vilnius: Mintis, 1983. P. 154.

³² Lietuvos Respublikos autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymas // Valstybės žinios. 1999, Nr. 50-1598.

atitinkamų materialiujų teisių gynyba. CPK 48 str. 3 d. nustatyta, kad procesinis teisių perėmėjas privalo pagrįsti savo dalyvavimą procese. Tai reiškia, kad siekiantis įstoti į procesą procesinis teisių perėmėjas privalo pateikti atitinkamus įrodymus ir įrodyti teismui, jog jis iš tikrųjų yra tam tikrų materialiujų subjektinių teisių perėmėjas. Teismo pareiga – laikantis įstatymų reikalavimų iširti ir nustatyti, ar siekiantis įstoti į procesą asmuo iš tikrųjų perėmė tam tikras pasitraukusio iš proceso asmens materialiąsias subjektines teises, taip pat nustatyti perimtų teisių apimtį. Procesinio teisių perėmėjo įtraukimo į procesą klausimą teismas išsprendžia priimdamas nutartį³³.

Dėl teisių perėmimo mirus fiziniam asmeniui sprendžiama pagal CK 5 knygoje įtvirtintas paveldėjimo teisę reguliuojančias teisės normas. LAT CBS teisėjų kolegija pažymėjo, kad apeliacinės instancijos teismo teiginys, jog kasatorė pripažintina savo motinos įpėdine, nes išreiškė valią priimti palikimą įstodama ieškove į bylą, neturi materialinio teisinio pagrindo ir prieštarauja subjektinių procesinių teisių esmei, kadangi subjektines procesines teises galima įgyti materialinių teisių pagrindu, bet ne atvirkščiai. Neįgijęs materialinės subjektinės teisės, asmuo negali turėti ir ją atitinkančios subjektinės procesinės teisės. Kolegija taip pat pažymėjo, kad teisė į palikimą, dėl kurios byloje buvo sprendžiamas ginčas, yra turtinė teisė, kuri gali būti paveldima (CK 5.1 str. 2 d.), taigi mirus ieškovei, jos teisių (tiek materialinių, tiek procesinių) perėmimas yra galimas. Teismas, turėdamas informacijos apie galimą mirusios ieškovės teisių perėmėją, turėjo ją patikrinti ir pranešti asmeniui, priėmusiam palikimą apie galimybę įstoti į bylą, perimant pradinės ieškovės procesines teises³⁴.

Teismui sprendžiant, ar mirus vienai iš šalių bylą reikia sustabdyti ar ją nutraukti, būtina išsiaiškinti ginčo teisinio santykio pobūdį ir nustatyti byloje pareikštų reikalavimų ryšį su ieškovo ar atsakovo asmeniu. Jei pareikšti reikalavimai neatsiejamai susiję su mirusiu asmeniu, byla turi būti nutraukta.

Teisių perėmimą juridinio asmens pasibaigimo atveju reglamentuoja CK 2 knygos VIII skyrius. CK 2. 95 str. 1 d. numatyta, kad juridiniai asmenys baigiasi likvidavimo arba reorganizavimo būdu. Teisės visada perimamos reorganizuojant ar pertvarkant juridinį asmenį, nes reorganizavimo atveju visada lieka vienas ar daugiau tęsiančių veiklą juridinių asmenų, kuriems pereina pasibaigusio ar pertvarkyto juridinio asmens teisės ir pareigos, o pertvarkius juridinį asmenį naujos teisinės formos juridinis asmuo visada perima visas pertvarkyto juridinio asmens teises ir

---

³³ LAT CBS 2008 m. spalio 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-367/2008.

³⁴ LAT CBS 2008 m. birželio 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-361/2008.

pareigas. Juridiniams asmenims pasibaigus likvidavimo būdu, teisių perėmimas paprastai negalimas, išskyrus įstatymų numatytus atvejus³⁵.

LAT CBS teisėjų kolegija pažymėjo, kad nors CPK 48 str. 1 d. nustatyta, jog procesinis teisių perėmimas galimas bet kurioje proceso stadijoje, tačiau ši teisės norma negali būti aiškinama kaip įteisinti tokį teisminį bylos nagrinėjimą, kai proceso šalimi dalyvauja likviduotas juridinis asmuo. Procesinio teisių perėmimo klausimas turėtų būti išsprendžiamas toje proceso stadijoje, kurioje įvyko juridiniai faktai, nulėmę šalies pasitraukimą iš ginčijamo teisinio santykio³⁶.

Tiek sustabdant bylos nagrinėjimą, tiek bylą nutraukiant, priimama rašytinė motyvuota nutartis, kuri skundžiama paduodant atskirąjį skundą, kadangi užkerta kelią proceso eigai. Tinkamai neišsprendus klausimo dėl teisių perėmimo, gali būti priimtas sprendimas, kuriame bus išspręstas klausimas dėl jau neegzistuojančio asmens teisių. Taip būtų pažeistos proceso teisės normos ir priimtas neteisėtas sprendimas.

Antrąjį bylos baigimo nepriėmus teismo sprendimo būdą- pareiškimo palikimą nenagrinėto,- taip pat būtina atriboti nuo civilinės bylos sustabdymo.

Pareiškimo palikimo nenagrinėto pagrindus, numatytus CPK 296 str. bei kituose CPK ir CK straipsniuose, priklausomai nuo jų atsiradimo momento bei civilinio proceso subjektų valios, galima suskirstyti į keturias grupes: 1) aplinkybes, kurios egzistuoja jau pareiškimo teismui padavimo momentu ir rodo, kad asmuo teisę kreiptis į teismą realizuoja netinkamai, dėl to jau pareiškimą paduodant jį reikėjo atsisakyti priimti arba teismas turėjo nustatyti terminą pareiškimo trūkumams pašalinti; 2) aplinkybes, susijusias su šalių neatvykimo į teismo posėdį procesiniais padariniais; 3) aplinkybes, susijusias su bylos šalims ar vienai iš jų tenkančių procesinių teisių įgyvendinimu ar pareigų vykdymu bei kitų civilinio proceso subjektų atliekamais procesiniais veiksmais; 4) aplinkybes, nepriklausančias nei nuo šalių, nei nuo teismo valios ir atsirandančias po bylos iškėlimo teisme³⁷.

CPK 296 str. nepateikiamas baigtinis pareiškimo palikimo nenagrinėto pagrindų sąrašas, tačiau nurodoma, kad pareiškimas gali būti paliktas nenagrinėtas kitais CPK bei CK numatytais atvejais. Pareiškimo palikimo nenagrinėto pagrindai dažnai painiojami su atsisakymo priimti ieškinį pagrindais, numatytais CPK 137 str. 2 d., tačiau šiame darbe jie nebus analizuojami ir lyginami, kadangi tai nėra nagrinėjamos temos dalykas.

---

³⁵ Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso komentaras. I dalis. 2004. P. 376.

³⁶ LAT CBS 2008 m. spalio 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-367/2008.

³⁷ Driukas A., Valančius V., Civilinis procesas: teorija ir praktika. 2007. T. 3. P. 522-523.

Problemų gali kilti atskiriant pareiškimo palikimo nenagrinėto bei civilinės bylos sustabdymo institutus tais atvejais, kai iškyla šalių veiksnumo klausimai. CPK 163 str. 2 p. numatytas vienas iš privalomojo civilinės bylos sustabdymo pagrindų- šalies veiksnumo netekimas. Tuo atveju, jei pareiškimą teismui paduoda neveiksnus asmuo, teismas turėtų CPK 137 str. 2 d. 7 p. atsisakyti jį priimti. Tačiau teismas ne visada objektyviai gali nustatyti, ar pareiškimą padavęs asmuo yra veiksnus (pareiškimas formos atžvilgiu gali būti surašytas teisiškai argumentuotai, asmuo, besikreipiantis į teismą, pareiškimą gali atsiųsti paštu ir pan.). Tais atvejais, jei teismas, svarstydamas pareiškimo priėmimo klausimą, padaro klaidą ir priima neveiksnaus asmens pareiškimą, o aplinkybė, jog kreipdamasis į teismą asmuo buvo neveiksnus išaiškėja tik nagrinėjant bylą, teismas, vadovaudamasis CPK 296 str. 1 d. 2 punktu palieka jį nenagrinėtą.

Civilinis procesinis veiksnumas reiškia asmens (fizinio ar juridinio) galimybę asmeniškai įgyvendinti savo procesines teises ir vykdyti procesines pareigas bei teisę suteikti atstovui atitinkamus įgaliojimus vesti bylą³⁸. Visišką procesinį veiksnumą fiziniai asmenys įgyja sulaukę pilnametystės, t. y. 18 metų, arba, kaip numatyta CK 2.5 str. 2 d., sudarę santuoką iki pilnametystės, arba remiantis CK 2.9 str. pripažinti veiksniais (emancipuoti). Pagal CK 2.63 str. juridiniai asmenys laikomi įsteigtais nuo jų įregistravimo juridinių asmenų registre arba, tam tikrais įstatymų numatytais atvejais, nuo teisės akto dėl jo įsteigimo įsigaliojimo. Juridinio asmens procesinis veiksnumas atsiranda nuo jo įsteigimo. Remiantis CK ir CPK nuostatomis, galima išskirti procesiniu atžvilgiu *visiškai veiksnius* asmenis (sulaukusius 18 metų dėl kurių nėra priimto teismo sprendimo pripažinti juos ribotai veiksniais ar neveiksniais); *ribotai veiksnius* asmenis (nepilnamečiai nuo 14 iki 18 metų ir pilnamečiai asmenys, kurie teismo pripažinti ribotai veiksniais); *neveiksnūs asmenys* (nepilnamečiai iki 14 metų ir pilnamečiai, teismo pripažinti neveiksniais dėl psichinės ligos ar silpnaprotystės).

Asmens procesinis veiksnumas visada yra tiesiogiai susijęs su tam tikra psichine būkle, todėl procesinį veiksnumą paprastai turi tik pilnamečiai ir psichiškai sveiki asmenys. Civilinio procesinio veiksnumo neturėjimas nėra kliūtis asmeniui dalyvauti civiliniuose procesiniuose santykiuose. Toks asmuo gali teisme savo teises įgyvendinti per atstovą, t. y. veiksnių asmenį, kuris atstovauja jo interesams procese³⁹.

Reikėtų sutikti su doc. J. Vasiliausko teiginiu, kad psichinė liga yra tik medicininė prielaida pripažinti asmenį neveiksniu, kadangi veiksnumas yra ne medicininė, o teisinė asmens

³⁸ Laužikas E., Mikelėnas V., Nekrošius V. Civilinio proceso teisė. 2005. T. 2. P. 264-265.

³⁹ J. Vasiliauskas. Privalomasis civilinės ieškininės bylos sustabdymas // Socialistinė teisė. 1976, Nr. 2. P. 47.

savybė⁴⁰. Tai, kad psichine liga sergantis asmuo negali būti laikomas neveiksniu, kol nėra priimtas teismo sprendimas dėl jo pripažinimo neveiksniu, patvirtino ir LAT CBS teisėjų kolegija, pažymėjusi, kad psichinės ligos ar proto negalios, dėl kurios asmuo negali suprasti savo veiksmų reikšmės ar jų valdyti, pagal teismo psichiatrijos ekspertizės išvadą turėjimas, savaime nereiškia teisinio veiksnio neturėjimo, o CK 2.10 str. 1 d. ir Psichikos sveikatos priežiūros įstatymo⁴¹ 4 str. nuostatos negali būti aiškinamos kaip nustatančios, jog visais atvejais, kai yra gydytojo psichiatro išvada, kad asmuo serga psichine liga ar turi proto negalią, dėl kurios negali suprasti savo veiksmų reikšmės ar jų valdyti, teismas pripažįsta jį neveiksniu⁴².

Pareiškimas turi būti paliktas nenagrinėtas, jei į teismą kreipėsi procesine prasme ribotai veiksnius asmuo, o nagrinėjamas ginčas susijęs su asmens teisėmis, kurioms asmens veiksnumas apribotas. Išsiaiškinus, kad asmuo yra visiškai veiksnus materialijų teisinių santykių srityje, laikoma, kad toks asmuo yra visiškai veiksnus ir procesine teisine prasme⁴³.

Pažymėtina, kad civilinė byla CPK 163 str. 2 p. pagrindu gali būti sustabdyta, kai viena iš proceso šalių netenka veiksnio. Pareiškimas paliekamas nenagrinėtas tik tuo atveju, jei jį padavęs asmuo, t. y., ieškovas, o ne kuris nors kitas iš dalyvaujančių byloje asmenų, buvo neveiksnius.

Esminis kriterijus nustatant, ar byla turi būti sustabdyta CPK 163 str. 2 p. pagrindu, ar pareiškimas turi būti paliktas nenagrinėtas CPK 296 str. 1 d. 2 p. pagrindu, yra aplinkybė, ar asmens veiksnio neteko jau nagrinėjant bylą teisme, ar pareiškimą jis padavė jau būdamas neveiksnius. Jei teismas priima neveiksnaus asmens pareiškimą, jis turi būti paliktas nenagrinėtas pagal CPK 296 str. 1 d. 2 p. Kai bylą nagrinėjant teisme paaiškėja, jog kuri nors iš šalių (nebūtinai tik ieškovas) neteko veiksnio, byla turi būti stabdoma CPK 163 str. 3 p. pagrindu.

Apibendrinant tai, kas išdėstyta, galima daryti išvadą, kad civilinės bylos sustabdymu laikytinas laikinas procesinių veiksmų, kuriais siekiama išspręsti bylą iš esmės, atlikimo sustabdymas dėl tam tikrų objektyvių aplinkybių, kurių išnykimas ar pašalinimas nepriklauso nei nuo teismo, nei nuo dalyvaujančių byloje asmenų valios ir dėl to negali būti nurodyta kito posėdžio data ir laikas. Dėl bylos sustabdymo priimama motyvuota rašytinė nutartis, kuri, su tam tikromis išimtimis, gali būti skundžiama paduodant atskirąjį skundą.

---

⁴⁰ J. Vasiliauskas. Piliečių neveiksnumo procesinės pasekmės // Socialistinė teisė. 1984, Nr. 2. P. 20.

⁴¹ Lietuvos Respublikos psichikos sveikatos priežiūros įstatymas // Valstybės žinios. 1995, Nr. 53-1290.

⁴² LAT CBS teisėjų kolegijos 2008 m. liepos 11 d. nutartis byloje Nr. 3K-3-370/2008.

⁴³ Driukas A, Valančius V, Civilinis procesas: teorija ir praktika. 2007. T. 3. P. 529.

2. CIVILINĖS BYLOS SUSTABDYMO PAGRINDAI

2.1. Privalomieji civilinės bylos sustabdymo pagrindai

Civilinės bylos sustabdymo pagrindai- tai objektyvios aplinkybės, kurių atsiradimas ir išnykimas nepriklauso nei nuo teismo, nei nuo dalyvaujančių byloje asmenų valios ir kurių buvimas sudaro kliūtis išnagrinėti bylą iš esmės.

Vienos aplinkybės visada trukdo tolesnei proceso eigai, todėl teismas negali išnagrinėti bylos ir tinkamai apginti pažeistų ar ginčijamų asmens teisių. Kitos aplinkybės gali būti tokios, kurios ne visais atvejais trukdo teismui tinkamai išnagrinėti bylą. Pagal tai civilinės bylos sustabdymo pagrindai gali būti suskirstyti į dvi grupes: privalomuosius ir fakultatyviusius.

CPK 163 str. numatyta, kad teismas privalo sustabdyti bylą, kai miršta fizinis asmuo arba pasibaigia juridinis asmuo, kuris buvo bylos šalis, jeigu atsižvelgiant į ginčo teisinius santykius yra leidžiamas teisių perėmimas; kai šalis netenka veiksnio; kai negalima nagrinėti tos bylos tol, kol bus išspręsta kita byla, nagrinėjama civiline, baudžiamąja ar administracine tvarka; kai nagrinėjant bylą, kurioje atsakovui pareikšti turtiniai reikalavimai, paaiškėja, kad tų pačių turtinių reikalavimų patenkinimas yra susijęs su iškeltos baudžiamosios bylos nagrinėjimu; kai nagrinėjant bylą, kurioje atsakovui pareikšti turtiniai reikalavimai, paaiškėja, kad jam iškelta bankroto ar restruktūrizavimo byla; kai nagrinėjant bylą, kurioje komerciniam bankui pareikšti turtiniai reikalavimai, paaiškėja, kad Lietuvos bankas yra paskyręs komerciniam bankui laikinąjį administratorių; kai teismas kreipiasi į Konstitucinį Teismą CPK 3 str. 3 d. nustatyta tvarka ir pagrindais; kai teismas kreipiasi į administracinį teismą CPK 3 str. 4 d. nustatyta tvarka ir pagrindais; kai teismas kreipiasi į kompetentingą Europos Sąjungos teisminę instituciją CPK 3 str. 5 d. nustatyta tvarka ir pagrindais bei kitais įstatymų numatytais atvejais.

CPK nepateikiamas baigtinis privalomojo civilinės bylos sustabdymo pagrindų sąrašas. Esant bent vienam iš CPK ar kitame įstatyme nurodytų privalomojo bylos sustabdymo pagrindų, teismas privalo sustabdyti bylą, neatsižvelgdamas į byloje dalyvaujančių asmenų nuomonę, net neišklausydamas jos⁴⁴.

---

⁴⁴ Laužikas E., Mikelėnas V., Nekrošius V. Civilinio proceso teisė. 2005. T. 2. P.103.

2.1.1. Fizinio asmens mirtis arba juridinio asmens pasibaigimas

Civilinis procesas ginčo teisenos tvarka grindžiamas dvišališkumu, kuriam būdinga tai, kad egzistuoja dvi šalys – ieškovas ir atsakovas. Būtent dviejų šalių egzistavimas procese sudaro tinkamas sąlygas jam vykti, įgyvendinti rungimosi principą. Pagal CPK 41 str. 1 d. šalimis civiliniame procese gali būti fiziniai ir juridiniai asmenys. Procese likus tik vienai šaliai, ieškininė byla negali būti toliau nagrinėjama. Kai miršta fizinis asmuo arba pasibaigia juridinis asmuo, kuris buvo bylos šalis, jeigu atsižvelgiant į ginčo teisinius santykius yra leidžiamas teisių perėmimas, teismas privalo sustabdyti bylą iki paaiškės mirusio fizinio asmens ar pasibaigusio juridinio asmens teisių perėmėjas ar aplinkybės, dėl kurių teisių perėmimas neįvyko (CPK 163 str. 1 p., 166 str. 1 d. 1 p.).

Kaip jau buvo minėta šio darbo 1.2 poskyryje, jeigu mirus fiziniam asmeniui arba likvidavus juridinį asmenį, kuris buvo viena iš bylos šalių, atsižvelgiant į ginčo teisinį santykį, neleidžiamas teisių perėmimas, tai teismas CPK 293 str. 8 p. pagrindu nutraukia bylą. Materialiųjų teisių perėmimas gali įvykti ne tik fizinio asmens mirties ar juridinio asmens pabaigos atvejais, bet ir kitais CK numatytais atvejais, pavyzdžiui, dėl juridinio asmens pertvarkymo (CK 2.104-2.105 str.), reikalavimo perleidimo (CK 6.101-6.110 str.), skolos perkėlimo (CK 6.115–6.122 str.) ir pan. Todėl CPK 163 str. 1 p. pagrindu civilinė byla turėtų būti sustabdyta ir tais atvejais, kai įvyksta materialųjų teisių perėmimas ir viena iš bylos šalių pasitraukia iš proceso, jeigu teisių perėmėjui išaiškinti reikalingas neapibrėžtas laikotarpis. Tuo atveju, jei yra aišku, kas yra materialųjų teisių perėmėjas arba teismui turint duomenų, kad jis gali būti nesunkiai nustatytas, pakanka bylos nagrinėjimą atidėti⁴⁵.

Kai yra galimas procesinių teisių perėmimas, teismas sustabdo bylą ir imasi priemonių, kad būtų nustatytas teisių perėmėjas ir jam pranešta apie nagrinėjamą bylą. CPK 163 str. 1 punkte numatytas bylos sustabdymo pagrindas taikomas ne tik tada, kai miršta fizinis asmuo arba pasibaigia juridinis asmuo, kuris buvo ieškovas ar atsakovas, tačiau ir tuo atveju, kai jis buvo trečiasis suinteresuotas asmuo, pareiškęs savarankiškus reikalavimus. Pagal CPK 46 str. 2 d tretieji asmenys įgyja visas ieškovo teises ir pareigas, jeigu pareiškia savarankiškus reikalavimus. LAT CBS teisėjų kolegija pabrėžė, kad pirmosios instancijos teismas savo nutartyje nenurodė, kokius savarankiškus reikalavimus kaip trečiasis asmuo buvo pareiškęs Z. M. ir be pakankamo teisinio pagrindo trečiajam asmeniui suteikė šalies teises ir pareigas, dėl ko byla buvo sustabdyta nesant tam pagrindo⁴⁶.

⁴⁵ Driukas A, Valančius V, Civilinis procesas: teorija ir praktika. 2007. T. 3. P. 398.

⁴⁶ LAT CBS 2000 m. rugsėjo 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-897/2000.

Nustačius, kad teisių perėmimas leidžiamas, turi būti nustatyta, kas yra asmens teisių perėmėjas. Tais atvejais, kai palikėjas neturi įpėdinių arba nė vienas įpėdinis nepriėmė palikimo, arba iš visų įpėdinių atimta paveldėjimo teisė, palikimas pereina valstybei (CK 5.62 str. 1 d.). Valstybė atsako už palikėjo skolas neviršydama jai perėjusio paveldėto turto tikrosios vertės. Kai fizinis asmuo, kuris buvo bylos šalimi, teismo paskelbiamas mirusiu, civilinė byla taip pat turi būti sustabdyta, jei yra leidžiamas materialųjų teisių perėmimas, kadangi asmens paskelbimas mirusiu šio asmens civilinių teisių ir pareigų atžvilgiu prilygsta jo mirčiai (CK 2.31 str. 6 d.).

CPK 163 str. 1 p. nustatyta, kad, pasibaigus juridiniam asmeniui, kuris buvo bylos šalis, jeigu atsižvelgiant į ginčo teisinius santykius yra leidžiamas teisių perėmimas, teismas privalo sustabdyti bylą. LAT CBS konstatavo netinkamą proceso teisės normų taikymą sprendžiant klausimą dėl likviduoto juridinio asmens procesinių teisių perėmimo. Apeliacinės instancijos teismas, gavęs pranešimą apie ieškovo SIA „Salmers Latvija“ likvidavimą ir išregistravimą iš Latvijos įmonių registro, bylos nesustabdė, bet ieškovo teisių perėmimo klausimą išsprendė remdamasis dviem turtinės teisės – reikalavimo teisės į atsakovą – perleidimo sutartimis. Byloje esant duomenų, kad SIA „Salmers Latvija“ likviduota dėl bankroto, likvidavimas vyko teismo sprendimo pagrindu, apeliacinės instancijos teismas turėjo patikrinti, ar likvidavimo aktuose nėra duomenų, kam atiteko likviduojamos įmonės turtas ir turtinės teisės, koks turtas nurašomas, koks turtas ar turtinės teisės, padengus įsiskolinimus, lieka bendrovės akcininkams⁴⁷.

CPK 163 str. 1 p. pagrindu civilinė byla gali būti sustabdyta tada, kai miršta fizinis asmuo ar pasibaigia juridinis asmuo, kurie buvo bylos šalimis (ieškovu, atsakovu taip pat trečiuoju suinteresuotu asmeniu, pareiškusiu savarankiškus reikalavimus) ir kai ginčo teisiniai santykiai yra tokie, jog yra galimas, visų pirma, materialųjų teisių perėmimas, kuris lemia ir procesinių teisių perėmimą. Nustatant, ar yra šalies teisių perėmėjas, teismas turi būti aktyvus, kadangi netinkamai išsiaiškinus visas aplinkybes ir padarius klaidingą išvadą, jog teisių perimti negalima, byla bus nepagrįstai nutraukta ir kreiptis į teismą dėl ginčo tarp tų pačių šalių, dėl to paties dalyko ir tuo pačiu pagrindu ateityje nebus galima.

2.1.2. Šalies veiksnio netekimas

CPK 163 str. 2 p. numatyta, kad teismas privalo sustabdyti bylą, kai šalis netenka veiksnio. Tai, kas yra civilinis procesinis veiksniumas, kokios jo rūšys ir kt. aptarta šio darbo 2.1

---

⁴⁷ LAT CBS 2006 m. sausio 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-71/2006.

poskyryje analizuojant civilinės bylos sustabdymo atribojimą nuo pareiškimo palikimo nenagrinėto CPK 296 str. 1 d. 2 p. pagrindu. Tais atvejais, kai ieškinį ar pareiškimą teismui pareiškė veiksnus asmuo, tačiau, prasidėjus procesui, veiksnumo neteko, teismas turi sustabdyti bylą, kol neveiksniams asmeniui bus paskirtas atstovas pagal įstatymą.

Jei teismui nagrinėjant bylą iškyla abejonų dėl proceso šalies psichinės būklės, jo sugebėjimo suprasti savo veiksmus ir juos valdyti, reikėtų atidėti bylą ir gauti šalies psichinę būklę patvirtinančius dokumentus. Teisinėje literatūroje teigiama, kad tuo atveju, kai teismas gauna duomenis apie šalies psichinę būklę ir tie duomenys rodo, jog yra medicininių prielaidų pripažinti ją neveiksnia, byla turėtų būti sustabdyta, remiantis CPK 163 str. 3 p.- kol bus išnagrinėta kita byla dėl asmens pripažinimo neveiksniu pagal CPK XXVIII skyriaus taisyklę⁴⁸. Pagal CPK 463 str. 1 d. pareiškimą dėl fizinio asmens pripažinimo neveiksniu ar ribotai veiksnium gali paduoti asmuo, kurį prašoma pripažinti neveiksniu ar ribotai veiksnium, sutuoktinis, tėvai, pilnamečiai vaikai, globos (rūpybos) institucija ar prokuroras. Dokumentų, patvirtinančių tai, jog yra medicininės prielaidos pripažinti asmenį neveiksniu, gavimas, mūsų nuomone, dar nėra pakankamas pagrindas bylą stabdyti CPK 163 str. 3 p. numatytu pagrindu. Teismas minėtą bylos sustabdymo pagrindą galėtų taikyti tuo atveju, jei gautų duomenis, patvirtinančius, jog byla dėl asmens pripažinimo neveiksniu jau yra iškelta ir nagrinėjama teisme. Jei asmens, kurį prašoma pripažinti neveiksniu ar ribotai veiksnium, sutuoktinis, tėvai ar pilnamečiai vaikai nėra pateikę pareiškimo pripažinti asmenį neveiksniu ar ribotai veiksnium, teismas turėtų informuoti globos (rūpybos) instituciją ar prokurorą. Šiuo atveju teismas taip pat negalėtų taikyti CPK 163 str. 3 p., kadangi kita byla dar nėra iškelta. Šiuo atveju tampa neaišku, kaip turėtų pasielgti teismas- atidėti bylos nagrinėjimą būtų galima tuo atveju, jei iš anksto būtų aišku, per kiek laiko globos (rūpybos) institucija ar prokuroras kreipsis į teismą dėl asmens pripažinimo neveiksniu ir per kiek laiko pareiškimas bus priimtas ir iškelta civilinė byla. Kadangi minėtų aplinkybių išnykimo terminas nėra aiškus, o nagrinėti bylos, turint medicininių duomenų, leidžiančių daryti prielaidą, kad viena iš šalių yra neveiksni, negalima, nes būtų pažeistos to asmens ir kitų dalyvaujančių byloje asmenų teisės, teismas turėtų sustabdyti bylos nagrinėjimą remdamasis CPK 164 str. 4 p. kol paaiškės, ar tikrai viena iš šalių yra neveiksni.

Asmenį pripažinus ribotai veiksnium pagal CPK XXVIII skyriaus normas, bylą būtina sustabdyti tik tuo atveju, jei nagrinėjamas ginčas susijęs su asmens teisėmis, dėl kurių asmuo

---

⁴⁸ CPK komentaras. P. 378; Driukas A., Valančius V. Civilinis procesas: teorija ir praktika. T. 3. P. 406; Laužikas E., Mikelėnas V., Nekrošius V. Civilinio proceso teisė. T. 2. P. 105; Vasiliauskas J. Piliečių neveiksnumo procesinės pasekmės. Socialistinė teisė, 1984 m. Nr. 2. P.21.

veiksnumas apribotas⁴⁹. Tuo atveju, kai asmens veiksnumas apribojamas, kaip ir tada, kai asmuo pripažįstamas neveiksniu, pagrindas sustabdyti bylą yra įsiteisėjęs teismo sprendimas.

CPK 163 str. 2 p. numatytas civilinės bylos sustabdymo pagrindas taikytinas ir tuo atveju, kai veiksnumo netenka ne tik ieškovas ar atsakovas, bet ir trečiasis suinteresuotas asmuo, pareiškęs savarankiškus reikalavimus, kadangi jam, kaip jau minėta, yra suteiktos visos ieškovo teisės.

Taikant CPK 163 str. 2 d. numatytą bylos sustabdymo pagrindą, siekiama apsaugoti neveiksnaus asmens teises ir interesus, tinkamai apginti pažeistas ar ginčijamas materialines teises. Taikant minėtą punktą užkertamas kelias priešingai šaliai piktnaudžiauti savo teisėmis, pasinaudojant neveiksnaus asmens nesugebėjimu suprasti savo veiksmų esmės ir jų valdyti, teismui sudaromos tinkamos sąlygos nustatyti tiesą byloje ir greičiau atkurti teisinę taiką tarp šalių.

2.1.3. Kitos bylos, nagrinėjamos civiline, baudžiamąja ar administracine tvarka, įtaka nagrinėjamajai bylai

CPK 163 str. 3 p. numatytas privalomasis civilinės bylos sustabdymo pagrindas bene dažniausiai taikomas teismų praktikoje. Nors LAT yra nagrinėjęs nemažai bylų, kuriose kilo CPK 163 str. 3 p. numatyto bylos sustabdymo pagrindo taikymo pagrįstumo klausimas, tačiau vieninga teismo praktika šiuo klausimu nėra susiformavusi.

CPK 163 str. 3 p. prasme kita civiline byla gali būti laikoma byla, kuri nagrinėjama pagal CPK normas ginčo teiseną (taip pat supaprastinta tvarka) ar ypatingąją teiseną. Kita baudžiamąja byla laikytina byla, nagrinėjama pagal Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso⁵⁰ (toliau- BPK) normas. Kita byla, nagrinėjama administracine tvarka, reiškia bylą, nagrinėjamą administraciniame teisme administracinių bylų teiseną, taip pat tam tikro individualaus klausimo sprendimą viešąjį ar vidaus administravimą vykdančioje valstybės ar vietos savivaldos institucijoje, įskaitant administracinių teisės pažeidimų bylas, kurias nagrinėja ne teismas, bet kitos įstatymų įgalios valstybės institucijos ir pareigūnai⁵¹.

Kitą civilinę, baudžiamąją ar administracinę bylą gali nagrinėti tiek tas pats teismas, tiek kitas teismas ar kita institucija (kaip jau minėta- administracinių bylų atveju).

LAT CBS teisėjų kolegija suformulavo proceso teisės normų aiškinimo ir taikymo taisyklę, pagal kurią CPK 163, 164 str. nurodyti bendrieji bylos sustabdymo pagrindai ir taisyklės taikomos ir

⁴⁹ Driukas A., Valančius V., Civilinis procesas: teorija ir praktika. T 3. 2007. P. 406.

⁵⁰ Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodeksas // Valstybės žinios. 2002, Nr. 37-1341.

⁵¹ Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso komentaras. I dalis. 2004. P. 379- 380.

nagrinėjant prašymus dėl užsienio arbitražo sprendimo pripažinimo ir leidimo vykdyti Lietuvoje. Teismas pasisakė, kad pagal CPK 812 str. 4 d. byla dėl užsienio arbitražo sprendimo pripažinimo ir vykdymo sustabdoma dviem atvejais: a) kai arbitražo sprendimas nėra įsiteisėjęs; b) kai nesuėję arbitražo sprendimo apskundimo terminai. Tačiau šis bylos sustabdymo atvejų sąrašas nėra baigtinis, nes turi būti taikomi ir CPK 163 ir 164 straipsniuose nurodyti bendrieji bylos sustabdymo pagrindai⁵². Šias taisykles teismas pakartojo ir kitoje nutartyje: „CPK 163, 164 straipsniuose nurodyti bendrieji bylos sustabdymo pagrindai bei sustabdymo taisyklės turi būti taikomi ir nagrinėjant prašymus dėl užsienio arbitražo sprendimo pripažinimo ir leidimo vykdyti Lietuvoje, nes procesas byloje dėl užsienio arbitražo pripažinimo ir leidimo vykdyti Lietuvoje vyksta pagal galiojančio CPK nustatytą tvarką ta apimtimi, kiek proceso nereglamentuoja 1958 m. Niujorko konvencija (CPK 1 str. 3 d.). Tokiu atveju bylos sustabdymas CPK 163 str. 1 d. 3 p. pagrindu yra galimas, kai prejudicinį ryšį turinčių aplinkybių nustatymas nėra galimas nagrinėjamoje byloje, todėl nebaigus civilinės bylos dėl sutarties, turinčios arbitražinę išlygą, nugincijimo, negalima daryti išvados apie prašomo pripažinti ir leisti vykdyti komercinio arbitražo sprendimo neprieštaravimą ar prieštaravimą Lietuvos viešajai tvarkai, taip pat apie arbitražinės išlygos, nustatančios arbitražo kompetenciją spręsti iškilusį ginčą, teisėtumą“⁵³.

Civilinės bylos nagrinėjimo sustabdymas galimas bet kurios instancijos teisme, o aplinkybės, lemiančios bylos nagrinėjimo sustabdymo poreikį, gali atsirasti ne tik bylos nagrinėjimo pirmosios instancijos teisme stadijoje, bet ir apeliacinio ar kasacinio bylos nagrinėjimo stadijoje⁵⁴.

LAT CBS išplėstinė teisėjų kolegija konstatavo, kad CPK 163 str. 3 p. pagrindu byla sustabdoma, kai sprendimas kitoje byloje turės prejudicinę arba įrodomąją reikšmę. Tokiu atveju civilinė, baudžiamoji ar administracinė byla gali būti nagrinėjama tiek tame pačiame teisme, tiek ir kitame teisme. Negalimumas išnagrinėti civilinę bylą iki bus išnagrinėta kita byla paaiškinamas tuo, kad *teismas pats negali nustatyti faktų, kurie turi būti nustatyti kitoje byloje*. Išplėstinė teisėjų kolegija pasisakė, jog tuo atveju, kai teismas visus teisiškai reikšmingus faktus gali nustatyti pats nagrinėjamoje byloje, kai tarp bylų nėra prejudicinio ar kito teisinio ryšio, teismas neturi teisės sustabdyti bylos ir savo kompetenciją perkelti kitam teismui ar kitai institucijai. Tai, ar galima išnagrinėti civilinę bylą, kol neišspręsti su ja susiję klausimai kitoje byloje, kiekvienu atveju nustato teismas, atsižvelgdamas į konkrečias bylos aplinkybes⁵⁵.

---

⁵² LAT CBS 2004 m. gruodžio 16 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-552/2004.

⁵³ LAT CBS 2005 m. gegužės 25 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-268/2005.

⁵⁴ LAT CBS 2008 m. rugsėjo 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-413/2008.

⁵⁵ LAT CBS 2005 m. gegužės 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-260/2005.

Teismų praktikoje dažnai iškyla CPK 163 str. 3 p. taikymo problemų, kadangi pagal susiformavusią LAT praktiką sąvoka „kita byla“ aiškinama vien gramatiškai, todėl suprantama labai siaurai.

LAT CBS teisėjų kolegija panaikino Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos nutartį, konstatavusi, kad nustatyti, ar tarp nagrinėjamos teisme civilinės bylos ir teisinio rezultato kitoje neišnagrinėtoje byloje yra prejudicinis ryšys, galima tik esant dviem byloms, t. y. kita byla jau turi būti iškelta. Vien ketinimas pareikšti ieškinį ar ieškinio išsiuntimas teismui dar nereiškia, kad kita civilinė byla bus iškelta, nes CPK nustatytais atvejais teismas gali atsisakyti priimti ieškinį. CPK 137 str. 1 d. nustatyta, kad ieškinio priėmimo klausimą teismas išsprendžia priimdamas rezoliuciją. Šis procesinis veiksmas laikomas bylos iškėlimu. Tik po šio procesinio veiksmo atlikimo galima teigti, kad yra iškelta civilinė byla ir yra pagrindas spręsti dėl prejudicinio ryšio tarp bylų ir nagrinėjamos bylos sustabdymo būtinumo⁵⁶.

Tokios pat pozicijos LAT laikėsi ir priimdamas nutartį kitoje byloje, kurioje konstatuota, kad apie prejudicinio ryšio egzistavimą galima spręsti tik esant dviem byloms, t. y. kita byla jau turi būti iškelta. Teisėjų kolegija taip pat pažymėjo, jog CPK 163 str. 3 p. pagrindu nagrinėjama byla sustabdoma ne tada, kai yra prielaidos manyti, kad kyla kitas teisinis ginčas, o tada, kai kita civilinė byla jau iškelta ir sprendimas kitoje byloje turės prejudicinę arba įrodomąją reikšmę nagrinėjamoje byloje⁵⁷.

CPK 163 str. 3 p. pagrindu teismas privalo sustabdyti bylą tuo atveju, kai negalima nagrinėti tos bylos tol, kol bus išspręsta kita byla, nagrinėjama baudžiamąja tvarka. Pagal BPK 6 str. 1 d. baudžiamąsias bylas nagrinėja tik teismas, t. y. tik teismas gali konstatuoti, kad baudžiamojo įstatymo uždrausta veika tikrai buvo padaryta, ir nuspręsti, kad kaltinamasis yra kaltas dėl tos veikos padarymo, bei paskirti kaltu pripažintam asmeniui kriminalinę bausmę arba atleisti nuo baudžiamosios atsakomybės ir bausmės. Pagal BPK, paaiškėjus nusikalstamos veikos požymiams, ikiteisminis tyrimas pradedamas iš karto, baudžiamosios bylos iškėlimo klausimas nesprenžiamas. Ikiteisminis tyrimas paprastai pradedamas esant bent minimaliam pagrindui manyti, kad buvo padaryta nusikalstama veika. Tik pasibaigus ikiteisminiam tyrimui prokuroras kaltinamąjį aktą kartu su bylos medžiaga perduoda teismui, tada prasideda baudžiamosios bylos nagrinėjimas. Ikiteisminiame tyrime atliekami veiksmai nelaikytini baudžiamosios bylos nagrinėjimu, nes juos atlieka ne teismas, o BPK numatytų ikiteisminio tyrimo įstaigų pareigūnai bei prokuroras. Be to, pažymėtina, kad CPK 163 str. 3 p. nustatytas privalomas civilinės bylos nagrinėjimo sustabdymo

⁵⁶ LAT CBS 2005 m. lapkričio 16 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-577/2005.

⁵⁷ LAT CBS 2007 m. rugsėjo 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-334/2007.

pagrindas teismo turi būti taikomas tik tuo atveju, kai baudžiamosios bylos aplinkybės, kurios turės reikšmės nagrinėjamai civilinei bylai, yra nustatinėjamos teismo, t. y. tik įsiteisėjęs teismo nuosprendis turi prejudicinę galią dėl asmens nusikalstamų veiksmų pasekmių⁵⁸.

Dėl tokios susiformavusios LAT praktikos teisės literatūroje išsakyta kritikos, teigiant, kad toks „kitos bylos, nagrinėjamos baudžiamąja tvarka traktavimas“ pernelyg siauras, o civilinė byla turėtų būti stabdoma ir tais atvejais, kada BPK nustatyta tvarka baudžiamojame byloje atliekamas ikiteisminis tyrimas, jeigu baudžiamojame byloje pareikšti įtarimai ar kaltinimai gali turėti prejudicinę reikšmę nagrinėjamai civilinei bylai⁵⁹. Minėtais atvejais, mūsų nuomone, byla galėtų būti stabdoma ne CPK 163 str. 3 p. pagrindu, o CPK 164 str. 4 d. pagrindu. Tokį argumentą patvirtina ir LAT CBS, išaiškinusi, kad CPK 163 str. 3 p. nustatytas privalomas civilinės bylos sustabdymo pagrindas teismo turi būti taikomas tik tuo atveju, jei baudžiamosios bylos aplinkybės turės reikšmės nagrinėjamai civilinei bylai ir įsiteisėjęs teismo nuosprendis turės prejudicinę galią dėl asmens nusikalstamų veiksmų pasekmių. Teisėjų kolegija pažymėjo, kad ikiteisminio tyrimo atlikimas negali būti pagrindu sustabdyti bylos nagrinėjimą pagal CPK 163 str. 3 p., tačiau ikiteisminio tyrimo metu surinkti įrodymai, priimti procesiniai sprendimai gali būti rašytiniais įrodymais civilinėje byloje, todėl atsižvelgiant į konkrečios bylos aplinkybes ikiteisminio tyrimo atlikimas gali būti *pagrindu sustabdyti civilinę bylą pagal CPK 164 straipsnio 4 punktą*⁶⁰.

Sustabdyti civilinę bylą dėl to, kad yra nagrinėjama kita administracinė byla dažnai gali būti būtina dėl to, kad pats bendrosios kompetencijos teismas negali nustatyti tam tikrų reikšmingų bylai aplinkybių, nes jų nustatymas priklauso ne bendrosios kompetencijos, o administraciniams teismams. Tačiau ir šiuo atveju teismai neišvengia klaidų. LAT panaikino apeliacinės instancijos teismo sprendimą ir perdavė bylą nagrinėti tam pačiam teismui, nustatęs, kad apeliacinės instancijos teismas netinkamai aiškino ir taikė bylos sustabdymo institutą reglamentuojančias proceso teisės normas, todėl nepagrįstai sustabdė bylos nagrinėjimą apeliacine tvarka. Apeliacinės instancijos teismas nutartyje dėl bylos sustabdymo neakcentavo reikšmingų civilinės bylos išnagrinėjimui faktų, kurie bus nustatyti administracinėje byloje. Kasacinis teismas nusprendė, kad administraciniame teisme nagrinėjamoje administracinėje byloje negali būti nustatyti civilinei bylai reikšmingi faktai, priešingai, civilinėje byloje nustatyti faktai galėtų būti reikšmingi administracinei bylai, todėl civilinės bylos sustabdymas buvo nepagrįstas⁶¹.

---

⁵⁸ LAT CBS 2005 m. rugsėjo 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-411/2005.

⁵⁹ Driukas A., Valančius V., Civilinis procesas: teorija ir praktika. 2007. T. 3. P. 417-418.

⁶⁰ LAT CBS 2007 m. sausio 23 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-10/2007.

⁶¹ LAT CBS 2005 m. vasario 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-74/2005.

Išanalizavus teismų praktiką taikant CPK 163 str. 3 p., matyti, jog šį punktą teismai dažnai pritaiko vien formaliai, neįsigilinę į tai, kokios reikšmingos civilinės bylos išnagrinėjimui aplinkybės gali būti nustatytos kitoje byloje. Nepagrįstai ir netinkamai sustabdžius bylą, užvilkinamas jos nagrinėjimas, pažeidžiamas proceso koncentracijos principas bei EŽTK numatyta asmens teisė, kad jo byla būtų išnagrinėta per kuo trumpesnę laiką.

Bylos sustabdymas CPK 163 str. 3 p. numatytu pagrindu, remiantis LAT praktika, galimas tik tada, kai tarp nagrinėjamos civilinės bylos ir teisinio rezultato kitoje neišnagrinėtoje byloje (kitose neišnagrinėtose bylose) yra tiesioginis prejudicinis ryšys, t. y. kai kitoje byloje nustatyti faktai turės teisinės reikšmės priimant teismo sprendimą nagrinėjamoje byloje. Tokiu atveju sustabdžius bylos nagrinėjimą, gali būti išvengta prieštaringų sprendimų susijusiose bylose, taupomas dalyvaujančių byloje asmenų laikas, lėšos. CPK 182 str. 2- 3 d. numatyta, kad nereikia įrodinėti aplinkybių, nustatytų įsiteisėjusiu teismo sprendimu kitoje civilinėje ar administracinėje byloje, kurioje dalyvavo tie patys asmenys, išskyrus atvejus, kai teismo sprendimas sukelia teisinės pasekmes ir nedalyvaujantiems byloje asmenims (prejudiciniai faktai) bei asmens nusikalstamų veiksmų pasekmių, nustatytų įsiteisėjusiu teismo nuosprendžiu baudžiamojame byloje (prejudiciniai faktai). Tai lemia, kad bylos nagrinėjamos operatyviau, kadangi tų pačių faktų nereikia nustatinėti kelis kartus.

2.1.4. Nagrinėjamos bylos teigiamo sprendimo sąsaja su baudžiamąja, bankroto (restruktūrizavimo) byla

CPK 163 str. 4 p. numatyta, kad civilinę bylą teismas privalo sustabdyti, kai nagrinėjant bylą, kurioje atsakovui pareikšti turtiniai reikalavimai, paaiškėja, kad tų pačių turtinių reikalavimų patenkinimas yra susijęs su iškeltos baudžiamosios bylos nagrinėjimu. Tai specialioji norma palyginus ją su CPK 163 str. 3 d. numatytu bylos sustabdymo pagrindu ir išimtis iš CPK 137 str. 2 d. 5 p. bei CPK 296 str. 1 d. 4 p. Ši išimtis daroma siekiant apginti nuo nusikaltimo nukentėjusio asmens teises ir interesus.

Baudžiamojame byloje ištyrus nusikaltimo aplinkybes nustatoma, ar pareikštas civilinis ieškinys yra pagrįstas. Tai sudaro prielaidas operatyviau ir ekonomiškiau atkurti pažeistas nukentėjusiojo teises. Nusikaltimu padarytos žalos atlyginimo civilinė byla negali būti išnagrinėta anksčiau, nei nusprendžiama dėl nusikaltimą padariusio asmens baudžiamosios atsakomybės. Civilinio ieškinio klausimą išsprendus baudžiamojame byloje, civilinė byla dėl tapataus reikalavimo nutraukiama CPK 293 str. 3 p. nurodyto pagrindu. Tuo atveju, jei baudžiamojame byloje civilinis

ieškinys neišnagrinėjamas dėl to, kad, pavyzdžiui, baudžiamoji byla nutraukiama, priimamas išteisinamasis nuosprendis ar pan., asmeniui, kuris buvo civiliniu ieškovu baudžiamojoje byloje, nereikia reikšti naujo ieškinio, nes tapatus reikalavimas nagrinėjamas atnaujintoje civilinėje byloje⁶².

BPK nevirtinama sąvoka „baudžiamosios bylos iškelimas“. Pagal BPK, paaiškėjus nusikalstamos veikos požymiams, ne sprendžiama dėl baudžiamosios bylos iškėlimo, o iš karto pradamas ikiteisminis tyrimas, t.y. draudžiama atlikti bet kokius procesinius veiksmus, nenusprendus, kad turi būti atliekamas ikiteisminis tyrimas⁶³. Remiantis šia nuostata, galima teigti, kad civilinė byla CPK 163 str. 4 p. pagrindu turėtų būti stabdoma pradėjus ikiteisminį tyrimą (skirtingai nuo jau aptarto CPK 163 str. 3 p. pagrindo, kai civilinė byla gali būti stabdoma tuo atveju, kai baudžiamoji byla jau nagrinėjama teisme). Tai patvirtina ir LAT priimta nutartis, kurioje konstatuota, jog byla sustabdyta pagrįstai, kadangi Kauno rajono Policijos komisariate iškeltaje baudžiamojoje byloje yra tiriama, ar atsakovas yra kaltas dėl ieškovės ir kitų indėlininkų indėlių iššvaistymo, ar skolintos pinigų sumos sunaudotos uždarnosios akcinės bendrovės veikloje kaip apyvartinės lėšos. Baudžiamojoje byloje ieškovė pripažinta civiline ieškove dėl negrąžinto indėlio ir palūkanų, todėl tų pačių civilinėje byloje pareikštų turtinių reikalavimų patenkinimas yra susijęs su iškeltos baudžiamosios bylos nagrinėjimu⁶⁴.

Teismas, stabdydamas bylą CPK 163 str. 4 p. nurodytu pagrindu, turi nustatyti, ar pareikšti reikalavimai yra tapatūs, ar jie yra turtinio pobūdžio ir ar jie pareikšti baudžiamojoje byloje.

Reikalavimai tapačiais gali būti pripažinti, jei sutampa visi trys elementai- šalys, ieškinio dalykas ir faktinis ieškinio pagrindas. Šalies tapatumas nustatomas išsiaiškinus, ar tas pats ieškovas pareiškia ieškinį tam pačiam atsakovui (šiuo atveju- tas pats asmuo yra ieškovas civilinėje byloje ir civilinis ieškovas baudžiamojoje byloje, o atsakovas civilinėje byloje- įtariamasis ar kaltinamasis baudžiamojoje byloje). Pagal CPK 135 str. 1 d. 4 p. ieškinio dalyku laikomas ieškovo reikalavimas, kurį jis pareiškia atsakovui. Vertinant, ar dviejų ieškinių dalykas sutampa, svarbu ne tiek lingvistinės reikalavimų formuluotės, kiek materialusis ginčo santykis, kuris yra teismo nagrinėjimo objektas, ir gynybos būdas⁶⁵. Šiuo atveju reikia nustatyti, ar abejose bylose pareikštas reikalavimas atlyginti žalą. Pagal CPK 135 str. 1 d. 2 p. ieškinio pagrindą sudaro aplinkybės, kuriomis grindžiamas ieškovo reikalavimas. Ieškinio pagrindas laikytinas tapačiu, kai jis grindžiamas tais pačiais juridiniais faktais. Šiuo atveju reikalavimas atlyginti žalą turėtų būti grindžiamas tomis

⁶² Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso komentaras. I dalis. 2004. P. 385.

⁶³ Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso komentaras. 1-4 dalis. 2003. P. 412.

⁶⁴ LAT CBS 1999 m. birželio 11 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-191/1999.

⁶⁵ Laužikas E., Mikelėnas V., Nekrošius V. Civilinio proceso teisė. 2005. T. 2. P. 45.

aplinkybėmis, kurios nustatinėjamos iškeltoje baudžiamojoje byloje dėl nusikalstamos veikos padarymo.

LAT CBS panaikino Kauno apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos nutartį, kuria sustabdyta civilinė byla iki bus išnagrinėta baudžiamoji byla, kadangi CPK nuostata, numatanti privalomą civilinės bylos sustabdymą nustačius, kad turtiniai reikalavimai civilinėje byloje ir turtiniai reikalavimai baudžiamojoje byloje sutampa, buvo pritaikyta netinkamai. Teismas neturėjo duomenų, ar baudžiamojoje byloje yra pareikšti turtiniai reikalavimai, ar yra taikytas laikinas nuosavybės teisės apribojimas ginčijamo buto savininkui. Ieškininiame pareiškime buvo nurodyti trys ieškinių pagrindai – įgaliotųjų valios nebuvimas, įgaliojimo tvirtinimo tvarkos pažeidimas ir sandorių sudarymas apgaulės įtakoje, taigi šie pagrindai galėjo būti išnagrinėti civilinėje byloje, nesant nuosprendžio baudžiamojoje byloje, nes ieškinyms grindžiamas ne atsakovo nusikaltimu, bet civilinių įstatymų pažeidimu⁶⁶.

Teismas, spręsdamas klausimą dėl civilinės bylos sustabdymo CPK 163 str. 4 p. pagrindu, turi nustatyti, ar nagrinėjamoje civilinėje byloje ir iškeltoje baudžiamojoje byloje pareikšti reikalavimai yra turtiniai. LAT CBS teisėjų kolegija panaikino pirmosios ir apeliacinės instancijos teismų nutartis ir perdavė bylą iš esmės nagrinėti pirmosios instancijos teismui, nes buvo konstatuota, kad pirmosios instancijos teismas netinkamai taikė CPK 163 str. 4 p., kadangi ieškovės reikalavimai, pareikšti sustabdytoje civilinėje byloje, buvo ne turtiniai, o kildinami iš darbo teisinių santykių. Teisėjų kolegija taip pat pažymėjo, kad apeliacinės instancijos teismas turėjo atsižvelgti į Aukščiausiojo Teismo teisėjų senato 1996 m. birželio 21 d. nutarime Nr. 42 „Dėl Darbo sutarties įstatymo taikymo civilinėse bylose apibendrinimo rezultatų“ išdėstytus tam tikrus bylų, kylančių iš darbo teisinių santykių, nagrinėjimo ypatumus, kurie sąlygojo tai, kad stabdyti civilinės bylos nagrinėjimą nebuvo būtina⁶⁷.

Teismas, prieš stabdydamas bylą CPK 163 str. 4 p. pagrindu, turi įsitikinti, ar tikrai tapatūs turtiniai reikalavimai pareikšti baudžiamojoje byloje. LAT CBS konstatavo, jog baudžiamasis tyrimas, kuriame sprendžiamas konkretaus darbuotojo atsakomybės dėl nelaimingo atsitikimo klausimas, negali būti privalomo civilinės bylos dėl neturtinės žalos atlyginimo sustabdymo pagrindas, nes darbdavys privalo atlyginti neturtinę žalą esant nelaimingo atsitikimo darbe faktui nepriklausomai nuo baudžiamosios bylos baigties ir jo konkretaus darbuotojo kaltės. Teisėjų kolegija taip pat pažymėjo, jog CPK 163 str. 4 p. įtvirtintas privalomojo bylos sustabdymo pagrindas yra specialioji norma palyginti su CPK 163 str. 3 p., todėl pagal nagrinėjamos bylos aplinkybes

⁶⁶ LAT CBS 1999 m. rugsėjo 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-326/1999.

⁶⁷ LAT CBS 2003 m. spalio 29 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-1021/2003.

apeliacinės instancijos teismas nepagrįstai nusprendė sustabdyti bylą CPK 163 str. 4 p. nurodytu pagrindu, nes nagrinėjamoje civilinėje byloje ir baudžiamojoje byloje nebuvo pareikšta tapačių turtinių reikalavimų⁶⁸.

Jeigu baudžiamojoje byloje nėra pareikšti tapatūs turtiniai reikalavimai, tačiau joje priimtas sprendimas turės prejudicinę reikšmę civilinėje byloje, byla turi būti stabdoma CPK 163 str. 3 p. pagrindu.

CPK 163 str. 4 p. įtvirtintas civilinės bylos sustabdymo pagrindas padeda greičiau ir ekonomiškiau atkurti pažeistas nuo nusikaltimo nukentėjusio asmens teises, kadangi tų pačių aplinkybių nereikia nustatinėti du kartus, įgyvendinamas vienas iš civilinio proceso tikslų- kuo greičiau atkurti teisinę taiką tarp ginčo šalių.

CPK 163 str. 5 p. numatyta, kad teismas privalo stabdyti bylos nagrinėjimą, kai nagrinėjant bylą, kurioje atsakovui pareikšti turtiniai reikalavimai, paaiškėja, kad jam iškelta bankroto ar restruktūrizavimo byla.

Pagal Įmonių bankroto įstatymo⁶⁹ (toliau- ĮBĮ) 10 str. 4 d. 4 p. priėmęs nutartį iškelti bankroto bylą, teismas arba teisėjas privalo pranešti kitiems teismams, nagrinėjantiems bylas, kuriose šiai įmonei pareikšti turtiniai reikalavimai, tarp jų ir susiję su darbo santykiais, apie bankroto bylos iškėlimą ir perimti šių bylų nagrinėjimą, pranešti ikiteisminio tyrimo įstaigoms, prokuratūrai ar teismams, jeigu baudžiamosiose bylose pareikšti bankrutuojančios įmonės kreditorių civiliniai ieškiniai, ir perimti nagrinėti visus su šiais ieškiniiais susijusius dokumentus, pranešti ikiteisminio tyrimo įstaigoms, prokuratūrai ar teismams, jeigu baudžiamosiose bylose areštuotas bankrutuojančios įmonės turtas, ir perimti turto arešto dokumentus, pranešti antstolių kontoroms, kurioms yra pateikti vykdomieji dokumentai dėl išieškojimo iš šios įmonės ar dėl jos turto arešto. ĮBĮ 15 str. 1 -2 d. numato, kad apie iškeltas bylas, kuriose įmonei pareikšti turtiniai reikalavimai, tarp jų ir su darbo santykiais susiję reikalavimai, bei baudžiamąsias bylas, kuriose įmonei pareikšti turtiniai reikalavimai ir (arba) areštuotas įmonės turtas, įmonės vadovas privalo per 5 dienas nuo dokumentų, nurodytų ĮBĮ 6 str. 4 d., gavimo dienos turi pranešti teismui. Visos civilinės bylos, kuriose įmonei pareikšti turtiniai reikalavimai, tarp jų ir su darbo santykiais susiję reikalavimai, perduodamos bankroto bylą iškėlusiam teismui.

Įmonių restruktūrizavimo įstatymo⁷⁰ (toliau- ĮRĮ) 9 str. 1 d. 3 p., 13 str. 1 d. 9 ir 11 p., 14 str. numato, kad nuo teismo nutarties iškelti įmonei restruktūrizavimo bylą įsiteisėjimo dienos

⁶⁸ LAT CBS 2007 m. birželio 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-261/2007.

⁶⁹ Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymas // Valstybės žinios. 2001, Nr. 31-1010.

⁷⁰ Lietuvos Respublikos įmonių restruktūrizavimo įstatymas // Valstybės žinios. 2001, Nr. 31-1012.

sustabdomas išieškojimas pagal vykdomuosius dokumentus, įmonės restruktūrizavimo plane turi būti nurodytas kreditorių sąrašas, jų reikalavimų sumos ir reikalavimų tenkinimo terminai, reikalavimų, kurie atsiranda dėl nepasibaigusios nuomos, panaudos ir kitų sutarčių nutraukimo, patenkinimo būdai. Į kreditorių sąrašą įrašomi ir tie kreditoriai, kurie yra pareiškę įmonei turtinius reikalavimus teisme, tačiau sprendimai civilinėse bylose dar nepriimti arba jie nėra įsiteisėję. Šių kreditorių reikalavimų suma nustatoma atsižvelgiant į jų ieškinio pareiškimuose ar pareiškimuose dėl piniginių reikalavimų nurodytas reikalavimų sumas; turtiniai reikalavimai įmonei bei įmonės reikalavimai kitiems juridiniams asmenims, pareikšti kitose civilinėse bylose. Restruktūrizavimo plane turi būti laikomasi ĮRĮ nustatytos kreditorių reikalavimų tenkinimo eilės Minėtos įstatymų nuostatos išreiškia bankroto ir restruktūrizavimo procesų paskirtį, esmę.

Bankroto instituto paskirtis yra apsaugoti pirmiausia nemokaus skolininko, nebegalinčio tinkamai įvykdyti savo įsipareigojimus, kreditorių teises ir interesus. Bankroto procedūra siekiama patenkinti ne pavienių kreditorių, žinančių apie sunkią skolininko finansinę padėtį, o visų kreditorių interesus⁷¹. Civilinės bylos remiantis CPK 163 str. 5 p. stabdomos siekiant apginti kreditorių turtinius interesus ir užtikrinti, kad jų reikalavimai būtų tenkinami laikantis įstatymuose nustatytos eilės.

Procesinių nuostatų, reglamentuojančių bankroto bylų nagrinėjimą, paskirtis daugeliu atvejų yra užtikrinti kreditorių lygiateisiškumo principo apsaugą, sudarant galimybes visiems kreditoriams sužinoti apie bankroto bylos iškėlimą skolininkui, pareikšti savo reikalavimą bankrutuojančiai įmonei ir kartu aktyviai dalyvauti teisme ir įrodyti to reikalavimo pagrįstumą⁷².

CPK 163 str. 5 p. taip pat, kaip ir 4 p. numatytas civilinės bylos sustabdymo pagrindas, yra specialioji norma palyginti su CPK 163 str. 3 p. CPK 163 str. 5 p. nurodytas bylos sustabdymo pagrindas numato CPK 163 str. 4 p. nustatytos taisyklės išimtį. Jeigu tapatus turtinis reikalavimas asmeniui, kuriam iškelta bankroto ar restruktūrizavimo byla, yra pareikštas ir civilinėje, ir baudžiamojoje byloje, civilinė byla sustabdoma ne dėl tokio pat reikalavimo nagrinėjimo baudžiamojoje byloje, taip pat ne kol bus nagrinėjama baudžiamoji byla, o dėl bankroto ar restruktūrizavimo bylos iškėlimo ir perduodama bankroto ar restruktūrizavimo bylą nagrinėjančiam teismui⁷³. Kaip minėta, remiantis ĮBĮ ir ĮRĮ nuostatomis, bankroto ar restruktūrizavimo bylą nagrinėjančiam teismui perduodami ir bankrutuojančios įmonės kreditorių civiliniai ieškiniai, pareikšti baudžiamojoje byloje.

⁷¹ LAT Senato 2001 m. gruodžio 21 d. nutarimu aprobuota Teismų praktikos, susidariusios nagrinėjant bankroto bylas, išskeltas, remiantis 1997 m. Įmonių bankroto įstatymu, apibendrinimo apžvalga A2-16. // Teismų praktika. 2002, Nr. 16.

⁷² R. Norkus Procesiniai bankroto bylų nagrinėjimo ypatumai // Jurisprudencija, 2004, Nr. 57(49). P. 83.

⁷³ Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso komentaras. I dalis. 2004. P. 387.

Pagal ĮBĮ 2 str. 3 d. bankroto byla – teismo nagrinėjama civilinė byla dėl ginčų, kylančių iš bankroto teisinių santykių, o pagal ĮRĮ 2 str. 3 d. įmonės restruktūrizavimo byla – teismo nagrinėjama civilinė byla dėl įmonių restruktūrizavimo teisinių santykių. Bankroto byla yra tik tada, kai ją iškelia ir nagrinėja teismas, t. y., kai procesiniai veiksmai atliekami teisme. Bankroto byla nebus laikomi veiksmai, kurie, nors ir susiję su bankrotu, tačiau atliekami ne teismo tvarka⁷⁴. Analogiškai galima pasakyti ir apie restruktūrizavimo bylą. Tuo atveju, kai bankroto procesas įmonėje vykdomas ne teismo tvarka, kaip tai numato ĮBĮ 4 skirsnis, civilinė byla CPK 163 str. 5 p. pagrindu negali būti sustabdyta.

CPK 163 str. 5 p. pagrindu negali būti sustabdyta ir perduota įmonės bankroto ar restruktūrizavimo bylą nagrinėjančiam teismui ta civilinė byla, kurioje yra priimtas, bet dar neįsiteisėjęs teismo sprendimas, taip pat kuri nagrinėjama apeliacine ar kasacine tvarka. Tokiu atveju byla bendra tvarka išnagrinėjama apeliacinės instancijos ar kasaciniame teismuose ir bankroto ar restruktūrizavimo bylą nagrinėjančiam teismui perduodamas įstatymo nustatyta tvarka išduotas vykdomasis dokumentas (CPK 626 str. 3 p.)⁷⁵.

Kaip matyti iš ĮBĮ, ĮRĮ bei CPK nuostatų, Lietuvoje pasirinktas toks teisinio reguliavimo modelis, kai daugelio civilinių bylų nagrinėjimas sujungiamas į vieną bankroto bylą. Bankroto byloje sprendžiami ne tik tiesiogiai su bankroto bylos iškelimu, bankrutuojančios įmonės administravimu, likvidavimu susiję klausimai, bet ir nagrinėjamas kiekvieno kreditoriaus ginčas su bankrutuojančia įmone. Tai vadinamasis akumuliacinio principas, kuris paplitęs romanų teisės sistemos valstybėse⁷⁶.

Analizuojant CPK 163 str. 5 p. nuostatas, galima teigti, kad nagrinėjama civilinė byla šiuo pagrindu gali būti stabdoma esant šioms sąlygoms: 1) nagrinėjamoje byloje atsakovui pareikšti *turtiniai reikalavimai*; 2) *atsakovui* yra iškeliami bankroto ar restruktūrizavimo byla.

Teismų praktikoje ieškiniai, kuriais neprašoma išreikalauti turto ar priteisti pinigų, pripažįstami neturtiniais ieškiniiais ir yra neįkainojami, todėl esant tokiam reikalavimui, civilinė byla CPK 163 str. 5 p. pagrindu negalės būti sustabdyta. Lietuvos apeliacinis teismas pažymėjo, kad teismui konstatavus, jog nė vienas iš ieškovų reiškiamų reikalavimų, tarp jų ir reikalavimas įpareigoti atkurti nuosavybės teises, negali būti laikomas turtiniu, todėl nuostata dėl civilinės bylos perdavimo bankroto bylą nagrinėjančiam teismui, netaikoma⁷⁷.

⁷⁴ Kavalnė S., Mikuckienė V., Norkus R., Velička R. Bankroto teisė. Pirmoji knyga. Vilnius: Justitia, 2009. P. 23.

⁷⁵ LAT CBS 2006 m. birželio 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-355/2006.

⁷⁶ Kavalnė S., Mikuckienė V., Norkus R., Velička R. Bankroto teisė. Pirmoji knyga. Vilnius: Justitia, 2009. P. 55.

⁷⁷ Lietuvos apeliacinio teismo 2006 m. sausio 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-46/2006.

Taikyti CPK 163 str. 5 p. numatytą bylos sustabdymo pagrindą galima tik tuo atveju, kai bankroto ar restruktūrizavimo byla iškeliama atsakovui, o ne kuriam nors kitam dalyvaujančiam byloje asmeniui. LAT CBS išaiškino, kad teismų žinioje esančios civilinės bylos, kuriose ieškovas (įmonė), kuriam vėliau kitame teisme iškelta bankroto byla, atsakovams yra pareiškęs turtinius reikalavimus, neturi būti perduodamos bankroto bylą iškėlusiam teismui⁷⁸.

CPK 163 str. 5 p. civilinės bylos sustabdymo pagrindas taikomas ir nagrinėjama civilinė byla perduodama bankroto ar restruktūrizavimo bylą nagrinėjančiam teismui ir tais atvejais, kai viename apylinkės teisme arba apygardos teisme nagrinėjama turtinio pobūdžio civilinė byla keliems atsakovams ir jos nagrinėjimo metu paaiškėja, kad vienam iš atsakovų tame pačiame ar kitame apygardos teisme yra iškelta bankroto byla. Tokiu atveju, priklausomai nuo atsakovų procesinio bendrininkavimo formos, turi būti atliekami tokie procesiniai veiksmai: a) kai atsakovų procesinis bendrininkavimas yra fakultatyvus (CPK 43 str. 1 d. 2 p.), nagrinėjantis bylą teismas turi išskirti ieškovo reikalavimą atsakovui, kuriam iškelta bankroto byla į atskirą bylą, šią bylą sustabdyti ir ją perduoti bankroto bylą iškėlusiam teismui; b) kai atsakovų procesinis bendrininkavimas yra privalomas (CPK 43 str. 1 d. 1 p.), t. y. solidariosios arba subsidiarinės prievolės atveju, byla turi būti sustabdoma ir perduodama bankroto bylą iškėlusiam teismui (CPK 163 straipsnio 5 punktas)⁷⁹.

Susipažinus su LAT praktika, galima teigti, kad civilinė byla CPK 163 str. 5 p. pagrindu gali būti sustabdyta tik tada, kai atsakovui pareikšti reikalavimai yra turtinio pobūdžio ir kai atsakovui (ar vienam iš kelių atsakovų) iškelta bankroto ar restruktūrizavimo byla. Įstatymų leidėjo CPK 163 str. 5 p. įtvirtinta nuostata siekiama užtikrinti, jog nebūtų pažeistas vienas iš svarbiausių bankroto teisės principų- kreditorių lygiateisiškumas, kad visų kreditorių reikalavimai būtų patenkinti proporcingai laikantis nustatytos kreditorių reikalavimų tenkinimo eilės.

2.1.5. Komerciniam bankui pareikštų turtinių reikalavimų ir laikinojo administratoriaus jam paskyrimo įtaka civilinės bylos eigai

Bankų veiklos sistemai keliami itin dideli patikimumo, stabilumo ir saugumo reikalavimai, kadangi banko bankrotas gali sukelti labai sunkių ekonominių ir socialinių pasekmių. Įstatymai numato tam tikras prevencines priemones tuo atveju, kai iškyla banko nemokumo grėsmė.

⁷⁸ LAT CBS 2004 m. spalio 28 d. konsultacija Nr. A3-113, „Teismų praktika“ Nr. 22. P. 360.

⁷⁹ LAT CBS 2007 m. balandžio 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-124/2007.

Lietuvos banko įstatymo⁸⁰ 43-46 str. numatyta Lietuvos banko pareiga išduoti ir atšaukti kredito įstaigoms licencijas, prižiūrėti jų veiklą, vertinti veiklos efektyvumą ir taikyti joms įstatymų numatytas poveikio priemones. Bankų įstatymo⁸¹ 72 str. 1 d. 6 p. ir 76 str. numatyta viena iš bankams taikomų poveikio priemonių- banko veiklos apribojimas (moratoriumas), paskiriant laikinąjį administratorių. Bankų įstatymo 76 str. 9 d. numatyta, kad banko laikinasis administratorius, be kitų įstatyme numatytų pareigų, privalo per priežiūros institucijos nustatytą terminą išnagrinėti ir įvertinti banko finansinę būklę, galimus banko veiklos stabilumo ir patikimumo atkūrimo būdus ir pateikti priežiūros institucijai išvadą bei pasiūlymus.

Bankų įstatymo 76 str. 7 d. 5 p. numato, kad nuo sprendimo paskelbti banko veiklos apribojimą (moratoriumą) ir paskirti banko laikinąjį administratorių pateikimo bankui dienos sustabdomos teisme nagrinėjamos bylos, kuriose bankui pareikšti turtiniai reikalavimai, taip pat vykdomosios bylos ar kitaip vykdomi išieškojimai, kai skolininkas yra bankas.

Pažymėtina, kad CPK 163 str. 6 p. pagrindu civilinė byla gali būti sustabdyta tik tuo atveju, jei komercinis bankas byloje yra atsakovas ir tik tuomet, kai jam pareikšti turtiniai reikalavimai. Jei byloje bankui, kuriam yra paskirtas laikinasis administratorius, pareikšti reikalavimai nėra turtinio pobūdžio, byla minėtu pagrindu neturi būti stabdoma.

Priešingai nei CPK 163 str. 5 p. numatytu atveju, sustabdžius bylą dėl laikinojo administratoriaus bankui paskyrimo, civilinė byla lieka to paties teismo žinioje, nes jokia kita teisminė procedūra banko atžvilgiu nepradedama.

Kai laikinojo administratoriaus įgaliojimai baigiasi ar jis atšaukiamas prieš terminą ir bankroto (restruktūrizavimo) byla bankui neiškeliama, teismas sustabdytą bylą atnaujina ir nagrinėja iš esmės. Jei bankui iškeliama bankroto (restruktūrizavimo) byla, teismas nutartimi turėtų atnaujinti CPK 163 str. 6 p. pagrindu sustabdytos bylos nagrinėjimą ir vėl ją sustabdyti CPK 163 str. 5 p. numatytu pagrindu bei perduoti bankroto ar restruktūrizavimo bylą nagrinėjančiam teismui.

Tam, kad būtų išvengta sunkių socialinių ir ekonominių pasekmių, apsaugotos banko klientų teisės, iškilus abejonių dėl banko veiklos patikimumo ir stabilumo ir paskyrus laikinąjį administratorių, civilinės bylos, kuriose bankui pareikšti turtiniai reikalavimai, turi būti sustabdytos.

---

⁸⁰ Lietuvos banko įstatymas // Valstybės žinios, 1994, Nr. 99-1957.

⁸¹ Lietuvos Respublikos bankų įstatymas // Valstybės žinios, 2004. Nr. 54-1832.

2.1.6. Teismo kreipimasis į Konstitucinį, administracinį teismą arba kompetentingą Europos Sąjungos teisminę instituciją

Pagal Lietuvos Respublikos Konstitucijos 102 str. 1 d. Konstitucinis Teismas sprendžia, ar įstatymai ir kiti Seimo aktai neprieštarauja Konstitucijai, o Respublikos Prezidento ir Vyriausybės aktai – neprieštarauja Konstitucijai arba įstatymams. Atlikdamas šią Konstitucijos suteiktą teisę, Konstitucinis Teismas garantuoja Konstitucijos viršenybę teisės sistemoje ir konstitucinį teisėtumą⁸².

Konstitucijos 110 str. įtvirtinta imperatyvi nuostata, kad teisėjas negali taikyti įstatymo, kuris prieštarauja Konstitucijai. Tais atvejais, kai yra pagrindo manyti, kad įstatymas ar kitas teisinis aktas, kuris turėtų būti taikomas konkrečioje byloje, prieštarauja Konstitucijai, teisėjas sustabdo bylos nagrinėjimą ir kreipiasi į Konstitucinį Teismą prašydamas išspręsti, ar tas įstatymas ar kitas teisinis aktas atitinka Konstituciją. Ši konstitucinė nuostata įtvirtinta ir Konstitucinio Teismo įstatymo 67 str. bei CPK 3 str. 3 d.

Įstatymų leidėjo nustatytas toks teisinis reguliavimas, kad sustabdytąją bylą, iš kurios medžiagos matyti aplinkybės, dėl kurių ginčijamas teisės aktas turi būti taikomas toje byloje, savo žinioje turi turėti Konstitucinis Teismas. Tik taip gali būti sudarytos sąlygos, būtinos tam, kad Konstitucinis Teismas galėtų vykdyti konstitucinį teisingumą ir spręsti, ar įstatymas arba kitas teisės aktas, kuri turėtų būti taikomas teismo nagrinėjamoje byloje, neprieštarauja Konstitucijai⁸³.

Konstitucinis Teismas pabrėžė, kad tokiu atveju, jeigu kilus abejonėms dėl byloje taikytino įstatymo atitikties Konstitucijai teismas nesustabdytų bylos nagrinėjimo ir nesikreiptų į Konstitucinį Teismą, kad šios abejonės būtų pašalintos, ir byloje būtų pritaikytas teisės aktas, kurio atitiktis Konstitucijai kelia abejonių, teismas rizikuotų priimti tokį sprendimą, kuris nebūtų teisingas⁸⁴.

Tuo atveju, jei teismui iškilus abejonių dėl teisės akto atitikties Konstitucijai jis kreiptųsi į Konstitucinį Teismą, tačiau byla nebūtų sustabdoma, o nagrinėjama toliau, susidarytų teisinė situacija, kai teismas analogiškose bylose priimtų skirtingus sprendimus. Taip būtų pažeidžiamos asmenų teisės, teisėtų lūkesčių, teisinio tikrumo principai, kadangi asmuo, kreipdamasis į teismą, pagrįstai tikisi, jog teismo sprendimas bus teisėtas ir pagrįstas Konstitucijai neprieštarujančių teisės aktų nuostatomis.

---

⁸² Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo įstatymas // Valstybės žinios. 1993, Nr. 6-120.

⁸³ Birmontienė T. Jankauskas K., Jarašiūnas E. ir kt. Lietuvos konstitucinė teisė: raida, institucijos, teisių apsauga, savivalda. Vilnius. 2007, P. 275.

⁸⁴ Konstitucinio Teismo 2006 m. sausio 16 d. nutarimas // Valstybės žinios. 2006, Nr. 7-254.

Konstitucinis Teismas konstatavo, kad Konstitucijos viršenybės principas reiškia, jog Konstitucija teisės aktų hierarchijoje užima išskirtinę- aukščiausią- vietą, kad joks teisės aktas negali jai prieštarauti, kad niekam neleidžiama pažeisti Konstitucijos, o konstitucinė tvarka turi būti ginama⁸⁵.

Konstitucijos viršenybės principo svarbą ir prašymų ištirti teisės aktų atitikimą Konstitucijai teisenos išskirtinumą įstatymų leidėjas įtvirtino ir CPK- 163 str. 3 p. nėra numatyta, kad bylą galima sustabdyti tuo pagrindu, jog yra nagrinėjama kita byla Konstituciniame Teisme, tačiau CPK 163 str. 7 p. įtvirtintas atskiras pagrindas, kad byla turi būti sustabdoma, kai teismas kreipiasi į Konstitucinį Teismą CPK 3 str. 3 d. nustatyta tvarka ir pagrindais. Šiuo atveju gali iškilti tam tikrų problemų tada, kai dėl to paties akto atitikties Konstitucijai ir įstatymams į Konstitucinį Teismą jau yra kreipęsis kitas teismas ar kitas Konstitucijos 106 str. numatytas subjektas, kuriam tokia teisė suteikta. Sistemiskai aiškinant Konstitucijos bei CPK 163 str. 3 ir 7 punktų nuostatas, galima daryti išvadą, kad net ir tuo atveju, kai dėl to paties teisės akto į Konstitucinį teismą yra kreipęsis kitas Konstitucijos 106 str. numatytas subjektas, teismas turėtų stabdyti bylos nagrinėjimą CPK 163 str. 7 p. pagrindu ir taip pat kreiptis į Konstitucinį Teismą⁸⁶. Gavęs du ar daugiau prašymų patikrinti to paties teisės akto atitikimą Konstitucijai ar įstatymams, priimdamas motyvuotą sprendimą, Konstitucinis Teismas gali juos sujungti į vieną bylą. Tačiau, kaip numatyta Konstitucinio Teismo įstatymo 41 str., tai įmanoma padaryti tik iki teismo nagrinėjimo pradžios. Konstitucinio Teismo įstatymo 69 str. 1 d. 4 p. numato, kad Konstitucinis Teismas atsisako nagrinėti prašymą ištirti teisės akto atitikimą Konstitucijai, jei jis yra pradėjęs nagrinėti bylą dėl to paties dalyko.

Kaip jau minėta, CPK 163 str. 3 p. nenumato galimybės sustabdyti bylos nagrinėjimą tuo pagrindu, kad nagrinėjama kita byla Konstituciniame Teisme, tačiau Konstitucijos 110 str. imperatyviai numato draudimą taikyti Konstitucijai prieštaraujantį įstatymą. Šiuo atveju teismas, suabejojęs teisės akto atitikimu Konstitucijai, tuo atveju, jei Konstituciniame Teisme jau pradėtas teisminis nagrinėjimas dėl to paties akto, atsiduria dviprasmiškoje padėtyje- nagrinėti bylą toliau ir taikyti teisės aktą, kurio atitikimą Konstitucijai tiria Konstitucinis Teismas, negalima, kadangi taip susidarytų situacija, kai analogiškose bylose, kuriose turi būti taikomas tas teisės aktas, būtų priimami priešingi sprendimai, būtų pažeistos asmenų teisės ir teisėti interesai; taikyti CPK 163 str. 7 p. ir sustabdyti bylą kreiptis į Konstitucinį Teismą, kai ten jau prasidėjęs teisminis nagrinėjimas

---

⁸⁵ Konstitucinio Teismo 2001 m. gruodžio 24 d. nutarimas // Valstybės žinios. 2003, Nr. 19-828.

⁸⁶ Tai patvirtino ir Konstitucinis Teismas 2006 m. kovo 28 d. nutarime, kuriame išaiškino, kad teismas negali tik sustabdyti bylos, kol Konstituciniame Teisme bus išnagrinėtas kito teismo ar kito pareiškėjo kreipimasis. Jeigu teismas abejoja teisės akto atitikimu Konstitucijai, tada jis pats nagrinėjamoje byloje turi kreiptis į Konstitucinį Teismą ir tada tokią bylą sustabdyti.

dėl to paties teisės akto atitikties Konstitucijai, nėra prasmės, kadangi prašymai gali būti sujungti tik iki teismo nagrinėjimo pradžios. Išėitis iš šios dviprasmiškos padėties būtų galima tuo atveju, jei būtų padaryti atitinkami CPK 163 str. pakeitimai.

2009 m. rugpjūčio 20 d. pateiktas Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso pakeitimo ir papildymo įstatymo projektas⁸⁷, kurio 165 str. 7 p. numatyta, jog teismas privalo sustabdyti bylą tada, kai jis kreipiasi arba kiti teismai pirmiau kreipėsi į Konstitucinį Teismą CPK 3 str. 3 d. nustatyta tvarka ir pagrindais. Manytume, jog toks numatomas pakeitimas nėra pakankamai išsamus ir tikslus, kadangi į Konstitucinį Teismą dėl teisės aktų atitikties Konstitucijai turi teisę kreiptis ne tik teismai, bet ir kiti Konstitucijos 106 str. numatyti subjektai, todėl tais atvejais, kai Konstitucinis Teismas nagrinės, pavyzdžiui, 1/5 Seimo narių grupės prašymą iširti tam tikro įstatymo atitikimą Konstitucijai, teismas negalės CPK 163 str. 7 p. (pagal numatytą projektą- 165 str. 7 p.) pagrindu sustabdyti civilinės bylos, nors taip pat abejos to paties teisės akto konstitucingumu. Mūsų manymu, tiksliau būtų CPK 163 str. 7 p. suformuluoti taip: „kai teismas arba Lietuvos Respublikos Konstitucijos 106 straipsnyje numatyti subjektai įstatymo nustatyta tvarka pirmiau kreipėsi į Konstitucinį Teismą“.

Konstitucijos viršenybės principo svarba bei Konstitucijoje įtvirtintas draudimas taikyti jai prieštaraujantį teisės aktą lėmė tai, kad įstatymų leidėjas atskiru punktu išskyrė privalomąjį civilinės bylos sustabdymo pagrindą dėl kreipimosi į Konstitucinį Teismą. Tačiau, kaip minėta, jis nėra tobulas ir praktikoje teismai jį taikydami gali atsidurti dviprasmiškoje padėtyje. Tam, kad nebūtų paneigti teisinio tikrumo, teisėtų lūkesčių principai, nebūtų pažeistos asmenų teisės priimant analogiškose bylose priešingus sprendimus, būtina pakeisti CPK 163 str. 7 p. formuluotę ir numatyti teismams galimybę sustabdyti civilinės bylos nagrinėjimą ir tuo atveju, jei į Konstitucinį Teismą dėl to paties teisės akto konstitucingumo jau yra kreipęsis kuris (kurie) nors Konstitucijos 106 str. numatyti subjektai.

CPK 163 str. 8 p. numato, kad civilinė byla privalo būti sustabdyta, kai teismas, nagrinėjantis bylą, kreipiasi į administracinį teismą CPK 3 str. 4 d. nustatyta tvarka ir pagrindais. CPK 3 str. 4 d. įtvirtinta, kad nustatęs, jog teisės norminis aktas ar jo dalis, kurio atitikimo Konstitucijai ar įstatymams kontrolė nepriklauso Konstitucinio Teismo kompetencijai, prieštarauja įstatymui ar Vyriausybės teisės norminiam aktui, teismas, priimdamas sprendimą, neturi tokiu teisės aktu vadovautis. Bendrosios kompetencijos teismas turi teisę sustabdyti bylos nagrinėjimą ir

---

⁸⁷ Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso pakeitimo ir papildymo įstatymo projektas http://www.lrs.lt/pls/proj/dokpaieska.showdoc_l?p_id=3295&p_org=&p_fix=&p_gov=; prisijungimo laikas: 2009-09-25.

nutartimi kreiptis į administracinį teismą, prašydamas patikrinti, ar atitinkamas teisės norminis aktas ar jo dalis atitinka įstatymą ar Vyriausybės teisės norminį aktą.

Pagal Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo⁸⁸ (toliau- ABTĮ) 20 str. Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas yra vienintelė ir galutinė instancija byloms dėl norminių administracinių aktų, kuriuos priėmė centriniai valstybinio administravimo subjektai, teisėtumo. Prašymą ištirti norminio akto teisėtumą teismas įformina nutartimi, kuria taip pat sustabdo civilinę bylą. Prie teismo nutarties pridedama sustabdytoji teismo byla, ginčijamo teisės akto viso teksto nuorašas (kopija), įstatymo ar Vyriausybės norminio akto, kuriam, teismo nuomone, prieštarauja skundžiamas aktas, kopija, teismo nutarties kopija administracinio teismo dokumentacijai.

Svarbu atriboti CPK 163 str. 3 p. numatytą bylos sustabdymo pagrindą, kai ji stabdoma dėl to, kad yra nagrinėjama kita administracinė byla, nuo numatyto CPK 163 str. 8 p. Kurį iš minėtųjų punktų taikyti, priklauso nuo to, kokio pobūdžio bylą nagrinėja administracinis teismas. Jei administracinė byla yra dėl prašymo ištirti, ar norminis aktas ar jo dalis, neprieštarauja įstatymui ar Vyriausybės teisės norminiam aktui, byla turi būti stabdoma CPK 163 str. 8 p. numatytu pagrindu.

CPK komentaro autorių nuomone, CPK 163 str. 3 ir 8 punktuose numatytus pagrindus skiria ir tai, kad pagal CPK 163 str. 3 p. teismas visada privalo stabdyti civilinę bylą, kurios negalima išnagrinėti dėl administraciniame teisme nagrinėjamo individualaus ginčo. Tuo tarpu kai bendrosios kompetencijos teismui kyla abejonė, ar tam tikras norminis aktas, kurio atitikimo Konstitucijai ir įstatymams kontrolė nepriklauso Konstitucinio Teismo kompetencijai, atitinka įstatymą ar Vyriausybės teisės norminį aktą, teismas neprivalo kreiptis į administracinį teismą su prašymu ištirti norminio akto teisėtumą, bet turi tokią teisę. Teismas turi galimybę pasirinkti vieną iš dviejų alternatyvų- arba kreiptis į administracinį teismą dėl norminio akto teisėtumo ištyrimo, arba apskritai to norminio teisės akto byloje netaikyti⁸⁹. Manome, kad tokia pozicija nėra teisinga, kadangi pagal Konstitucinio teismo suformuotą praktiką⁹⁰, vienas iš esminių Konstitucijoje įtvirtinto teisinės valstybės principo elementų yra tai, kad neturi būti taikomas teisės aktas, prieštaraujantis aukštesnės galios teisės aktui ir, kad teismas, vykdydamas teisingumą, turi vadovautis tik Konstitucijai neprieštaraujančiais įstatymais ir kitais teisės aktais, o teisėjas, atsižvelgiant į iš Konstitucijos kylančią teisės aktų hierarchiją, negali taikyti ir Konstitucijai bei įstatymui prieštaraujančio poįstatyminio teisės akto.

---

⁸⁸ Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymas // Valstybės žinios. 1999, Nr.13-308.

⁸⁹ Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso komentaras. I dalis. 2004. P. 390.

⁹⁰ Konstitucinio Teismo 2004 m. gruodžio 13 d. nutarimas // Valstybės žinios. 2006. Nr. 7-254.

Konstitucinis Teismas konstatavo, kad ABTĮ 112 str. 1 d. ir CPK 3 str. 4 d. vartojama formuluotė „turi teisę“ teisės požiūriu nėra nepriekaištinga ir yra taisytina, kadangi, valstybės pareigūnų, pirmiausia teisėjų, įgaliojimai teisės aktuose negali būti apibūdinami kaip jų subjektinė teisė, kurią jie gali įgyvendinti savo nuožiūra, t. y. tokia teisė, kuria jie gali pasinaudoti arba nepasinaudoti; tokie įgaliojimai- tai ir pareigos, kurias valstybės pareigūnai ne tik gali, bet ir privalo įgyvendinti, jeigu yra įstatymuose nustatytos sąlygos⁹¹.

Nors Konstitucinis Teismas ir konstatavo, kad minėtuose teisės aktuose vartojamos formuluotės taisytinios, jos kol kas nėra pakeistos. Jau minėtame Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso pakeitimo ir papildymo įstatymo projekte yra numatyta pakeisti CPK 3 str. 4 d. ir ją išdėstyti taip: „Konkrečioje byloje nustatęs, kad norminis teisės aktas ar jo dalis, kurio atitikties Konstitucijai ar įstatymams kontrolė nepriklauso Konstitucinio Teismo kompetencijai, prieštarauja įstatymui ar Vyriausybės norminiam teisės aktui, teismas, priimdamas sprendimą, neturi tokiu teisės aktu vadovautis. Tokiu atveju bendrosios kompetencijos teismas sustabdo bylos nagrinėjimą ir nutartimi kreipiasi į administracinį teismą, prašydamas patikrinti, ar atitinkamas norminis teisės aktas ar jo dalis atitinka įstatymą ar Vyriausybės norminį teisės aktą. Gavęs įsiteisėjusį administracinio teismo sprendimą, teismas atnaujina bylos nagrinėjimą. Norminis administracinis aktas (ar jo dalis) laikomas panaikintu ir paprastai negali būti taikomas nuo tos dienos, kurią oficialiai buvo paskelbtas įsiteisėjęs administracinio teismo sprendimas dėl atitinkamo norminio akto (ar jo dalies) pripažinimo neteisėtu“. Taigi priėmus minėtą CPK pakeitimo ir papildymo įstatymo projektą, Konstitucinio Teismo nustatyta ydinga CPK 3 str. 4 d. vartojama formuluotė būtų ištaisyta.

Mūsų manymu, CPK 3 str. 4 d. įtvirtinta formuluotė „nustatęs, kad teisės norminis aktas ar jo dalis, kurio atitikimo Konstitucijai ar įstatymams kontrolė nepriklauso Konstitucinio Teismo kompetencijai, prieštarauja įstatymui ar Vyriausybės teisės norminiam aktui, teismas, priimdamas sprendimą, neturi tokiu teisės aktu vadovautis“ taip pat nėra teisiškai teisinga. Kaip jau minėta, pagal ABTĮ 20 str. tik Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas yra vienintelė ir galutinė instancija byloms dėl norminių administracinių aktų, kuriuos priėmė centriniai valstybinio administravimo subjektai, teisėtumo, taigi tik minėtas teismas gali nustatyti, ar norminis aktas ar jo dalis atitinka įstatymą ar Vyriausybės teisės norminį aktą. CPK įtvirtinus teiginį, kad bet kuris teismas gali nustatyti, jog teisės norminis aktas ar jo dalis prieštarauja įstatymui ar Vyriausybės teisės norminiam aktui, paneigiama išimtinė Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo

---

⁹¹ Konstitucinio Teismo 2006 m. kovo 28 d. nutarimas // Valstybės žinios. 2006, Nr. 36-1292.

kompetencija. Jei pats teismas, nagrinėjantis civilinę bylą, gali nustatyti, kad teisės norminis aktas ar jo dalis prieštarauja įstatymui ar Vyriausybės teisės norminiam aktui, tampa nelogišku reikalavimas sustabdyti bylos nagrinėjimą ir nutartimi kreiptis į administracinį teismą su prašymu patikrinti, ar atitinkamas teisės norminis aktas ar jo dalis atitinka įstatymą ar Vyriausybės teisės norminį aktą.

Nors minėtame Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso pakeitimo ir papildymo įstatymo projekte nėra numatyta pakeisti CPK 3 str. 4 d. įtvirtintos formuluotės „nustatęs, kad <...> prieštarauja įstatymui ar Vyriausybės teisės norminiam aktui“, manytume, jog tiksliau būtų šią nuostatą formuluoti taip, kaip įtvirtinta CPK 3 str. 3 d.: „jeigu yra pagrindas manyti, kad norminis teisės aktas ar jo dalis, kurio atitikties Konstitucijai ar įstatymams kontrolė nepriklauso Konstitucinio Teismo kompetencijai, prieštarauja įstatymui ar Vyriausybės norminiam teisės aktui, teismas, priimdamas sprendimą, neturi tokiu teisės aktu vadovautis. Tokiu atveju bendrosios kompetencijos teismas sustabdo bylos nagrinėjimą ir nutartimi kreipiasi į administracinį teismą, prašydamas patikrinti, ar atitinkamas norminis teisės aktas ar jo dalis atitinka įstatymą ar Vyriausybės norminį teisės aktą“. Tokia formuluotė nesudarytų pagrindo suabejoti išimtinę Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo kompetencija sprendžiant bylas dėl norminių administracinių aktų teisėtumo ir būtų teisiškai atskirąjį.

Tais atvejais, kai CPK 3 str. 4 d. nustatyta tvarka į administracinį teismą dėl norminio teisės akto ar jo dalies, kurio atitikties Konstitucijai ar įstatymams kontrolė nepriklauso Konstitucinio Teismo kompetencijai, atitikties įstatymui ar Vyriausybės norminiam teisės aktui jau yra kreipęsis kitas teismas, pagal dabar galiojančią CPK redakciją, stabdyti bylos CPK 163 str. 8 p. pagrindu nėra galimybės. Susiduriama su analogiška situacija, kaip ir taikant CPK 163 str. 7 p. numatytą civilinės bylos sustabdymo pagrindą, kai į Konstitucinį Teismą dėl to paties teisės akto konstitucingumo jau kreipėsi kitas Konstitucijos 106 str. numatytas subjektas.

Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso pakeitimo ir papildymo įstatymo projekto 165 str. 8 p. numatyta, jog teismas privalo sustabdyti bylą tada, kai jis kreipiasi arba kiti teismai pirmiau kreipėsi į administracinį teismą CPK 3 str. 4 d. nustatyta tvarka ir pagrindais. Manytume, kad civilinę bylą būtina stabdyti ir tais atvejais, kai administracinis teismas nagrinėja ne tik kito teismo prašymą iširti ar atitinkamas norminis teisės aktas ar jo dalis atitinka įstatymą ar Vyriausybės norminį teisės aktą, bet ir kitų subjektų, numatytų ABTĮ 22 str. 1 d., 110 str. 1-2 d., 112 str. 1 d., todėl CPK 163 str. 8 p. nuostatą reikėtų pakeisti į tokia: „kai teismas šio Kodekso 3 straipsnio 4 dalyje nustatyta tvarka ir pagrindais kreipiasi arba kiti Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo 22 str. 1 d., 110 str. 1-2 d., 112 str. 1 d. numatyti subjektai pirmiau kreipėsi į administracinį teismą“.

Siekiant užtikrinti, kad teismams nagrinėjant bylas nebūtų taikomi ne tik Konstitucijai, bet ir įstatymams bei Vyriausybės priimtiems norminiams teisės aktams prieštaraujantys teisės aktai, CPK 163 str. 8 p. ir numatytas privalomas bylos sustabdymas dėl kreipimosi į administracinę teisumą su prašymu ištirti ar atitinkamas norminis teisės aktas ar jo dalis neprieštarauja įstatymui ar Vyriausybės norminiam teisės aktui. Tam, kad nebūtų pažeistos asmenų teisės priimant analogiškose bylose priešingus sprendimus, būtina pakeisti CPK 163 str. 7 p. formuluotę ir numatyti teismams galimybę sustabdyti civilinės bylos nagrinėjimą ir tuo atveju, jei į administracinę teisumą dėl to paties norminio teisės akto ar jo dalies atitikimo įstatymui ar Vyriausybės norminiam teisės aktui jau yra kreipęsis kuris (kurie) nors ABTĮ 22 str. 1 d., 110 str. 1-2 d., 112 str. 1 d. numatyti subjektai.

2004 m. gegužės 1 d. Lietuvai tapus Europos Sąjungos nare, įsigaliojo 2003 m. balandžio 8 d. priimti CPK 3 ir 163 str. papildymai ir pakeitimai. CPK 3 str. papildytas nauja penkta dalimi, kurioje įtvirtinta, kad teismas, nagrinėdamas bylas, taiko Europos Sąjungos teisės normas ir vadovaujasi Europos Sąjungos teisminių institucijų sprendimais, preliminariais nutarimais Europos Sąjungos teisės aktų aiškinimo ir galiojimo klausimais. Teismas, kuriam taikant Europos Sąjungos teisės normas iškilo Europos Sąjungos teisės aktų aiškinimo ar galiojimo klausimas, kurį išnagrinėti būtina, kad sprendimas byloje būtų priimtas, turi teisę sustabdyti bylos nagrinėjimą ir kreiptis į kompetentingą Europos Sąjungos teisminę instituciją su prašymu pateikti dėl to preliminarų nutarimą. Teismas, kuris yra galutinė instancija nagrinėjamoje byloje ir kuriam taikant Europos Sąjungos teisės normas iškilo Europos Sąjungos teisės aktų aiškinimo ar galiojimo klausimas, privalo prašyti kompetentingos Europos Sąjungos teisminės institucijos preliminaraus nutarimo Europos Sąjungos teisės aktų aiškinimo ar galiojimo klausimu.

CPK 163 str. papildytas nauju devintu punktu, numatančiu, kad teismas privalo sustabdyti bylą, kai kreipiasi į kompetentingą Europos Sąjungos teisminę instituciją CPK 3 str. 5 d. nustatyta tvarka ir pagrindais.

Šios nuostatos įtvirtintos ir Europos Teisingumo Teismo (toliau- ETT) 2005 m. birželio 11 d. pranešime „Dėl nacionalinių teismų prašymų priimti prejudicinį sprendimą pateikimo“ (2005/C 143/01)⁹². Pranešime nustatyta, kad kiekvienas suinteresuotas teismas gali pateikti ETT klausimą dėl Bendrijos teisės normos išaiškinimo, jei mano, kad tai būtina sprendimui jo nagrinėjamoje byloje priimti. Numatyta, kad teismas, kurio sprendimas pagal nacionalinės teisės normas nebegali būti apskūstas, privalo perduoti ETT tokį klausimą, išskyrus tuos atvejus, kai ta pati teisės norma ETT

---

⁹² Europos Teisingumo Teismo 2005 m. birželio 11 d. pranešimas „Dėl nacionalinių teismų prašymų priimti prejudicinį sprendimą pateikimo“ (2005/C 143/01): http://curia.europa.eu/jcms/upload/docs/application/pdf/2008-09/txt8_2008-09-26_09-36-43_440.pdf ; prisijungimo laikas: 2009-10-03.

jau buvo išaiškinta arba kai teisingas Bendrijos nuostatos aiškinimas yra akivaizdus. Pranešime nustatyti ir prašymo priimti preliminarų nutarimą formos ir turinio reikalavimai. Nacionalinis teismas prašymą priimti preliminarų nutarimą kartu su atitinkamais dokumentais privalo išsiųsti tiesiogiai ETT registruota siunta.

Prejudicinis sprendimas sukelia teisinės pasekmės nuo jo paskelbimo dienos. Toks sprendimas turi poveikį tiek nacionaliniam teismui, kuris iškilus klausimui jo nagrinėjamoje byloje kreipėsi į ETT, tiek kitiems nacionaliniams teismams, nagrinėjantiems jiems pateiktas bylas. Bet kuris nacionalinis teismas, spręsdamas bylą, neturi teisės savarankiškai aiškinti ankstesniame prejudiciniame sprendime ETT išaiškintų teisės normų. Jis taiko jau pateiktą išaiškinimą. Teismo pateiktu išaiškinimu atskleidžiamas ir patikslinamas konkretaus teisės akto turinys. Tai reiškia, kad konkretus teisės aktas turėjo būti taip suprantamas ir aiškinamas nuo pat jo įsigaliojimo dienos. Sprendimai dėl Bendrijos teisės aktų galiojimo taip pat galioja atgal, negaliojančiu paskelbtas teisės aktas yra neteisėtas *ab initio* ir tik išimties atveju Teismas gali nukrypti nuo prejudicinio sprendimo galiojimo atgal principo⁹³.

Kadangi ETT sprendimas privalomas tiek nacionaliniam teismui, kuris iškilus klausimui jo nagrinėjamoje byloje kreipėsi į ETT, tiek kitiems nacionaliniams teismams, nagrinėjantiems jiems pateiktas bylas, manytume, jog būtų tiksliau jį vadinti ne preliminarium, o prejudiciniu.

Išanalizavus Europos Teisingumo Teismo 2008 m. teisminės veiklos ataskaitą⁹⁴ matyti, kad didžiausias skaičius ETT 2008 m. baigtų nagrinėti bylų buvo būtent dėl prejudicinio sprendimo pateikimo (47,89 proc.). Iš minėtos ataskaitos matyti, jog nuo 2004 m., kai Lietuva įstojo į Europos Sąjungą, Lietuvos teismai dėl prejudicinio sprendimo pateikimo kreipėsi tik 5 kartus (po 1 kartą 2006 ir 2007 m. ir 3 kartus 2008 m.). Į ETT dėl prejudicinio sprendimo priėmimo po vieną kartą kreipėsi LR Konstitucinis Teismas ir Lietuvos Aukščiausiasis Teismas, du kartus Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas ir vieną kartą kitas teismas.

Pagal Lietuvos Aukščiausiojo Teismo prašymą 2008 m. liepos 11 d. Europos Bendrijų Teisingumo Teismas priėmė sprendimą byloje *Rinau* (C-195/08 PPU). Tai buvo pirmoji byla, kurią Teisingumo Teismas išnagrinėjo pagal naująją prejudicinio sprendimo skubos procedūrą per šešias savaites. Joje Teisingumo Teismas aiškino kai kurias Reglamento (EB) Nr. 2201/2003 Dėl

---

⁹³ P. Kūris. Prejudicinio sprendimo procedūra Europos Bendrijų Teisingumo Teisme // Jurisprudencija. 2006, Nr. 6(84). P. 12.

⁹⁴ Europos Teisingumo Teismo 2008 m. teisminės veiklos ataskaita: http://curia.europa.eu/jcms/upload/docs/application/pdf/2009-03/ra08_lt_cj_stat.pdf; prisijungimo laikas: 2009-10-04.

jurisdikcijos ir teismo sprendimų, susijusių su santuoka ir tėvų pareigomis, pripažinimo bei vykdymo nuostatas⁹⁵.

Nagrinėjant civilinę bylą Nr. 3K-3-52/2009⁹⁶ LAT iškilo Europos Tarybos 1992 m. birželio 18 d. reglamento (EEB) Nr. 1768/92 Dėl medicinos produktų papildomos apsaugos liudijimo sukūrimo aiškinimo klausimai, todėl teismas 2009 m. vasario 10 d. nutartimi, atsižvelgdamas į Europos Bendrijos steigimo sutarties 234 str. 3 d., kurioje numatyta, kad nacionaliniame teisme, kurio sprendimas pagal nacionalinę teisę negali būti toliau skundžiamas, iškilus Europos Bendrijos institucijų priimtų teisės aktų aiškinimo klausimui, privalo kreiptis į Europos Bendrijų Teisingumo Teismą prejudicinio sprendimo, sustabdė civilinės bylos Nr. 3K-3-52/2009 nagrinėjimą ir kreipėsi į Europos Bendrijų Teisingumo Teismą su prašymu pateikti prejudicinį sprendimą.

Pastaruoju metu vis dažniau susiduriant su Europos Bendrijų teisės taikymu nagrinėjant civilines bylas, gali atsirasti ir daugiau atvejų, kai CPK 163 str. 9 p. pagrindu bus stabdomos civilinės bylos ir kreipiamasi į ETT dėl prejudicinio sprendimo patekimo.

2.1.7. Kiti įstatymų numatyti atvejai

Kaip jau buvo minėta, CPK nepateikiamas baigtinis privalomųjų civilinės bylos sustabdymo pagrindų sąrašas. CPK 163 str. 10 p. numato, jog civilinė byla privalomai turi būti sustabdyta ir kitais įstatymų numatytais atvejais, ne vien tais pagrindais, kurie nurodyti 163 str. 1-9 punktuose. Dažniausiai kiti įstatymuose numatyti atvejai susiję su tam tikrų kategorijų civilinių bylų nagrinėjimo ypatumais.

Nemažai atvejų, kai civilinė byla privalo būti sustabdyta, numatyta CK 3 knygoje. CK 3. 53 str. 4 d. numatyta, jog tuo atveju, jei sutartis dėl santuokos nutraukimo pasekmių prieštarauja viešajai tvarkai ar iš esmės pažeidžia sutuoktinių nepilnamečių vaikų ar vieno sutuoktinio teises ir teisėtus interesus, teismas sutarties netvirtina, o bylą dėl santuokos nutraukimo sustabdo, kol sutuoktiniai sudarys naują sutartį. CK 3. 54 str. 2 d. numato, kad vieno iš sutuoktinių prašymu arba teismui savo iniciatyva nustačius ne ilgesnį kaip 6 mėn. terminą sutuoktiniams susitaikyti, santuokos nutraukimo byla turi būti sustabdyta. Nuostata dėl santuokos nutraukimo bylos sustabdymo nustačius terminą sutuoktiniams susitaikyti, pakartojama ir CPK 384 str. 3 d.

---

⁹⁵ Pranešimas apie 2008 m. liepos 11 d. Europos Bendrijų Teisingumo Teismo sprendimą byloje *Rinau* (C-195/08 PPU): <http://www.etd.lt/index.php?1667662637;prisijungimo> laikas: 2009-10-04.

⁹⁶ LAT CBS 2009-02-10 nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-52/2009.

CPK 540 str. 4 d. įtvirtinta, kad santuokos nutraukimo byla turi būti sustabdyta iki kol bus išspręsti kreditorių reikalavimai, kai nagrinėjant santuokos nutraukimo bylą reikalavimus pareiškia sutuoktinių ar vieno iš jų kreditoriai. Ši nuostata gali būti laikoma specialiąja CPK 163 str. 3 p. atžvilgiu. Tuo atveju, kai kitoje byloje sprendžiami kreditorių reikalavimai sutuoktiniams ar vienam iš jų, teismas santuokos nutraukimo bylą turėtų stabdyti CPK 163 str. 10 p. pagrindu.

Civilinės bylos sustabdymas CPK 163 str. 10 p. pagrindu, kaip ir taikant bet kurią kitą privalomojo bylos sustabdymo pagrindą, turi būti motyvuotas. Bylos sustabdymas turi būti pagrįstas aplinkybėmis, kurių nustatymas neleidžia teismui išnagrinėti bylos.

Privalomieji bylos sustabdymo pagrindai neturi būti taikomi formaliai, kadangi gali būti užvilktas bylos nagrinėjimas ir pažeistos dalyvaujančių byloje asmenų teisės bei vienas iš civilinio proceso tikslų- kuo greičiau atkurti teisinę taiką tarp ginčo šalių.

2.2. Fakultatyvūs civilinės bylos sustabdymo pagrindai

Privalomasis bylos sustabdymas taikomas esant tokioms aplinkybėms, kurios visada trukdo tolesnei proceso eigai. Tokių aplinkybių buvimas atima teismui galimybę reikiamu būdu apginti šalių teises, dėl to bylos nagrinėjimas turi būti sustabdytas, kol jos nebus pašalintos. Pagrindai, lemiantys fakultatyvų bylos sustabdymą, priklausomai nuo konkrečių bylos aplinkybių, gali ir netrukdyti tolesniam bylos nagrinėjimui. Taigi, esant toms aplinkybėms, teismui ne visada atimta galimybė numatyta tvarka apginti dalyvaujančių byloje asmenų teises⁹⁷.

Doc. J. Vasiliauskas teigia, kad fakultatyviojo bylos sustabdymo pagrindą lemia tokios aplinkybės, kurios gali ir nekliudyti tolesniam bylos nagrinėjimui. Teismas pats įvertina konkrečias bylos aplinkybes ir išsprendžia klausimą dėl galimybės tęsti procesą esant fakultatyviems bylos sustabdymo pagrindams⁹⁸.

LAT ne kartą pažymėjo, kad tais atvejais, kai teismas nustato bent vieną iš CPK 163 str. numatytų pagrindų, jis privalo sustabdyti bylos nagrinėjimą, o bylos sustabdymas dėl fakultatyvųjų sustabdymo pagrindų sudarančių aplinkybių yra paliktas teismo diskrecijai, t. y. teismas turi teisę,

⁹⁷ Гражданский процесс: Учебник. / Под ред. М. К. Треушников. „Городец- издат“, 2003. Р. 356.

⁹⁸ Василюскас Ю. Институт приостановления производства по делу и его место в системе гражданско-процессуального законодательства. Право. 1985. № 20. Р. 87.

bet ne pareišką sustabdyti bylos nagrinėjimą, ir teismas konkrečiu atveju sprendžia, reikia ar ne stabdyti bylą⁹⁹.

Esminis skirtumas tarp privalomojo ir fakultatyvaus bylos sustabdymo yra konkrečių aplinkybių, sudarančių pagrindą stabdyti bylos nagrinėjimą, pobūdis. Aplinkybės, kurios lemia privalomąjį bylos sustabdymą, visada kliudo tolesnei proceso eigai, o tos, kurios lemia fakultatyvųjį bylos sustabdymą, gali ir netrukdyti tolesniam procesui.

CPK 164 str. numatyta, jog teismas gali dalyvaujančių byloje asmenų pareiškimu ar savo iniciatyva sustabdyti bylą kai yra paskelbta atsakovo paieška; kai teismas paskiria ekspertizę; kai šalis tarnauja Lietuvos Respublikos krašto apsaugos dalinyje, kuriame paskelbta karinė padėtis; kitais atvejais, kai teismas pripažįsta, jog bylą sustabdyti yra būtina.

2.2.1. Paskelbta atsakovo paieška

Kitaip nei iki 2003 m. sausio 1 d. galiojęs proceso įstatymas, CPK nenumato atvejų, kada tam tikrų kategorijų bylose yra būtina skelbti atsakovo paiešką. CPK 132 str. numatyta, jog išimtiniais atvejais, atsižvelgdamas į bylos aplinkybes, jeigu nežinoma atsakovo buvimo vieta, teismas gali paskelbti atsakovo paiešką per policiją, jei ieškovas įrodo, kad jis ėmėsi visų priemonių atsakovo gyvenamajai vietai nustatyti. CPK 39 str. numato, jog šaliai, kurios gyvenamoji ir darbo vieta nežinoma, priešingos šalies, kuri siekia atlikti skubius procesinius veiksmus, prašymu teismas gali paskirti kuratorių, kuris konkrečioje byloje veikia kaip atstovas pagal įstatymą.

Jei atsakovas nerandamas gyvenamojoje vietoje arba gyvenamoji ar darbo vieta nežinoma, o jo dalyvavimas teismo posėdyje nėra būtinas, skelbti paiešką pagal CPK 132 str. nebūtina. CPK numato keletą būdų, kaip gali būti įteiktas teismo šaukimas ar ieškinio kopija. CPK 123 str. 3 d. numatyta, jog procesiniai dokumentai gali būti įteikti namo (bendrijos) administracijai, butų eksploatavimo organizacijai, seniūnijos seniūnui ar darbovietės administracijai. CPK 129 str. 2 d. numatyta, jog teismas paskiria kuratorių, jeigu suinteresuotas asmuo įrodo, kad adresato gyvenamoji ir darbo vietos yra nežinomos arba jei šalis neturi jai atstovaujančio organo. Bylose dėl išlaikymo priteisimo ar tėvystės nustatymo, taip pat kitose bylose, susijusiose su šiomis bylomis, teismas gali paskirti kuratorių tik atlikęs atsakovo paieškos procedūrą. CPK 130 str. 1 d. įtvirtinta nuostata, kad tais atvejais, kai adresato gyvenamoji ir darbo vietos yra nežinomos ir nėra galimybės paskirti kuratoriaus, arba kai byloje yra daugiau kaip dešimt dalyvaujančių byloje asmenų ir nėra galimybės

---

⁹⁹ LAT CBS 2005-02-21 nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-394/2005, LAT CBS 2008-04-08 nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-221/2008, LAT CBS 2008-02-15 nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-107/2008; 2009-06-08 nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-197/2009.

įteikti procesinių dokumentų CPK 120 str. nustatyta tvarka, teismas gali įteikti procesinius dokumentus viešo paskelbimo spaudoje būdu. Taip gali būti įteikiami ieškinio nuorašas atsakovui, teismo šaukimai, pranešimai ir kiti procesiniai dokumentai dalyvaujantiems byloje asmenims. Esant galimybei pritaikyti vieną iš minėtų procesinių dokumentų įteikimo būtų, teismas neturėtų taikyti CPK 164 str. 1 p. ir stabdyti bylos nagrinėjimą.

Atsakovo paieška turėtų būti skelbiama bylose, kuriose įstatymas nustato būtiną atsakovo dalyvavimą teismo posėdyje arba jį būtinu pripažįsta teismas (pavyzdžiui, pagal CPK 388 str. 2 d. atsakovo dalyvavimas tėvystės (motinystės) nustatymo bylose yra privalomas).

Net ir tuo atveju, kai teismas nutaria skelbti atsakovo paiešką, bylos nagrinėjimas neprivalo būti sustabdytas. Teismas, įvertinęs faktines bylos aplinkybes, išanalizavęs bylos medžiagą, gali nuspręsti, jog pakanka bylos nagrinėjimą atidėti, kadangi byloje gali būti duomenų apie ankstesnę atsakovo ar jo šeimos narių buvimo vietą, buvusią darbo vietą, ryšius ir pan.

2.2.2. Teismo paskirta ekspertizė

CPK 212 str. 1 d. numatyta, kad siekdamas išsiaiškinti nagrinėjant bylą kylančius klausimus, reikalaujančius specialių mokslo, medicinos, meno, technikos ar amato žinių, teismas gali skirti ekspertizę ir, atsižvelgdamas į dalyvaujančių byloje asmenų nuomonę, paskirti ekspertą arba pavesti atlikti ekspertizę kompetentingai ekspertizės įstaigai. Prireikus gali būti skiriami keli ekspertai ar ekspertų komisija.

Teismo nutartis, kuria paskiriama ekspertizė arba nutartis, kuria atsisakoma ją skirti, atskirtuoju skundu neskundžiama, kadangi to nenumato CPK, o ekspertizės paskyrimas arba atsisakymas ją skirti neužkerta kelio tolesnei proceso eigai.

Teismui nutarus, kad byloje reikalinga paskirti ekspertizę, iškyla klausimas dėl būtinybės taikyti CPK 164 str. 2 p. numatytą pagrindą ir sustabdyti bylos nagrinėjimą. Teismas turi išsiaiškinti su ekspertu ar ekspertine įstaiga, kiek apytiksliai laiko gali užtrukti ekspertizės atlikimas. Ekspertizės atlikimas gali užtrukti ilgai, jei ji yra sudėtinga, didelė tiriamos medžiagos apimtis, didelis ekspertinės įstaigos darbo krūvis. Tokiais atvejais teismas turi teisę sustabdyti bylos nagrinėjimą. Tais atvejais, kai ekspertizės atlikimo terminas iš anksto žinomas arba numatoma, kad jis nebus ilgas, pakanka bylos nagrinėjimą atidėti. Atidėjus bylos nagrinėjimą, teismas galės atlikti kitus procesinius veiksmus (pvz. išreikalauti naujų įrodymų, išspręsti klausimą dėl naujų dalyvaujančių byloje asmenų įtraukimo ir pan.), tai padės įgyvendinti proceso operatyvumo principą.

Tam tikrais tiesiogiai įstatyme numatytais atvejais, teismas gali sustabdyti bylos nagrinėjimą dėl paskirtos ekspertizės ir pasirengimo bylą nagrinėti stadijoje (pvz. CPK 466, 471, 476 str. numatytais atvejais prireikus teismas skiria ekspertizę pasirengimo nagrinėti bylą stadijoje; CK 3. 148 str. numatyta, jog vienas iš pagrindų tėvystei nustatyti yra ekspertizių išvados ir tam tikrais atvejais, atsakovui atsisakius ekspertizės, teismas tą atsisakymą gali traktuoti kaip tėvystės pripažinimą).

LAT CBS pažymėjo, jog CPK nenumato galimybės apeliacine tvarka apskūsti teismo nutarties dėl įrodymų rinkimo, taigi ir dėl ekspertizės paskyrimo, nes tokia nutartis neužkerta kelio bylos eigai. Tokiu būdu gali būti skundžiama nutartis, kuria dėl paskirtos ekspertizės sustabdoma byla¹⁰⁰. LAT CBS konstatavo, kad buvo pažeistos proceso teisės normos, reglamentuojančios fakultatyvųjį civilinės bylos sustabdymą, kadangi parengiamajame teismo posėdyje paskyręs statybinę-prekinę ekspertizę, teismas privalėjo apsvarstyti, ar šioje byloje būtina sustabdyti jos nagrinėjimą. Teismas, dar pasirengimo civilinės bylos stadijoje neišsiaiškinęs ekspertizės atlikimo aplinkybių ir nemotyvavęs bylos sustabdymo pagrindo, pripažino būtinu sustabdyti bylos nagrinėjimą, neatsižvelgė į tai, kad pasirengimo bylos nagrinėjimui stadijoje egzistuoja galimybė atlikti kitus procesinius veiksmus, kurie leistų tinkamai pasirengti išnagrinėti bylą teismo posėdyje, o sustabdžius bylos nagrinėjimą, jokie procesiniai veiksmai joje negali būti atliekami. Dėl tokių teismo veiksmų neabejotinai pailgėja bylos nagrinėjimo laikas, paneigiami civilinio proceso tikslai, įtvirtinti CPK 2 str.

Teismas, pasinaudodamas CPK 164 str. 2 d. suteikta teise stabdyti bylos nagrinėjimą dėl to, kad yra paskirta ekspertizė, turi įvertinti visas reikšmingas aplinkybes, negali taikyti minėto pagrindo vien formaliai ir nemotyvuotai, kadangi toks taikymas gali sudaryti prielaidas užvilinti bylos nagrinėjimą ir trukdyti įgyvendinti CPK tikslus.

2.2.3. Šalies tarnyba Lietuvos Respublikos krašto apsaugos dalinyje

1964 m. CPK 239 str. 5 p. šalies buvimą veikiančiame Lietuvos Respublikos ginkluotųjų pajėgų dalinyje priskyrė prie privalomųjų bylos sustabdymo pagrindų. Dabar galiojančio CPK 164 str. 3 p. numato, jog teismas gali dalyvaujančių byloje asmenų pareiškimu ar savo iniciatyva sustabdyti bylą, kai šalis tarnauja Lietuvos Respublikos krašto apsaugos dalinyje, kuriame paskelbta karinė padėtis. Tokie teisinio reglamentavimo pokyčiai sietini su CPK numatytais procesinėmis priemonėmis, kurias įgyvendinus, gerokai padaugėja galimybių tinkamai išnagrinėti bylas šaliai

¹⁰⁰ LAT CBS 2005 m. vasario 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-94/2005.

asmeniškai nedalyvaujant teismo posėdyje, nepažeidžiant jos procesinių teisių (padaugėjus galimybių vesti bylą per atstovą, sukūrus valstybės garantuojamos teisinės pagalbos sistemą ir kt.)¹⁰¹.

Teismas CPK 164 str. 3 p. pagrindu turi teisę sustabdyti bylos nagrinėjimą tik tuo atveju, kai Lietuvos Respublikos krašto apsaugos dalinyje tarnauja *bylos šalis*, t. y. ieškovas, atsakovas, ar trečiasis asmuo, pareiškęs savarankiškus reikalavimus, ir kai Lietuvos Respublikos krašto apsaugos *dalinyje*, kuriame tarnauja bylos šalis, *paskelbta karinė padėtis*.

Pagal 1998 m. gegužės 5 d. Lietuvos Respublikos krašto apsaugos sistemos organizavimo ir karo tarnybos įstatymo 2 str. 4 d. dalinys – tai batalionas arba jam prilygintas (susidedantis bent iš dviejų kuopų) patvirtintos nuolatinės struktūros kariuomenės karinis vienetas¹⁰².

Konstitucijos 84 str. 16 punkte numatyta, kad Respublikos Prezidentas ginkluoto užpuolimo, gresiančio valstybės suverenumui ar teritorijos vientisumui, atveju priima sprendimą dėl karo padėties įvedimo ir pateikia jį tvirtinti artimiausiam Seimo posėdžiui. Pagal Konstitucijos 67 str. 20 p. Seimas įveda karo ir nepaprastąją padėtį. Detaliau karo padėties įvedimas ir jos atšaukimas reglamentuojamas 2000 m. birželio 8 d. Lietuvos Respublikos karo padėties įstatyme¹⁰³. Minėto įstatymo 2 str. 7 d. numatyta, jog karo padėtis – tai Lietuvos Respublikos Konstitucijos ir šio įstatymo nustatyta ypatinga teisinė padėtis, kuri įvedama prireikus ginti Tėvynę ginkluoto užpuolimo ar jo grėsmės atveju, kai kyla grėsmė Lietuvos valstybės suverenumui ar jos teritoriniam vientisumui, arba prireikus vykdyti Lietuvos valstybės tarptautinius įsipareigojimus siekiant užtikrinti valstybės gynybą ir kitas svarbiausias valstybės funkcijas karo metu.

Net ir tais atvejais, kai nustatoma, kad bylos šalis tarnauja Lietuvos Respublikos krašto apsaugos dalinyje, kuriame paskelbta karinė padėtis, teismas gali bylos nestabdyti, o tik ją atidėti arba nagrinėti iš esmės šaliai nedalyvaujant. Tai nulemia konkrečios bylos aplinkybės (kaip ir tuo atveju, kai sprendžiama, ar skelbti atsakovo paiešką, ar galima nagrinėti bylą jam nedalyvaujant).

2.2.4. Kiti atvejai

CPK 164 str. 4 p. sakoma, kad teismas gali sustabdyti bylą ir kitais atvejais, jeigu pripažįsta, kad bylą stabdyti būtina. Iš to seka išvada, kad fakultatyvinių bylos sustabdymo pagrindų sąrašas nėra baigtinis. Tai logiška, kadangi neįmanoma numatyti visų be išimties atvejų, kada gali

¹⁰¹ Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso komentaras. I dalis. 2004. P. 396-397.

¹⁰² Lietuvos Respublikos krašto apsaugos sistemos organizavimo ir karo tarnybos įstatymas // Valstybės žinios. 1998, Nr. 49-1325.

¹⁰³ Lietuvos Respublikos karo padėties įstatymas // Valstybės žinios. 2000, Nr. 52-1482.

atsirasti būtinybė sustabdyti bylą. Kiekvienos bylos aplinkybės yra skirtingos, taigi kiekvienu atveju teismui palikta teisė nuspręsti, ar yra būtinybė sustabdyti bylos nagrinėjimą.

Rusijos Federacijos civilinio proceso kodekso 216 str.¹⁰⁴ kaip fakultatyvius bylos sustabdymo pagrindus numato šalies ligą arba teismo pavidimo pasiuntimą kitam teismui. 1964 m. priimtame Lietuvos TSR CPK buvo numatyta, jog teismas turi teisę sustabdyti bylos nagrinėjimą, kai šalis yra ilgalaikėje tarnybinėje komandiruotėje arba kai šalis sunkiai suserga, jei ta liga nėra chroninio pobūdžio, - pateikus atitinkamą gydymo įstaigos dokumentą. Minėti civilinės bylos sustabdymo pagrindai šiuo metu galiojančiame Lietuvos Respublikos CPK nenurodyti nei prie privalomųjų, nei prie fakultatyvių, tačiau tai nereiškia, kad tam tikrais atvejais jų pagrindu teismas negali sustabdyti bylos nagrinėjimo, jei tai yra būtina norint tinkamai išnagrinėti bylą ir apginti pažeistas ar ginčijamas asmens teises ar teisėtus interesus. Tokiais atvejais teismas gali pasinaudoti jam suteikta diskrecijos teise sustabdyti bylos nagrinėjimą CPK 164 str. 4 p. pagrindu.

LAT CBS sutiko su apeliacinės instancijos teismo teisėjų kolegijos argumentais, kad teismas bylos sustabdymo klausimą privalo spręsti atsižvelgdamas į konkrečias kiekvienos bylos aplinkybes, turi įsitikinti, kad nesustabdžius bylos nėra galimybės tinkamai jos išnagrinėti, kad sustabdymas neužvilkins jos išnagrinėjimo ir nepažeis kitų joje dalyvaujančių asmenų teisėtų interesų¹⁰⁵.

Kitoje nutartyje LAT dar kartą patvirtino, jog sprendžiant fakultatyviojo bylos sustabdymo klausimą būtina atsižvelgti į tai, kad, sustabdžius civilinę bylą, neišvengiamai užsitęsia teismo procesas. Teismas akcentavo, kad EŽTK 6 str. 1 d. įtvirtinta asmens teisė į bylos išnagrinėjimą per įmanomai trumpiausią laiką yra viena iš sudėtinių teisės į teisingą bylos nagrinėjimą dalių ir įpareigoja teismą rūpintis kiek įmanoma greitesniu bylos išnagrinėjimu¹⁰⁶.

Civilinio proceso kodekso tikslai taip pat reikalauja, kad teismas siektų kuo greičiau išnagrinėti bylą ir atkurti teisinę taiką tarp ginčo šalių, nesudarytų sąlygų bylos vilkinimui. Tačiau proceso ekonomiškumas ir greitumas neturi kenkti proceso kokybei ir teisingam bylos išnagrinėjimui. Kiekvienu konkrečiu atveju teismas privalo įsitikinti, ar tikslinga taikyti fakultatyvų bylos sustabdymą, ar toks sustabdymas padės pasiekti nurodytų tikslų.

LAT CBS sprendė klausimą, ar pagrįstai pirmos instancijos teismas sustabdė bylos nagrinėjimą CPK 164 str. 4 p. numatytu pagrindu, iki bus priimtas arbitražo teismo sprendimas.

---

¹⁰⁴ Rusijos Federacijos civilinio proceso kodeksas: <http://www.rg.ru/oficial/doc/codexes/GPK/138-fz.shtm> ; prisijungimo laikas: 2009-10-10.

¹⁰⁵ LAT CBS 2006 m. balandžio 10 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-252/2006.

¹⁰⁶ LAT CBS 2009 m. birželio 8 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-197/2009.

Teismas konstatavo, jog CPK 164 str. 4 p. buvo pritaikytas tinkamai, kadangi CPK 163 str. 3 p. nenumato galimybės sustabdyti bylos nagrinėjimą, kai kita byla nagrinėjama ne teisme, o arbitraže.

Lietuvos Respublikos teisingumo ministerija parengė CPK 23, 148, 163, 340, 810, 811, 812, 813, 814, 815 straipsnių pakeitimo ir papildymo bei kodekso papildymo 812¹ straipsniu įstatymo projektą¹⁰⁷, kuriame numatyta 163 str. 3 p. po žodžių „išspręsta kita byla“ įrašyti žodžius „nagrinėjama arbitraže ar“ ir minėtą punktą išdėstyti taip: „kai negalima nagrinėti tos bylos tol, kol bus išspręsta kita byla, nagrinėjama *arbitraže* ar nagrinėjama civiline, baudžiamąja ar administracine tvarka“. Priėmus šį CPK pakeitimo ir papildymo įstatymo projektą, bylos sustabdymas dėl kitos bylos nagrinėjimo arbitraže taptų privalomu ir teismai privalėtų stabdyti bylą, jei kitoje byloje, nagrinėjamoje arbitraže, nustatyti faktai galėtų turėti prejudicinę reikšmę.

Tiek esant privalomiesiems, tiek fakultatyviems civilinės bylos sustabdymo pagrindams, civilinė byla negali būti stabdoma nemotyvuotai, neįsitikinus, ar tikrai yra pakankamas pagrindas tai daryti, nes nepagrįstai sustabdžius bylą būtų užvilktas jos nagrinėjimas, pažeista EŽTK įtvirtinta asmens teisė, kad jo byla būtų išnagrinėta per kuo trumpesnę laiką, nebūtų įgyvendintas vienas iš civilinio proceso tikslų- kuo greičiau atkurti teisinę taiką tarp ginčo šalių. Išanalizavus LAT praktiką, matyti, kad CPK 163 str. numatyti privalomieji ir CPK 164 str. įtvirtinti fakultatyvūs civilinės bylos sustabdymo pagrindai ne visada teismų yra taikomi tinkamai ir pagrįstai, dažnai bylos sustabdomos ne tuo pagrindu, kuriuo reikėtų. Kartais netinkamai pritaikomas vienas ar kitas civilinės bylos sustabdymo pagrindas dėl to, kad pačiame CPK yra netikslumų, kurie bent iš dalies galėtų būti panaikinti patvirtinus Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso pakeitimus ir papildymus.

---

¹⁰⁷ CPK 23, 148, 163, 340, 810, 811, 812, 813, 814, 815 straipsnių pakeitimo ir papildymo bei kodekso papildymo 812¹ straipsniu įstatymo projektas: http://www.lrs.lt/pls/proj/dokpaieska.showdoc_l?p_id=5140&p_org=8&p_fix=&p_gov=: prisijungimo laikas: 2009- 09-30.

3. CIVILINĖS BYLOS SUSTABDYMO TVARKA IR PASEKMĖS

3.1. Civilinės bylos sustabdymo tvarka ir terminai

Civilinės bylos sustabdymo tvarka skiriasi priklausomai nuo to, kurioje civilinio proceso stadijoje bylos nagrinėjimas stabdomas. Kaip jau buvo minėta, byla gali būti sustabdyta rengiant ją nagrinėti teisme, nagrinėjant iš esmės pirmosios, apeliacinės ar kasacinės instancijos teismo posėdyje, taip pat atnaujinus procesą.

Rengiantis nagrinėti bylą teisme, ji gali būti sustabdyta ir nekviečiant į parengiamąjį posėdį byloje dalyvaujančių asmenų. Bylose, kurios pagal CPK nagrinėjamos rašytinio proceso tvarka, bylos sustabdymo klausimas taip pat sprendžiamas nekviečiant dalyvaujančių byloje asmenų. Kitais atvejais klausimą dėl bylos sustabdymo teismas sprendžia teismo posėdyje žodinio proceso tvarka.

Nepriklausomai nuo to, kokia yra proceso forma, teismas bylos sustabdymą įformina priimdamas rašytinę nutartį. Jos turinys turi atitikti CPK 291 str. 1 d. numatytus reikalavimus taip pat turi būti nurodytos aplinkybės, lemiančios konkretų bylos sustabdymo pagrindą, motyvai, kodėl negalima išnagrinėti bylos iš esmės jos nesustabdžius, bylos sustabdymo terminas, padariniai, apskundimo tvarka.

Literatūroje išdėstyta nuomonė¹⁰⁸, kad sustabdyti bylą dėl kreipimosi į Konstitucinį ar administracinį teismą galima priimant žodinę nutartį, mūsų manymu, nėra teisinga. Konstitucinio Teismo įstatymo 67 str. 2 d. ir ABTĮ 112 str. 1 d. numato, kad bendrosios kompetencijos teismų prašymai Konstituciniam ir administraciniam teismui įforminami nutartimi. Jei teismas sustabdytų bylos nagrinėjimą priimdamas žodinę nutartį, jis nebegalėtų priimti kitos nutarties, kuria įformintų kreipimąsi į Konstitucinį ar administracinį teismą, kadangi sustabdžius bylą, jokie procesiniai veiksmai, išskyrus klausimų dėl laikinųjų apsaugos priemonių sprendimą, negali būti atliekami. Mūsų nuomone, visais atvejais teismas ta pačia rašytine nutartimi turi ir sustabdyti bylos nagrinėjimą, ir kreiptis į Konstitucinį ar administracinį teismą.

Jei bylą nagrinėja ne vienas teisėjas, o teisėjų kolegija, klausimą dėl bylos sustabdymo išsprendžia visos sudėties teismas balsų dauguma. Bylos sustabdyti negali vienas teisėjas, kuriam pavesta bylą parengti nagrinėti teismo posėdyje.

---

¹⁰⁸ Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso komentaras. I dalis. 2004. P. 338; Driukas A., Valančius V. Civilinis procesas: teorija ir praktika. 2007. T. 3. P. 393.

Kaip jau buvo minėta, bylos nagrinėjimo sustabdymą sąlygoja tam tikros nei nuo šalių, nei nuo teismo valios nepriklausančios aplinkybės. Sustabdant bylą nėra žinoma, kada tiksliai tos aplinkybės išnyks, todėl iš anksto negali būti nustatyta kito posėdžio data ir laikas. Taigi bylos sustabdymo terminas konkrečia kalendorine data ar laiko tarpu negali būti apibrėžtas. Bylos sustabdymo terminas sietinas su tam tikrais įvykiais, kurie neišvengiamai turi įvykti.

Priklausomai nuo to, kokių pagrindų byla buvo sustabdyta, CPK 166 str. 1 d. detalizuojami bylos sustabdymo terminai. Tais atvejais, jei byla buvo sustabdyta dėl to, kad mirė fizinis asmuo arba pasibaigė juridinis asmuo, kuris buvo bylos šalis arba šaliai netekus veiksnio byla sustabdoma iki tol, kol paaiškės mirusio fizinio asmens ar pasibaigusio juridinio asmens teisių perėmėjas ar aplinkybės, dėl kurių teisių perėmimas neįvyko, arba iki tol, kol neveiksniam asmeniui bus paskirtas atstovas pagal įstatymą. CPK 163 str. 1 p. numatytu pagrindu sustabdžius bylą, teismas turi būti aktyvus, kad būtų nustatytas teisių perėmėjas ir jam būtų pranešta apie bylą. Šalys savo iniciatyva sužinojusios, jog atsirado materialiujų teisių perėmėjas, gali pateikti teismui prašymą dėl bylos nagrinėjimo atnaujinimo.

Bylos sustabdymo pagrindas, kai miršta fizinis asmuo arba pasibaigia juridinis asmuo, kuris buvo bylos šalis, jeigu atsižvelgiant į ginčo teisinius santykius yra leidžiamas teisių perėmimas CPK nurodytas kaip privalomasis. Manome, jog galima sutikti su CPK komentaro autorių nuomone¹⁰⁹, jog teismas privalo stabdyti bylą tais atvejais, kai teisių perėmėjas nėra žinomas arba nėra aiški jo valia dėl tolesnės proceso eigos. Jei į teismo posėdį atvyksta teisių perėmėjas arba dalyvaujantiems bylos asmenims jis yra žinomas, manytume, jog pakaktų bylos nagrinėjimą atidėti protingam laikui, kad naujai įstojęs teisių perėmėjas galėtų pasirengti teisminei nagrinėjimui. Tai padėtų įgyvendinti proceso koncentracijos principą, bylos nagrinėjimas be reikalo nebūtų užtęstas.

Tuo atveju, kai byla buvo sustabdyta iki tol, kol bus išspręsta kita byla, nagrinėjama civiline, baudžiamąja ar administracine tvarka arba, kai nagrinėjant bylą, kurioje atsakovui pareikšti turtiniai reikalavimai, paaiškėjo, kad tų pačių turtinių reikalavimų patenkinimas yra susijęs su iškeltos baudžiamosios bylos nagrinėjimu, bylos sustabdymo terminas baigiasi įsiteisėjus teismo sprendimui, nuosprendžiui, nutarimui ar nutarčiai kitoje civilinėje, baudžiamajoje ar administracinėje byloje. Civilinėje byloje priimto procesinio sprendimo įsiteisėjimo tvarką numato CPK 279 ir 339 str., nuosprendžių ir nutarčių baudžiamajame procese įsiteisėjimo tvarką- BPK 336, 345 str., o administracinėse bylose priimtų sprendimų, nutarčių ar nutarimų- ABTĮ 96, 145, 152 str., 124 str. 4 d.

---

¹⁰⁹ Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso komentaras. I dalis. 2004. P. 174.

Kai byla sustabdoma CPK 163 str. 5 p. pagrindu, ji yra perduodama bankroto ar restruktūrizavimo bylą nagrinėjančiam teismui, o šis, gavęs sustabdytą bylą, ją atnaujina ir prideda prie bankroto ar restruktūrizavimo bylos. Nei CPK, nei kituose įstatymuose nėra numatyta, per kiek laiko teismas turi sustabdyti bylą ir perduoti ją bankroto ar restruktūrizavimo bylą nagrinėjančiam teismui. Nenustatytas ir terminas, per kurį sustabdytą bylą gavęs teismas ją turi atnaujinti ir pridėti prie bankroto ar restruktūrizavimo bylos. LAT 1995 m. gruodžio 28 d. konsultacijoje Nr. A3-4 išaiškino¹¹⁰, kad bankroto bylą nagrinėjantis teismas turi atnaujinti sustabdytą bylą ir prijungti ją prie bankroto bylos ne vėliau kaip per tokį terminą, per kurį visi kreditoriai turi teisę pareikšti bankrutuojančios įmonės administratoriui savo finansinius reikalavimus. Atnaujinus sustabdytą bylą ir ją prijungus prie bankroto bylos, ieškovas, sustabdytoje byloje pareiškęs ieškinį, turi būti įtrauktas į kreditorių sąrašą ir turės lygias teises su visais kreditoriais.

CPK ir Įmonių bankroto įstatymas nustato tris aiškias sąlygas, kurioms esant bet kurio teismo žinioje esanti civilinė byla, iškelta iki bankroto bylos iškėlimo, turi būti perduota bankroto bylą iškėlusiam teismui. Pirma sąlyga – byloje pareiktų reikalavimų teisinis pobūdis, t.y. joje turi būti pareikšti turtiniai reikalavimai, tarp jų ir kylantys iš darbo teisinių santykių. Antra sąlyga – ypatinga proceso šalies teisinė padėtis, t.y. viena iš proceso šalių turi būti įmonė, kuriai iškelta bankroto byla. Trečia sąlyga – bankrutuojančios įmonės procesinė padėtis, t.y. įmonė, kuriai iškelta bankroto byla, civilinėje byloje turi būti atsakovas¹¹¹. Taigi civilinės bylos, iškeltos teisme prieš iškeliant bankroto bylą, nagrinėjimas nesustabdomas, jei turtinius reikalavimus yra pareiškusi pati įmonė, kuriai iškelta bankroto byla. Tokias bylas patys teismai turi išnagrinėti iš esmės, o ne perduoti bankroto bylą iškėlusiam teismui CPK 34 str. 2 d. 5 p. nustatyta tvarka.

CPK 87 str. 1 d. 6 p. numato, kad sustabdžius bylos nagrinėjimą, kai yra įsiteisėjusi nutartis iškelti atsakovui bankroto ar restruktūrizavimo bylą, turi būti grąžinamas sumokėtas žyminis mokestis, nes pagal CPK 83 str. 1 d. 9 p. nuo žyminio mokesčio atleidžiami ieškovai ir turtinius reikalavimus įmonės bankroto ar restruktūrizavimo bylose pareiškiantys asmenys.

Jei civilinė byla buvo sustabdyta CPK 163 str. 6 p. pagrindu, sustabdymo terminas baigiasi, kai baigiasi komercinio banko laikinojo administratoriaus įgaliojimai. Pagal 2004 m. kovo 30 d. priimto Lietuvos Respublikos bankų įstatymo 76 str. 11 d., laikinasis administratoriaus privalo savo funkcijas atlikti apdairiai, sąžiningai ir atsižvelgdamas į banko ir visų banko kreditorių interesus. Sprendimą dėl laikinojo administratoriaus skyrimo ir atleidimo priima Lietuvos banko valdyba ir ne vėliau kaip kitą darbo dieną po sprendimo priėmimo dienos praneša bankui ir juridinių

¹¹⁰ LAT 1995 m. gruodžio 28 d. konsultacija Nr. A3-4 // Teismų praktika. 1995, Nr. 2. P. 131.

¹¹¹ LAT 2001 m. birželio 8 d. konsultacija Nr. A3-46 // Teismų praktika. 2001, Nr. 15. P. 451.

asmenų registru, taip pat apie tai paskelbiama „Valstybės žinių“ priede „Informaciniai pranešimai“. Banko veiklos apribojimo (moratoriumo) terminą nustato priežiūros institucija (Lietuvos bankas). Šis terminas negali būti ilgesnis kaip 6 mėnesiai. Jei priežiūros institucija pritaria laikinojo administratoriaus pateiktoms išvadoms ir pasiūlymams dėl banko veiklos stabilumo ir patikimumo atkūrimo, banko veiklos apribojimo (moratoriumo) terminas priežiūros institucijos sprendimu gali būti pratęstas dar iki 6 mėnesių. Taigi, tuo pačiu gali būti pratęsti ir laikinojo administratoriaus įgaliojimai. Iki banko veiklos apribojimo (moratoriumo) termino pabaigos Lietuvos bankas, atsižvelgdamas į banko laikinojo administratoriaus pasiūlymus, gali atšaukti banko veiklos apribojimą (moratoriumą), jei bankas, nesibaigus banko veiklos apribojimo (moratoriumo) terminui, atitinka teisės aktų nustatytus reikalavimus ir gali stabiliai bei patikimai veikti arba pratęsti banko veiklos apribojimo (moratoriumo) terminą ar atšaukti banko veiklos apribojimą (moratoriumą), jei priežiūros institucija pritaria laikinojo administratoriaus pateiktoms išvadoms ir pasiūlymams dėl banko veiklos stabilumo ir patikimumo atkūrimo. Tokiu atveju banko laikinojo administratoriaus įgaliojimai taip pat baigiasi anksčiau.

Kai teismas kreipiasi į Konstitucinį Teismą CPK 3 str. 4 d. nustatyta tvarka ir terminais, bylos sustabdymo terminas baigiasi tada, kai išnagrinėjęs tam tikro teisės akto atitikties Konstitucijai ar įstatymams klausimą Konstitucinis Teismas grąžina teismui sustabdytą bylą. Bylos sustabdymo pagrindas baigiasi Konstituciniam Teismui neišnagrinėjus pateikto prašymo, jei teismas (pareiškėjas) jį atšaukia, kaip tai numatyta Konstitucinio Teismo įstatymo 68 str., arba Konstitucinis Teismas atsisako jį nagrinėti arba priima sprendimą nutraukti bylą pagal Konstitucinio Teismo įstatymo 69 str. numatytas taisykles. ABTĮ 112 str. numato, kad bendrosios kompetencijos ar specializuotas teismas turi teisę sustabdyti bylos nagrinėjimą ir nutartimi kreiptis į administracinę teismą prašydamas patikrinti, ar konkretus norminis administracinis aktas (ar jo dalis), kuris turėtų būti taikomas nagrinėjamoje byloje, atitinka įstatymą ar Vyriausybės norminį aktą. Gavęs įsiteisėjusį administracinio teismo sprendimą dėl norminio akto, bendrosios kompetencijos ar specializuotas teismas atnaujina sustabdytos individualios bylos nagrinėjimą.

Kai byla sustabdoma dėl kreipimosi į kompetentingą Europos Sąjungos teisminę instituciją dėl preliminarus nutarimo pateikimo, bylos sustabdymo terminas baigiasi Europos Sąjungos teisminei institucijai pateikus minėtą nutarimą arba atsisakius priimti prašymą.

Jei civilinė byla buvo sustabdyta dėl kitų įstatymuose numatytų atvejų, jos nagrinėjimas atnaujinamas išnykus aplinkybėms, dėl kurių byla buvo sustabdyta. Pavyzdžiui, jei santuokos nutraukimo byla pagal CK 3. 54 str. 2 d. sustabdyta, nustačius ne ilgesnį kaip 6 mėn. terminą

sutuoktiniams susitaikyti, teismas atnaujina bylos nagrinėjimą, praėjus nustatytam terminui ir vienam iš sutuoktinių ne vėliau kaip per vienerius metus padavus prašymą atnaujinti bylą.

CPK 164 str. numatytas pavyzdinis sąrašas fakultatyvių bylos sustabdymo atvejų. Tuo atveju, jei teismas nutaria sustabdyti bylą dėl to, kad paskelbta atsakovo paieška, bylos sustabdymo terminas baigiasi, kai atsakovo gyvenamoji vieta nustatoma arba yra paskiriamas kuratorius CPK 39 ir 129 str. nustatyta tvarka.

Paskyrus ekspertizę ir dėl to sustabdžius bylos nagrinėjimą, bylos atnaujinimo pagrindas atsiranda tada, kai ekspertizė yra atlikta ir teismas gauna eksperto išvadą.

CPK 164 str. 3 p. nurodyto bylos sustabdymo terminas baigiasi, kai faktiškai baigiasi šalies privalomoji karinė tarnyba kariniame dalinyje, kuriame paskelbta karo padėtis. Tarnybos pabaigos priežastys šiuo atveju teisinės reikšmės neturi.

Kitais atvejais, kai teismas pasinaudoja diskrecijos teise sustabdyti bylą, bylos sustabdymo terminas baigiasi, išnykus aplinkybėms, dėl kurių ji buvo sustabdyta.

Apibendrinus, galima daryti išvadą, kad civilinės bylos sustabdymo terminai nėra ir negali būti apibrėžti konkrečia data. Bylos sustabdymo terminai apibrėžiami konkrečiu, neišvengiamai turinčiu įvykti įvykiu, kuris nepriklauso nei nuo teismo, nei nuo dalyvaujančių byloje asmenų valios.

3.2. Teismo nutarčių dėl bylos sustabdymo apskundimas

Kaip jau buvo minėta, vienas iš civilinio proceso tikslų- per kuo trumpesnę laiką atkurti pažeistas dalyvaujančių byloje asmenų teises. Bylos sustabdymas užkerta kelią tolesnei proceso eigai, taigi minėtas tikslas gali būti neįgyvendintas, jei byla bus sustabdyta nepagrįstai. Bylos sustabdymo pagrindų konkrečioje byloje buvimas ar nebuvimas labai dažnai susijęs su bylos aplinkybių faktiniu ir teisiniu įvertinimu- teismas turi spręsti sudėtingą procesinio teisių perėmimo galimybės tam tikroje byloje klausimą, nustatyti, ar tarp dviejų ir daugiau bylų yra prejudicinis ryšys, turtinių reikalavimų civilinėje ir baudžiamojoje bylose tapatumas ir pan. Dažnai privalomojo bylos sustabdymo vieno iš pagrindų buvimo konstatavimas yra susijęs su vertinimo kriterijų taikymu, todėl ir su didesne teismo klaidos tikimybe bei atitinkamai su būtinumu užtikrinti galimybę teismo nutartį apskųsti¹¹². CPK numatyta išimtis, kad atskirasis skundas negali būti duodamas dėl kreipimosi į Konstitucinį ar administracinį teismą. Taikant įstatymo analogiją, galima daryti išvadą, kad nutartis, kai byla sustabdoma dėl kreipimosi į kompetentingą Europos Sąjungos teisminę

---

¹¹² LAT CBS 1999 m. birželio 11 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-191/1999.

instituciją su prašymu pateikti preliminarų nutarimą, taip pat neskundžiama. Pagal CPK 384 str. 4 d. paduodant atskirąjį skundą negali būti skundžiama nutartis dėl santuokos nutraukimo bylos sustabdymo, kai nustatytas terminas sutuoktiniams susitaikyti.

Atskiruosius skundus dėl teismo nutarčių sustabdyti bylą gali paduoti tiek šalys, tiek kiti dalyvaujantys byloje asmenys, skundai paduodami ir nagrinėjami pagal bendrąsias CPK nustatytas taisykles. Dėl nutarties, kuria atsisakoma sustabdyti bylą, galimybė paduoti atskirtąjį skundą CPK nenumatyta. Tokia nutartis galimybės tolesnei bylos eigai neužkertama, todėl ji atskirai nuo teismo sprendimo negali būti skundžiama, o motyvai dėl jos teisėtumo ir pagrįstumo gali būti įtraukiami į apeliacinį skundą.

LAT 1995 m. gruodžio 28 d. konsultacijoje Nr. A3-4¹¹³ pasisakė, jog sustabdytos apylinkių teismų bylos, iškeltos pagal ieškinius skolininkui, kuriam iškelta bankroto byla, yra atnaujinamos ir prijungiamos prie bankroto bylos, todėl nutartis, kuria atsisakoma atnaujinti sustabdytą bylą gali būti skundžiama, nes ja užkertamas kelias tolesnei sustabdytos bylos eigai.

2007 m. spalio 24 d. Konstitucinis Teismas priėmė nutarimą¹¹⁴, kuriame išnagrinėtas CPK 165 str. atitikimo Konstitucijos 29 str. 1 d. ir 109 str. klausimas. Konstitucinis Teismas pasisakė, kad joks aukštesnės instancijos bendrosios kompetencijos bei specializuotas teismas neturi įgaliojimų vertinti žemesnės instancijos teismo nutarties sustabdyti bylos nagrinėjimą ir kreiptis į Konstitucinį Teismą dėl teisės akto (jo dalies) atitikties Konstitucijai (kitam aukštesnės galios teisės aktui) teisėtumo ir (ar) pagrįstumo, nes priešingu atveju būtų sudarytos prielaidos pažeisti Konstitucijos 102 str. 1 d. nustatytą išimtinę Konstitucinio Teismo kompetenciją bei Konstitucijoje įtvirtintus teismo (teisėjo) įgaliojimus sustabdyti bylos nagrinėjimą ir kreiptis į Konstitucinį teismą. CPK 165 str. įtvirtinto teisinio reguliavimo negalima vertinti kaip ribojančio konstitucinius teismo įgaliojimus vykdyti teisingumą. Priešingai, tokiu teisiniu reguliavimu siekiama užtikrinti, kad byloje būtų priimtas teisingas sprendimas.

Įstatymų leidėjo CPK 167 str. numatyta teisė apskųsti teismo nutartį dėl civilinės bylos sustabdymo siekiant užtikrinti, kad nebūtų pažeistos dalyvaujančių byloje asmenų teisės nepagrįstai bylą sustabdžius. Bylos sustabdymas reiškia, kad joje negali būti atliekami jokie procesiniai veiksmai, o tai gali užvilinti nagrinėjimą, pažeisti proceso koncentracijos principą.

---

¹¹³ LAT 1995 m. gruodžio 28 d. konsultacija Nr. A3-4 // Teismų praktika. 1995, Nr. 2. P. 131.

¹¹⁴ Konstitucinio Teismo 2007 m. spalio 24 d. nutarimas // Valstybės žinios. 2007, Nr. 111-4549.

3.3. Civilinės bylos nagrinėjimo atnaujinimas

Bylos atnaujinimas tiesiogiai susijęs su CPK 166 str. numatytais bylos sustabdymo terminais. Teismas, savo iniciatyva arba šalių pareiškimu atnaujina bylos nagrinėjimą, išnykus aplinkybėms, dėl kurių ji sustabdyta, t. y. pasibaigus jos sustabdymo terminui. Priklausomai nuo to, koks buvo bylos sustabdymo pagrindas, apie būtinybę atnaujinti bylos nagrinėjimą teismas gali sužinoti savo iniciatyva arba šalims pateikus atitinkamą informaciją.

Jei byla buvo sustabdyta kol atsiras mirusios šalies teisių perėmėjas, apie teisių perėmimą teismą gali informuoti pats teisių perėmėjas, arba teismas gali užklausti atitinkamas įstaigas, pvz., notarų biurą ar Juridinių asmenų registrą. Apie neveiksniam ar ribotai veiksniam asmeniui paskirtą atstovą pagal įstatymą teismą gali informuoti atstovas pagal įstatymą ar kuratorius, globos ar rūpybos institucija arba teismas tokią informaciją gali sužinoti savo iniciatyva.

Duomenis apie kitos bylos išnagrinėjimą dažniausiai teismo prašymu pateikia kiti teismai ar administracinės institucijos. Nuo 2005 m. sausio 1 d. Lietuvos teismuose buvo įdiegta tarpžinybinė teismų informacinė sistema (LITEKO), sudaranti sąlygas teismams automatizuotu būdu rinkti, kaupti, sisteminti ir teikti duomenis, susijusius su teismų gautais ir jų veiklai reikalingais dokumentais ir duomenimis, teismų sprendimais, teismų veiklos statistika, taip pat įgalinanti keistis duomenimis su valstybės registrais ir informacinėmis sistemomis¹¹⁵. Teismams tapo paprasčiau susižinoti apie tai, ar byla, nagrinėjama kitame teisme, dėl kurios buvo sustabdytas civilinės bylos nagrinėjimas, jau išnagrinėta. Tai pagreitina teismų darbą, taupo lėšas ir padeda įgyvendinti proceso operatyvumo bei ekonomiškumo principus.

Kaip jau minėta, kai byla sustabdoma CPK 163 str. 5 p. pagrindu, ji yra perduodama bankroto ar restruktūrizavimo bylą nagrinėjančiam teismui, o šis, gavęs sustabdytą bylą, ją atnaujina ir prideda prie bankroto ar restruktūrizavimo bylos.

Jei sustabdytos bylos buvo perduotos Konstituciniam ar administraciniam teismui, pagrindas atnaujinti bylos nagrinėjimą atsiranda tada, kai sustabdyta byla grąžinama ją nagrinėjusiam teismui.

Tuo atveju, kai byla buvo sustabdyta CPK 163 str. 9 p. pagrindu, ji atnaujinama gavus kompetentingos Europos Sąjungos teisminės institucijos priimtą prejudicinį sprendimą arba atsisakymą jį pateikti dėl to, kad ta pati teisės norma ETT jau buvo išaiškinta arba kai teisingas Bendrijos nuostatos aiškinimas yra akivaizdus.

---

¹¹⁵ 2005 m. gegužės 20 d. Teismų tarybos nutarimu Nr. 13P-346 patvirtinti Lietuvos teismų informacinės sistemos nuostatai <http://www.teismai.lt/savivalda/nutarimai/20050520-346.doc> ; prisijungimo laikas: 2009-10-17.

Jei yra paskelbta atsakovo paieška, apie jos rezultatus teismą informuoja policija. Visais bylų sustabdymo atvejais apie bylos sustabdymo pagrindo išnykimą ir tai patvirtinančius dokumentus gali pateikti visi dalyvaujantys byloje asmenys ir kiti asmenys.

Išnykus bylos sustabdymo pagrindui, teismas rašytinio proceso tvarka išsprendžia bylos atnaujinimo klausimą ir priima nutartį. Nutarties turinys turi atitikti CPK 291 str. reikalavimus. Joje turi būti nurodytos aplinkybės ir įrodymai, patvirtinantys bylos sustabdymo pagrindo išnykimą, ir bylos nagrinėjimo atnaujinimo motyvai, taip pat teismo posėdžio vieta ir laikas. Ta pačia nutartimi teismas gali išspręsti ir kitus su bylos nagrinėjimu susijusius klausimus, t. y. išreikalauti reikiamus įrodymus, įtraukti trečiuosius asmenis be savarankiškų reikalavimų ir pan.¹¹⁶.

Atnaujinus bylos nagrinėjimą, ji nagrinėjama pagal bendrąsias CPK taisykles. Bylos nagrinėjimas gali būti pradamas nuo to procesinio veiksmo, kurį atlikus byla buvo sustabdyta, jeigu dalyvaujantys byloje asmenys tam neprieštarauja (CPK 3 str. 5 d., 7, 13 str., 156 str.4 d., 167 str. 3 d.)¹¹⁷.

Jei atnaujinus bylos nagrinėjimą, įtraukiami nauji dalyvaujantys byloje asmenys, tęsti bylos nagrinėjimą nuo to procesinio veiksmo, kurį atlikus byla buvo sustabdyta, galima tik įsitraukusio į bylą asmens prašymu. Jei byla buvo sustabdyta dėl procesinių teisių perėmimo, iš bylos pasitraukusio asmens teisių perėmėjui privalomos visos prieš perimant teises atsiradusios procesinės teisės ir pareigos, todėl atnaujinta byla nagrinėjama toliau nuo to procesinio veiksmo, kurį atlikus ji buvo sustabdyta.

Bylą atnaujinus, naujo teismo posėdžio vieta ir laikas pranešami teismo pranešimais, jei byloje dalyvaujantiems asmenims iki bylos sustabdymo bent kartą dėl teismo posėdžio buvo įteiktas teismo šaukimas, nes CPK 7 str. 2 d. numato byloje dalyvaujančių asmenų pareigą domėtis bylos eiga ir rūpintis greitu jos išnagrinėjimu. Į procesą įtraukus naujus dalyvaujančius byloje asmenis, jiems apie teismo posėdžio vietą ir laiką pranešama teismo šaukimais.

Civilinės bylos atnaujinimas tiesiogiai susijęs su CPK 166 str. 1 ir 2 d. numatytais civilinės bylos sustabdymo terminais. Kai išnyksta civilinės bylos sustabdymą nulėmusios aplinkybės, t.y. baigiasi jos sustabdymo terminas, teismas privalo atnaujinti bylos nagrinėjimą. Nors CPK 7 str. 2 d. numatyta dalyvaujančių byloje asmenų pareiga domėtis bylos eiga ir rūpintis greitu jos išnagrinėjimu, teismas taip pat turi būti aktyvus ir domėtis, ar neišnyko aplinkybės, nulėmusios civilinės bylos sustabdymą.

---

¹¹⁶ Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso komentaras. I dalis. 2004. P. 406.

¹¹⁷ LAT 2004 m. balandžio 8 d. konsultacija Nr. A3-103 // Teismų praktika. 2004, Nr. 21. 274.

IŠVADOS IR PASIŪLYMAI

1. Nors proceso koncentracijos ir ekonomiškumo principas reikalauja, kad byla būtų išnagrinėta teismo vieno posėdžio metu, tam tikros objektyvios, nei nuo teismo, nei nuo dalyvaujančių byloje asmenų valios nepriklausančios aplinkybės dažnai lemia negalėjimą įgyvendinti minėto principo ir būtinybę civilinę bylą sustabdyti.
2. Civilinės bylos sustabdymas- tai laikinas procesinių veiksmų, kuriais siekiama išspręsti bylą iš esmės, nutraukimas dėl tam tikrų objektyvių aplinkybių, kurių išnykimas ar pašalinimas nepriklauso nei nuo teismo, nei nuo dalyvaujančių byloje asmenų valios.
3. Vienos civilinės bylos sustabdymo pagrindą sudarančios aplinkybės visada trukdo tolesnei proceso eigai, todėl teismas negali išnagrinėti bylos ir tinkamai apginti pažeistų ar ginčijamų asmens teisių, kitos- ne visais atvejais trukdo teismui tinkamai išnagrinėti bylą. Pagal tai civilinės bylos sustabdymo pagrindai gali būti suskirstyti į dvi grupes: privalomuosius ir fakultatyviusius.
4. Kai teismas nustato bent vieną iš CPK 163 str. numatytų civilinės bylos sustabdymo pagrindų, jis privalo sustabdyti bylos nagrinėjimą, o bylos sustabdymas dėl fakultatyvųjų sustabdymo pagrindą sudarančių aplinkybių yra paliktas teismo diskrecijai.
5. Teismai ne visada tinkamai ir pagrįstai taiko CPK 163 str. numatytus privalomuosius ir CPK 164 str. įtvirtintus fakultatyviusius civilinės bylos sustabdymo pagrindus, dažnai bylos sustabdomos ne tuo pagrindu, kuriuo reikėtų, netinkamai pritaikomas vienas ar kitas civilinės bylos sustabdymo pagrindas dėl to, kad pačiame CPK yra netikslumų, kurie bent iš dalies galėtų būti panaikinti patvirtinus Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso pakeitimus ir papildymus.
6. Teismas bylos sustabdymą įformina priimdamas rašytinę nutartį, kurioje turi būti nurodytos aplinkybės, lemiančios konkretų bylos sustabdymo pagrindą, motyvai, kodėl negalima išnagrinėti bylos iš esmės jos nesustabdžius, bylos sustabdymo terminas, padariniai, apskundimo tvarka. Jei bylą nagrinėja ne vienas teisėjas, o teisėjų kolegija, klausimą dėl bylos sustabdymo išsprendžia visos sudėties teismas balsų dauguma. Nutartis dėl bylos sustabdymo, išskyrus dėl kreipimosi į Konstitucinį, administracinį teismą ir kompetentingą Europos Sąjungos instituciją, skundžiama paduodant atskirąjį skundą.
7. Civilinės bylos atnaujinimas tiesiogiai susijęs su civilinės bylos sustabdymo terminais. Kai išnyksta civilinės bylos sustabdymą nulėmusios aplinkybės, t.y. baigiasi jos sustabdymo terminas, teismas privalo atnaujinti bylos nagrinėjimą.

8. Autorės nuomone, tikslinga įstatymų leidėjui pasiūlyti:

- CPK 163 str. 7 p. suformuluoti taip: „kai teismas arba Lietuvos Respublikos Konstitucijos 106 straipsnyje numatyti subjektai įstatymo nustatyta tvarka pirmiau kreipėsi į Konstitucinį Teismą“.
- pakeisti CPK 3 str. 4 d. įtvirtintą formuluotę į: „jeigu yra pagrindas manyti, kad norminis teisės aktas ar jo dalis, kurio atitikties Konstitucijai ar įstatymams kontrolė nepriklauso Konstitucinio Teismo kompetencijai, prieštarauja įstatymui ar Vyriausybės norminiam teisės aktui, teismas, priimdamas sprendimą, neturi tokiu teisės aktu vadovautis. Tokiu atveju bendrosios kompetencijos teismas sustabdo bylos nagrinėjimą ir nutartimi kreipiasi į administracinį teismą, prašydamas patikrinti, ar atitinkamas norminis teisės aktas ar jo dalis atitinka įstatymą ar Vyriausybės norminį teisės aktą“.
- CPK 163 str. 8 p. nuostatą pakeisti taip: „kai teismas šio Kodekso 3 straipsnio 4 dalyje nustatyta tvarka ir pagrindais kreipiasi arba kiti Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo 22 str. 1 d., 110 str. 1-2 d., 112 str. 1 d. numatyti subjektai pirmiau kreipėsi į administracinį teismą“.

LITERATŪROS SĄRAŠAS

Norminiai teisės aktai

1. Lietuvos Respublikos Konstitucija // Valstybės žinios. 1992, Nr. 33-1014.
2. Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksas // Valstybės žinios. 2002, Nr. 36-1340.
3. Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas // Valstybės žinios. 2000, Nr. 54 – 1556.
4. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo įstatymas // Valstybės žinios. 1993, Nr. 6-120.
5. Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymas // Valstybės žinios. 1999, Nr.13-308.
6. Lietuvos Respublikos autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymas // Valstybės žinios. 1999, Nr. 50-1598.
7. Lietuvos banko įstatymas // Valstybės žinios. 1994, Nr. 99-1957.
8. Lietuvos Respublikos bankų įstatymas // Valstybės žinios. 2004, Nr. 54-1832.
9. Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodeksas // Valstybės žinios. 2002, Nr. 37-1341.
10. Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymas // Valstybės žinios. 2001, Nr. 31-1010.
11. Lietuvos Respublikos įmonių restruktūrizavimo įstatymas // Valstybės žinios. 2001, Nr. 31-1012.
12. Lietuvos Respublikos karo padėties įstatymas // Valstybės žinios. 2000, Nr. 52-1482.
13. Lietuvos Respublikos krašto apsaugos sistemos organizavimo ir karo tarnybos įstatymas // Valstybės žinios. 1998, Nr. 49-1325.
14. Lietuvos Respublikos psichikos sveikatos priežiūros įstatymas // Valstybės žinios. 1995, Nr. 53-1290.
15. Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencija // Valstybės žinios. 1995, Nr. 40-987.

Specialioji literatūra

16. Birmontienė T., Jankauskas K., Jarašiūnas E. ir kt. Lietuvos konstitucinė teisė: raida, institucijos, teisių apsauga, savivalda. Vilnius: Mykolo Romerio universiteto leidybos centras, 2007.
17. Driukas A., Valančius V., Civilinis procesas: teorija ir praktika. Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2007. T. 3.
18. J. Vasiliauskas. Piliečių neveiksnumo procesinės pasekmės // Socialistinė teisė. 1984, Nr. 2.
19. J. Vasiliauskas. Privalomas ieškininės bylos sustabdymas // Socialistinė teisė. 1976, Nr. 2.

20. Kavalnė S., Mikuckienė V., Norkus R., Velička R., Bankroto teisė. Pirmoji knyga, Vilnius: Justitia, 2009.
21. Laužikas E., Mikelėnas V., Nekrošius V. Civilinio proceso teisė. Vilnius: Justitia, 2003. T. 1.
22. Laužikas E., Mikelėnas V., Nekrošius V. Civilinio proceso teisė. Vilnius: Justitia, 2005. T. 2.
23. Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso komentaras. I-IV dalis. Vilnius: Justitia, 2003.
24. Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso komentaras. I dalis. Vilnius: Justitia, 2004.
25. P. Kūris. Prejudicinio sprendimo procedūra Europos Bendrijų Teisingumo Teisme // Jurisprudencija. 2006, Nr. 6(84).
26. R. Norkus. Procesiniai bankroto bylų nagrinėjimo ypatumai // Jurisprudencija. 2004, Nr. 57(49).
27. Rasimavičius P., Staskonis V., Vėlyvis S. ir kt. Tarybinė civilinio proceso teisė. Vilnius: Mintis, 1983.
28. S. Vėlyvis, G. Abromavičienė. Kai kurios teisės kreiptis į teismą bendrosios sąlygos // Jurisprudencija. 2006, Nr.2 (80).
29. S. Vėlyvis. Civilinių bylų užbaigimas, nepriėmus sprendimo iš esmės // Socialistinė teisė. 1969, Nr. 2.
30. Žeruolis J., Vitkevičius P., Gruodis M. ir kt. Lietuvos TSR civilinio proceso kodekso komentaras. Vilnius: Mintis, 1980.
31. Василюскас Ю. Приостановление производства по гражданскому делу в советском гражданском процессе. Автореферат, Москва. 1983.
32. Гражданский процесс: учебник для студентов вузов, обучающихся по специальности «Юриспруденция»; отв. ред. – В. В. Ярков. – 5-е изд., “Волтерс Клувер“, 2005.
33. Гражданский процесс: Учебник. / Под ред. М. К. Треушникова. „Городец- издат“, 2003.
34. Гражданский процесс: Учебник. 2-е изд., перераб. И доп. / Под ред. М. К. Треушникова. „Городец“, 2007.
35. Ю. Василюскас. Институт приостановления производства по делу и его место в системе гражданско-процессуального законодательства // Право.1985, N°. 20.

Teismų praktika

36. Konstitucinio Teismo 2004 m. gruodžio 13 d. nutarimas // Valstybės žinios. 2006, Nr. 7-254.

37. Konstitucinio Teismo 2001 m. gruodžio 24 d. nutarimas // Valstybės žinios. 2003, Nr. 19-828.
38. Konstitucinio Teismo 2006 m. kovo 28 d. nutarimas // Valstybės žinios. 2006, Nr. 36-1292.
39. Konstitucinio Teismo 2006 m. sausio 16 d. nutarimas // Valstybės žinios. 2006, Nr. 7-254.
40. Konstitucinio Teismo 2007 m. spalio 24 d. nutarimas // Valstybės žinios. 2007, Nr. 111-4549.
41. LAT 1995 m. gruodžio 28 d. konsultacija Nr. A3-4 // Teismų praktika. 1995, Nr. 2.
42. LAT 2001 m. birželio 8 d. konsultacija Nr. A3-46 // Teismų praktika. 2001, Nr. 15.
43. LAT 2004 m. balandžio 8 d. konsultacija Nr. A3-103 // Teismų praktika. 2004, Nr. 21.
44. LAT 2004 m. spalio 28 d. konsultacija Nr. A3-113 // Teismų praktika. 2004, Nr. 22.
45. LAT CBS 1999 m. birželio 11 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-191/1999.
46. LAT CBS 1999 m. rugsėjo 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-326/1999.
47. LAT CBS 2000 m. rugsėjo 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-897/2000.
48. LAT CBS 2001 m. spalio 24 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-999/2001.
49. LAT CBS 2003 m. spalio 29 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-1021/2003.
50. LAT CBS 2004 m. gruodžio 16 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-552/2004.
51. LAT CBS 2005 m. gegužės 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-260/2005.
52. LAT CBS 2005 m. gegužės 25 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-268/2005.
53. LAT CBS 2005 m. lapkričio 16 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-577/2005.
54. LAT CBS 2005 m. rugsėjo 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-411/2005.
55. LAT CBS 2005 m. vasario 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-94/2005.
56. LAT CBS 2005 m. vasario 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-74/2005.
57. LAT CBS 2006 m. balandžio 10 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-252/2006.
58. LAT CBS 2006 m. birželio 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-355/2006.
59. LAT CBS 2006 m. sausio 18 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-50/2006.
60. LAT CBS 2006 m. sausio 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-71/2006.
61. LAT CBS 2007 m. balandžio 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-124/2007.
62. LAT CBS 2007 m. birželio 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-261/2007.
63. LAT CBS 2007 m. rugsėjo 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-334/2007.
64. LAT CBS 2007 m. sausio 23 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-10/2007.
65. LAT CBS 2008 m. balandžio 8 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-221/2008.
66. LAT CBS 2008 m. birželio 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-361/2008.
67. LAT CBS 2008 m. liepos 11 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-370/2008.

68. LAT CBS 2008 m. rugsėjo 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-413/2008.
69. LAT CBS 2008 m. vasario 15 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-107/2008.
70. LAT CBS 2008 m. spalio 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-367/2008.
71. LAT CBS 2009 m. birželio 8 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-197/2009.
72. LAT CBS 2009 m. vasario 10 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-52/2009.
73. LAT Senato 2001 m. gruodžio 21 d. nutarimu aprobuota Teismų praktikos, susidariusios nagrinėjant bankroto bylas, iškeltas remiantis 1997 m. Įmonių bankroto įstatymu, apibendrinimo apžvalga A2-16 // Teismų praktika. 2002, Nr. 16.
74. Lietuvos apeliacinio teismo 2006 m. sausio 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-46/2006.

Informacija internete

75. Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso pakeitimo ir papildymo įstatymo projektas:
http://www.lrs.lt/pls/proj/dokpaieska.showdoc_l?p_id=3295&p_org=&p_fix=&p_gov=;
prisijungimo laikas: 2009-09-25.
76. CPK 23, 148, 163, 340, 810, 811, 812, 813, 814, 815 straipsnių pakeitimo ir papildymo bei kodekso papildymo 812¹ straipsniu įstatymo projektas:
http://www.lrs.lt/pls/proj/dokpaieska.showdoc_l?p_id=5140&p_org=8&p_fix=&p_gov=;
prisijungimo laikas: 2009-09-30.
77. Europos Teisingumo Teismo 2005 m. birželio 11 d. pranešimas „Dėl nacionalinių teismų prašymų priimti prejudicinį sprendimą pateikimo“ (2005/C 143/01):
http://curia.europa.eu/jcms/upload/docs/application/pdf/2008-09/txt8_2008-09-26_09-36-43_440.pdf; prisijungimo laikas: 2009-10-03.
78. Europos Teisingumo Teismo 2008 m. teisminės veiklos ataskaita:
http://curia.europa.eu/jcms/upload/docs/application/pdf/2009-03/ra08_lt_cj_stat.pdf ;
prisijungimo laikas: 2009-10-04.
79. Pranešimas apie 2008 m. liepos 11 d. Europos Bendrijų Teisingumo Teismo sprendimą byloje *Rinau* (C-195/08 PPU): <http://www.etd.lt/index.php?1667662637> ; prisijungimo laikas: 2009-10-04.
80. Rusijos Federacijos civilinio proceso kodeksas:
<http://www.rg.ru/oficial/doc/codexes/GPK/138-fz.shtm> ; prisijungimo laikas: 2009-10-10.
81. 2005 m. gegužės 20 d. Teismų tarybos nutarimu Nr. 13P-346 patvirtinti Lietuvos teismų informacinės sistemos nuostatai: <http://www.teismai.lt/savivalda/nutarimai/20050520-346.doc> ; prisijungimo laikas: 2009-10-17.

SANTRAUKA

Civilinės bylos sustabdymas

Proceso koncentracijos ir ekonomiškumo principas reikalauja, kad byla būtų išnagrinėta teismo vieno posėdžio metu, tačiau tam tikros objektyvios nei nuo teismo, nei nuo dalyvaujančių byloje asmenų valios nepriklausančios aplinkybės dažnai lemia negalėjimą įgyvendinti minėto principo ir būtinybę civilinę bylą sustabdyti.

Magistro baigiamojo darbo tikslas- kompleksiskai ir glaustai atskleisti ir išspręsti pagrindines teorines ir praktines civilinės bylos sustabdymo problemas. Darbe teorinių ir empirinių metodų pagalba atskleidžiama civilinės bylos sustabdymo samprata, tvarka ir pasekmės. Remiantis mokslinė literatūra, galiojančiais teisės aktais, teismų praktika, analizuojami civilinės bylos sustabdymo pagrindai.

Magistro baigiamąjį darbą sudaro trys skyriai. Pirmajame skyriuje atskleidžiama civilinės bylos sustabdymo samprata. Antrajame- glaustai išanalizuojami civilinės bylos sustabdymo privalomieji ir fakultatyvūs pagrindai, jų taikymo praktika. Trečiajame- trumpai apžvelgiama civilinės bylos sustabdymo tvarka ir pasekmės.

Atlikus teismų praktikos analizę, prieinama prie išvados, kad teismai ne visada tinkamai ir pagrįstai taiko Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso 163-164 str. numatytus privalomuosius ir fakultatyvius civilinės bylos sustabdymo pagrindus. Darbe pateikiami pasiūlymai įstatymų leidėjui dėl kai kurių Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso nuostatų tobulinimo.

ZUSAMMENFASSUNG

Der Stillstand des Zivilverfahrens

Die Grundsätze der Prozessökonomie und Prozesskonzentration erfordert, dass der Fall in einer Gerichtssitzung verhandelt werden muss. Manchmal einige objektive weder vom Gericht, noch von der Beteiligten den Prozess unabhängige Umstände entscheidet die Notwendigkeit Zivilverfahren stehen zu bleiben.

Das Ziel dieser Magistrusarbeit ist komplex und kurz grundlegenden theoretischen und praktischen Problemen des Stillstandes des Zivilverfahrens erschließen. In der Arbeit analysiert man die Auffassung, Ordnung und Folgen des Stillstandes des Zivilverfahrens. Die Gründe des Stillstandes des Zivilverfahrens analysiert man anhand der Gesetze, der Rechtsprechung, der Wissenschaft des Zivilprozessrechtes.

Die Magistrusarbeit besteht aus drei Kapitel. Im ersten Kapitel erschließt man Auffassung des Stillstandes des Zivilverfahrens, im zweiten- analysiert man verbindliche und fakultative Gründe, ihre praktische Anwendung. Im dritten Kapitel spricht man über die Ordnung und Folgen des Stillstandes des Zivilverfahrens.

Die Analyse der Gerichtspraxis zeigt, dass die Gerichte nicht immer angemessen und begründet verbindliche und fakultative Gründe des Stillstandes des Zivilverfahrens, die im Zivilprozessordnung die Republik Litauen festgestellt sind, anwenden. In der Arbeit werden auch die Vorschläge für den Gesetzgeber Litauens wegen der Verbesserung einiger Rechtsnormen des Zivilprozessrechtes gemacht.